

Τμήμα
Γλωσσικών &
Διαπολιτισμικών
Σπουδών
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η συμβολική απειλή του Ισλάμ στην Ελλάδα: μια προσέγγιση της στάσης των Ελλήνων/Ελληνίδων φοιτητών/φοιτητριών απέναντι στην μουσουλμανική κοινότητα

Ράπτη Ναταλία

Βόλος, 2023

Τριμελής Επιτροπή Αξιολόγησης

Επιβλέπων

Γογωνάς Νικόλαος

Επίκουρος Καθηγητής/ ΤΓΔΣ/ ΠΘ

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής Αξιολόγησης

1^ο μέλος

Σταυρούλα Κίτσιου, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΓΔΣ, ΠΘ

2^ο μέλος

Αναστασία Γκαϊνταρτζή, Μέλος ΕΕΠ, ΤΓΔΣ, ΠΘ

«Πνευματικά δικαιώματα Copyright © Ναταλία Ράπτη, 2023. Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεων της/του συγγραφέα» «Υπεύθυνη Δήλωση Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Abstract	5
Κεφάλαιο 1ο : Εισαγωγή	6
Μετανάστευση.....	6
Τί είναι η Ισλαμοφοβία;.....	6
Ξενοφοβία, ρατσισμός ή και τα δύο;	7
Προσεγγίζοντας την ουσία της ισλαμοφοβίας.	8
Κεφάλαιο 2ο : Η ισλαμοφοβία στην Ελλάδα.....	10
Ιστορικοί παράγοντες.....	10
Πολιτικοί παράγοντες: Άνοδος της δεξιάς.....	12
ΜΜΕ και «ετεροποίηση».....	14
Κεφάλαιο 3ο : Διαφαινόμενη Απειλή	15
Ερευνητικά ερωτήματα	18
Μεθοδολογία έρευνας.....	18
Θεωρητικό Μοντέλο.....	19
Συλλογή και ανάλυση δεδομένων	20
Ερωτήσεις συνέντευξης.....	21
Αποτελέσματα.....	22
Συμπεράσματα /Συζήτηση.....	32
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	35
Παράρτημα 1.....	39
Φοιτητής/ρια 1.....	39
Φοιτητής/ρια 2.....	41
Φοιτητής/ρια 3.....	43
Φοιτητής/ρια 4.....	51
Φοιτητής/ρια 5.....	55

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια, οι συζητήσεις περί της Ισλαμοφοβίας και των επιπτώσεών της έχουν ενταθεί. Συγχρόνως έχουν αυξηθεί και τα ισλαμοφοβικά περιστατικά και οι ρητορικές, που τάσσονται εναντίον του Ισλάμ. Η Ελλάδα, ως η πρώτη ακτή, την οποία συναντούν τα προσφυγικά ρεύματα στο ταξίδι τους, διαμέσου της Ευρώπης, έχει φανεί εξαιρετικά επιθετική απέναντι στους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο (κυρίως από την Μέση Ανατολή και την Αφρική), τόσο σε κρατικό, όσο και σε ατομικό επίπεδο. Ο λόγος γι' αυτό μοιάζει να είναι μεταξύ άλλων, η ιδέα της «ισλαμοποίησης», που υπερσχύει στον πολιτικό χώρο της δεξιάς ρητορικής. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η ανάλυση των πιθανών αιτιών, πίσω από την παρουσία της Ισλαμοφοβίας στην ελληνική πανεπιστημιακή κοινότητα και η διερεύνηση των αντί-ισλαμικών στάσεων ανάμεσα στους Έλληνες φοιτητές/τριες. Επιπλέον, η περίπτωση της ισλαμοφοβίας αυτής θα εξεταστεί μέσω των ιστορικών παραγόντων, της πολιτικής και των ψυχολογικών φαινομένων, όπως η θεωρία της Διαφαινόμενης Απειλής. Το ερευνητικό μέρος της έρευνας θα επικεντρωθεί στις κεκαλυμμένες αντί-ισλαμικές στάσεις σε θεωρητικά μορφωμένους, ντόπιους πληθυσμούς, που ανήκουν στην ίδια ηλικιακή ομάδα. Στόχος είναι η εξέταση του ελληνικού πλαισίου της ισλαμοφοβίας, στο ελληνικό πανεπιστήμιο και συγκεκριμένα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και η διαπίστωση της ομοιότητας ή/και των διαφορών της με άλλες εκφάνσεις της διάκρισης προς τους Μουσουλμάνους/ες, αλλά και οι πιθανοί λόγοι που την καθιστούν επίκαιρη στην Ελλάδα του σήμερα.

Λέξεις- κλειδιά: Ισλάμ, Ισλαμοφοβία, Μουσουλμάνοι, πρόσφυγες, προκατάληψη

Abstract

In recent years, there has been an increase in the amount of discourses on Islamophobia and its consequences. With it, the occasions of islamophobic incidents and rhetorics have also increased. Greece has been one of the very first shores immigrants and asylum seekers, (primarily from the Middle East and Africa) encounter on their journey through Europe. The refugee waves of these last few decades have been met with extreme hostility, from natives and authorities alike. Part of the reason for this, seems to be the concept of “islamization”, that is very prevalent amongst right-wing voters and politicians. The aim of this study is to analyse the possible underlying reasons for the existence of Islamophobia in the Greek academic community and to examine the existence of anti-Islamic voices among Greek university students. Furthermore, the instance of Greek islamophobia in academia, and more precisely the University of Thessaly, will be examined through the lenses of historical factors, Greek politics and psychological phenomena, namely the theory of Perceived Threat. The research part of the study will focus on hidden anti-Islamic attitudes in presumably educated, native populations that fall roughly into the same age group. The goal is to look at the correlations and/or differences between this type of Islamophobia and also the processes and ideas that make it relevant in the modern Greek landscape.

Key-words: Islam, Islamophobia, Muslims, refugees, prejudice

Κεφάλαιο 1ο : Εισαγωγή

Μετανάστευση

Το μεταναστευτικό ζήτημα αποτελεί όχι μόνο ευρωπαϊκό, αλλά παγκόσμιο φαινόμενο και τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει λάβει την μεγαλύτερη έκταση. Σύμφωνα με τον UNHCR (2017), κάθε δύο δευτερόλεπτα, ένα άτομο αναγκάζεται να αφήσει πίσω το σπίτι του. Επίσης, ένας στους 78 ανθρώπους είναι εκτοπισμένος (UNHCR, 2022). Μέχρι το τέλος του 2021, οι εκτοπισμένοι λόγω πολέμων και παραβάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανερχόταν στα 89.3 εκατομμύρια (ibid). Το 2013-2015 άρχισε να κορυφώνεται το μεταναστευτικό παγκοσμίως και σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, καταγράφηκαν τα υψηλότερα ποσοστά αναγκαστικά εκτοπισμένων ατόμων. Συγκεκριμένα το 2015, οι εκτοπισμένοι άνθρωποι ξεπέρασαν για πρώτη φορά τον αριθμό των 60.000.000. (UNHCR, 2015) Ο μουσουλμανικός πληθυσμός στην Ευρώπη ανερχόταν στα μέσα του 2016 στα 25.8 εκατομμύρια. (PRC, 2017) Οι πιο πρόσφατες εισροές ανθρώπων από την Μέση Ανατολή, λόγω κυρίως πολιτικών αναταραχών (Συρία, Αφγανιστάν, Παλαιστίνη) εξακολουθεί να αυξάνεται.

Ο δυτικός κόσμος σήμερα έχει ένα ριζικό πρόβλημα να λύσει πριν καταφέρει όντως να επιτύχει την ένταξη και την ευδοκίμηση των μουσουλμάνων προσφύγων και μεταναστών, αυτό της φοβίας προς το Ισλάμ σαν θρησκευτική οντότητα. Γεγονότα όπως η απαγόρευση του hijab στην Γαλλία τον Φεβρουάριο του 2004 και προηγουμένως στο Κεμπέκ του Καναδά (Thomas, 2005), η απαγόρευση του μιναρέ στην αρχιτεκτονική των τζαμιών, καθώς και το νομοσχέδιο για το κλείσιμο των ισλαμικών σχολείων στην Σουηδία. (Abdeleli, 2019; Nezirevic, 2022), αποτελούν μερικές μόνο ενδείξεις ότι σήμερα, η συστημική ισλαμοφοβία αποτελεί ίσως μεγαλύτερο πρόβλημα από ότι παλαιότερα.

Και σε κοινωνικό επίπεδο, οι ισλαμοφοβικές εκφάνσεις εξακολουθούν να αυξάνονται από τις επιθέσεις του 2015 στην Γαλλία και έπειτα. Σύμφωνα με τα στατιστικά της ENAR(2022), το 2015 υπήρξε αύξηση 110% στις καταγγελίες ισλαμοφοβικών συμβάντων μεταξύ του Ιανουαρίου 2014 και του Ιανουαρίου 2015, ενώ την επίθεση στο γαλλικό περιοδικό Charlie Hebdo, ακολούθησαν 54 καταγεγραμμένες ισλαμοφοβικές επιθέσεις. (Guerin & Fourel, 2021) Επιπλέον, το 2019, το 60% των γάλλων μουσουλμάνων γυναικών, που φορούν το χιτζάμπ, δήλωσε ότι έχουν δεχτεί διακρίσεις με βάση την θρησκεία τους. (Guerin & Fourel, 2021)

Τί είναι η Ισλαμοφοβία;

Όταν μιλάμε για ισλαμοφοβία αναφερόμαστε σε ένα πολύ αληθινό φαινόμενο, που επηρεάζει άτομα και κοινότητες, που ασπάζονται το Ισλάμ παγκοσμίως, ο ορισμός του οποίου όμως δεν είναι εύκολο να οριστεί και να διασαφηνιστεί επαρκώς. Ο όρος ισλαμοφοβία φαίνεται να είναι πολύ πιο περίπλοκος απ' ό,τι για παράδειγμα ο ρατσισμός ή η ξενοφοβία. Το υπό συζήτηση φαινόμενο εμπεριέχει και τις δύο μορφές προκατάληψης, καθώς και άλλα στοιχεία. Δεν πρόκειται για θέμα καθαρού ρατσισμού, καθώς λειτουργεί παράλληλα σε ιδεολογικές βάσεις, αντικαθιστώντας για παράδειγμα στην Αμερική τον κομμουνισμό (Iqbal 2010), ως ιδεολογικό εχθρό του αμερικανικού τρόπου ζωής και του πολιτικού συστήματος, αλλά δεν μπορούμε να αγνοήσουμε, καθώς σχολιάζει ο Iqbal (2010), ότι διεξάγεται προς μέλη μιας «μη- λευκής φυλής», δηλαδή τους Άραβες, που είναι, λανθασμένα, σχεδόν εντελώς συνυφασμένοι με τους Μουσουλμάνους.

Συνεπώς, οι θεωρητικοί της Ισλαμοφοβίας έχουν διαφέροντες ορισμούς μεταξύ τους για το α) τι είναι, και β) πώς την εντοπίζουμε και την μετράμε, καθώς και διαφορετικές απόψεις για τις απαρχές της. Ο Zaid Shakir, ο Walter Laqueur και ο Mohammad Tamdgidi, τοποθετούν την πρώτη χρήση του όρου εντός της δεκαετίας του '80, όμως ο Abdul Jalil Sajid σημειώνει πως ο όρος ισλαμοφοβία πρωτοχρησιμοποιήθηκε στα 1991 (στο Iqbal, 2010). Αντίθετα ο Erik Bleich υποστηρίζει πως η

Ισλαμοφοβία δημιουργήθηκε ως όρος στις αρχές της χιλιετίας από πολιτικούς ακτιβιστές ώστε να φέρουν στο προσκήνιο την ρητορική και τις πράξεις προς το Ισλάμ και τους μουσουλμάνους στις δυτικές φιλελεύθερες δημοκρατίες. (Bleich, 2012). Συνεπώς δεν υπάρχει ένας, ευρέως αποδεκτός ορισμός, μεταξύ των θεωρητικών και ο καθένας μπορεί να προτείνει έναν ορισμό, εφόσον καλύπτει όλες τις βάσεις και είναι περιεκτικός και χρήσιμος. Μερικές απόπειρες ορισμού αποτελούν οι εξής:

«Η ισλαμοφοβία είναι μια ουσιαστικά αρνητική παρ'όλα αυτά, νοητική, συναισθηματική και βουλητική στάση απέναντι στο Ισλάμ ή/και τους Μουσουλμάνους.» (Iqbal, 2010)

«Αδιάκριτες αρνητικές στάσεις ή συναισθήματα, κατευθυνόμενα προς το Ισλάμ ή τους Μουσουλμάνους» (Bleich, 2012)

«Η λέξη “Ισλαμοφοβία”, βάζει σε μια κατηγορία όλων των ειδών τις ρητορικές, τα λόγια και τις πράξεις, που προτείνει ότι προκύπτουν από έναν πανομοιότυπο ιδεολογικό πυρήνα, ο οποίος είναι ο «παράλογος φόβος» (φοβία) για το Ισλάμ.» (Maussen, 2001).

«Η Ισλαμοφοβία είναι μια συγκεκριμένη μορφή ρατσισμού, που αναφέρεται σε βίαιες πράξεις και διακρίσεις, καθώς και ρατσιστικής ρητορικής, που τροφοδοτούνται από ιστορικές παρανοήσεις και αρνητικά στερεότυπα και που οδηγούν στον αποκλεισμό και την στέρηση της ανθρώπινης ουσίας από τους μουσουλμάνους/ες και αυτούς που εκλαμβάνονται ως μουσουλμάνοι/ες. Είναι μιας μορφής ρατσισμός με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής κατασκευής μιας ομάδας ως φυλής και με την οποία συσχετίζονται ορισμένα χαρακτηριστικά και στερεότυπα. Στην περίπτωση αυτή το πραγματικό ή διαισθανόμενο θρησκευτικό «ανήκειν» χρησιμοποιείται ως δίοδος προς την έννοια της φυλής. Συνεπώς, ακόμη και τα άτομα που επιλέγουν να μην εξασκούν το Ισλάμ – αλλά που εκλαμβάνονται ως μουσουλμάνοι/ες, λόγω της εθνικότητάς τους, του μεταναστευτικού ιστορικού τους ή κάποιου θρησκευτικού συμβόλου στην ενδυμασία τους – υφίστανται διάκριση.» (από την ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ενάντια στον Ρατσισμό).

Σύμφωνα με τον Πανταζή (2015), η εχθρότητα προς τους μουσουλμάνους δεν σχετίζεται τόσο με την απόρριψη της ίδιας της πίστης, όσο με την τάση να υποτιμούνται οι άνθρωποι, που προσδιορίζονται ως πιστοί. Είναι συχνό φαινόμενο, σε ευρωπαϊκές χώρες, οι μετανάστες/ριες από μουσουλμανικές χώρες να εξισώνονται με τους/τις Μουσουλμάνους/ες και το αντίστροφο, χωρίς να λαμβάνεται υπόψιν ο τόπος γέννησης, η ιθαγένεια και ο πραγματικός τους προσανατολισμός. (Πανταζής, 2015).

Ξενοφοβία, ρατσισμός ή και τα δύο;

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσδιοριστεί εάν οι στάσεις που ονομάζουμε ισλαμοφοβικές προκύπτουν από την ανεπαρκή κατανόηση του ισλαμικού δόγματος και την επακόλουθη διαφωνία με τα κηρύγματα του, την προκατάληψη απέναντι στον αραβικό πληθυσμό, με βάση την εξωτερική εμφάνιση των ατόμων, από τα φυσικά χαρακτηριστικά τους μέχρι τις αραβο-ισλαμικές ενδυμασίες τους, ή μια γενικευμένη μη ανεκτικότητα προς πληθυσμούς, που είναι φαινομενικά μη γηγενείς. Σε αντίθεση με άλλες κυρίαρχες θρησκείες, το Ισλάμ είναι πολύ στενά συνδεδεμένο με την αραβική κουλτούρα, ή τουλάχιστον έτσι εκλαμβάνεται από το ευρύ κοινό. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους, που το φαινόμενο της ισλαμοφοβίας είναι τόσο περίπλοκο στην μελέτη του. «Διακρίσεις σε βάρος των μουσουλμάνων μπορεί να αποδοθούν σε αντιλήψεις ισλαμοφοβίας αλλά και ρατσιστικές και ξενοφοβικές στάσεις. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι συνήθως άρρηκτα συνυφασμένα». (Πανταζής, 2015:83). Στον «Οριενταλισμό» του, ο Edward Said (1978), μιλάει για την δυτικο-κεντρική πηγή της ισλαμοφοβίας, ως μια συστηματική διάκριση προς τους Άραβες/ίδες και Μουσουλμάνους/ες των οποίων η κουλτούρα εκλαμβάνεται ως στάσιμη στον χρόνο και στον τόπο. Παρουσιάζεται ως

ανίκανη να αυτοπροσδιορίζεται σε αντίθεση με την κουλτούρα της Δύσης, που παρουσιάζεται ως καινοτόμα και δυναμική.

Έπειτα, συναντάμε συχνά την τάση να εξισώνονται τα αυταρχικά καθεστώτα που εξασκούν αυστηρή εφαρμογή του ισλαμικού νόμου (Σαρί'α), που υφίστανται περιστασιακά στον αραβικό κόσμο, με την ισλαμική κουλτούρα εν γένει, και συνεπώς η περίπτωση αυτών των κρατών να εκλαμβάνεται ως φυσικό ακόλουθο του ισλαμικού δόγματος, αγνοώντας ότι οι κυβερνήσεις αυτές προέκυψαν μέσω πολύπλοκων ιστορικών και πολιτικών παραγόντων και βασίστηκαν κυρίως στην εξουσία και την οικονομική κυριαρχία, παρά στην βάση της ισλαμικής πίστης. (Knauerhase, 1975) Τα κράτη, όπως η Σαουδική Αραβία εφαρμόζουν μια πολύ αυστηρή και ελιτιστική μορφή του Ισλάμ, την οποία ο υπόλοιπος ισλαμικός κόσμος αποδοκιμάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό (TRT World, 2020). Συνεπώς, η παραπάνω άποψη αγνοεί την πραγματικότητα της ισλαμικής πολιτικής, η οποία δεν είναι σε καμία περίπτωση ομοιογενής σε τέτοιο βαθμό και δεν ακολουθεί κατά λέξη το Κοράνι, αλλά προσαρμόζεται μέσα στον χρόνο, αναδιατυπώνεται και αξιολογείται από πληθώρα νομικών, με βάση την «Ισλαμική νομική θεωρία» (Emon, Ellis, Glahn, 2012).

Προσεγγίζοντας την ουσία της ισλαμοφοβίας.

Στην εποχή μας η ισλαμοφοβία είναι ένα εξαιρετικά διαμεσολαβημένο κατασκεύασμα. Συνεπώς, είναι χρήσιμο να παρατηρήσει κανείς το πώς συμβάλλουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην κατασκευή του. (Iqbal, 2010). Η προπαγανδιστική δύναμη που διαθέτουν, μαζί με την συμβολή της παγκοσμιοποίησης και του διαδικτύου στην εύκολη και γρήγορη εξάπλωση των πληροφοριών, είναι αδιαμφισβήτητες. Μέσα από τα ΜΜΕ, γίνεται σταθερή προσπάθεια να παραχθεί μια εικόνα, του Άλλου, που δεν συμμορφώνεται με τις πολιτισμικές αξίες του λαού-στόχου, στην χώρα του οποίου ζει και δρα. Και είναι λογικό ότι αυτό θα κατευθύνεται προς τους «Άλλους», από τους οποίους έχει να κερδίσει κανείς κάτι, είτε οικονομικά, είτε πολιτικά, όπως με την αμερικανική πολιτισμική προπαγάνδα εναντίον της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομικής δύναμης του κόσμου, της Κίνας, και προς το ανταγωνιστικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα του καπιταλισμού (κομμουνισμό). (Iqbal, 2010). Έπειτα, παίζουν σημαντικό ρόλο οι *εθνικισμοί* και το πόσο έντονοι είναι σε κάθε περίπτωση, ώστε να γεννούν αντίστοιχο ρατσισμό και ξενοφοβικές στάσεις. Στις χώρες για τις οποίες γίνεται λόγος, οι μουσουλμάνοι αποτελούν μειονότητες, δηλαδή αντιμετωπίζονται ως απόκλιση από την κυρίαρχη ομάδα (Webster, 2022). Ουσιαστικά το εθνικό αφήγημα της κυρίαρχης κοινωνίας ενός τόπου, που τροφοδοτείται από την φανταστική ομοιογένειά της, απειλείται με ριζική διάψευση. Το μεγάλο πρόβλημα με την εθνικιστική στάση είναι το πόσο απαραίτητη και αρχέγονη την θεωρούν οι εθνικιστές, βασιζοντας κατά πολύ την εθνική τους ταυτότητα και άρα μέρος του *είναι* τους στην ακεραιότητα του έθνους, το οποίο αναφέρει πιο συγκεκριμένα ο Benedict Anderson (1983), λέγοντας ότι το παράδοξο της εθνικιστικής σκέψης και ο λόγος που οι θεωρητικοί της συναντούν προβλήματα είναι η «αντικειμενική νεωτερικότητα των εθνών στην αντίληψη των ιστορικών, σε αντίθεση με την υποκειμενική παλαιότητά τους στην αντίληψη των εθνικιστών». (Anderson, 1983:25) Περιγράφει επίσης τα έθνη ως κοινότητες σε φαντασικό επίπεδο, που σημαίνει ότι ακόμα και τα μέλη του μικρότερου έθνους, δε θα γνωρίσουν ποτέ τα περισσότερα από τα υπόλοιπα μέλη, δε θα τα συναντήσουν ούτε θα ακούσουν για αυτά, παρ'όλα αυτά τα μέλη διατηρούν το συναίσθημα του συνανήκειν και της συνέχειας της κοινότητάς τους. (Anderson, 1983)

Αυτή η εύθραυστη ταυτότητα, εκλαμβάνει την μειονοτική κοινότητα, εντός των φαντασικών συνόρων της, ως ανωμαλία και δεν αποσκοπεί να την ενσωματώσει στο αφήγημά της, προς το οποίο είναι καθέτως ασυνεχής, αλλά να την αποσιωπήσει και να κλείσει το χάσμα μεταξύ της πλειονότητας και του εθνικού «όλου». (Appadurai, 2006) Κι αυτό επειδή τα άτομα που ανήκουν στην πλειοψηφία.

φαντασιώνονται την κοινωνική ομάδα τους όχι ως ένα απλό αριθμητικό πλεονέκτημα, αλλά ως ένα ολικό και αδιαμφισβήτητο *έθνος*. Η κεντρική ιδέα είναι ουσιαστικά ο φόβος, ότι η κυρίαρχη ομάδα, θα μετατραπεί η ίδια σε μειονότητα, εκτός αν πάψει να υφίσταται μια άλλη μειονότητα, και επομένως κύριος στόχος γίνεται η αντίσταση με κάθε τρόπο σε αυτή την τροπή. (ibid. 2006).

Αλλά και εκτός της δυτικής και ευρωπαϊκής εικόνας, τα πράγματα δεν είναι ευμενέστερα για τις ισλαμικές μειονότητες. Στην Ινδία για παράδειγμα, όπου η Ινδουιστική πλειοψηφία βρίσκεται ανέκαθεν σε ενός είδους πολιτισμικό πόλεμο με τους μουσουλμάνους της ινδικής χερσονήσου, με πρόσχημα την υποτιθέμενη θρησκευτική και πολιτισμική ανωτερότητα του ινδουισμού (*hindutva*), υπήρξαν διάφορες κινήσεις από την ινδική πλευρά, κυρίως τα Μέσα και την κυβέρνηση, για την περεταίρω καλλιέργεια της κακής εικόνας των μουσουλμάνων. (Appadurai, 2006) Την δεκαετία του 80, για παράδειγμα ήταν διαδεδομένη η γενικότερη ιδέα, ότι οι μικροί αριθμοί των μουσουλμάνων στην Ινδία, λειτουργούσαν ως *δούρειος ίππος* για τις μεγαλύτερες, διεθνείς ισλαμικές δυνάμεις. (Appadurai, 2006). Στην σύγχρονη εποχή αυτή η ιδέα έχει ενσωματωθεί στον διάλογο περί ισλαμικής τρομοκρατίας (ibid, 2006), το λεγόμενο «war on terror», που ουσιαστικά τρέφεται από τις παρανοήσεις που υπάρχουν και δημιουργούνται σκόπιμα, σκιαγραφώντας τους πιστούς του Ισλάμ ως απειλή, και την Δύση ως θύματα της σύγχρονης ιστορίας και επιδεινώνοντας έτσι σημαντικά την στάση της Δύσης και κυρίως της Αμερικής απέναντι στον ισλαμικό κόσμο. (Emon et al, 2012). Η οπτική αυτή βασίζεται σε σύγχρονα γεγονότα, όπως η 11η Σεπτεμβρίου και οι τρομοκρατικές επιθέσεις στην Γαλλία, για να σκιαγραφήσει το Ισλάμ ως μια επικίνδυνη και βίαιη θρησκεία, ο πολιτισμός της οποίας έχει σκοπό να διαταράξει την εύρυθμη καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής της Δυτικής πραγματικότητας (ibid, 2012).

Όσον αφορά τις ισλαμοφοβικές στάσεις στην Δύση, μία έρευνα αποκαλύπτει ότι στην *Ευρώπη*, τα νούμερα των μη-μουσουλμάνων, που απάντησαν *ναι*, στην ερώτηση «θα δεχόσασταν έναν/μια μουσουλμάνο/να στην οικογένεια σας;», ήταν σημαντικά μικρότερα απ' ότι στην Αμερική. (Shagal, Besheer, 2019)¹. Αυτό βέβαια ίσως δεν είναι αρκετά ισχυρό κριτήριο διότι η έρευνα διεξήχθη τηλεφωνικώς και οι απαντήσεις ενδέχεται να επηρεάστηκαν από τον παράγοντα του τι θεωρείται κοινωνικά αποδεκτή απάντηση (ibid, 2019). Ο βαθμός της ισλαμοφοβίας είναι πολύ δύσκολο να μετρηθεί με στατιστική ακρίβεια, καθώς ήδη είναι δύσκολο να την ορίσουμε έστω σαν θεωρητική έννοια. Οι Greenberg and Gottschalk (2008:3), περιγράφουν την Ισλαμοφοβία ως «*το γενικότερο κοινωνικό άγχος προς τους μουσουλμάνους και το Ισλάμ*», και προτείνουν σε όποιον θεωρεί πως δεν λειτουργεί υπό την επιρροή αυτού του άγχους, το εξής τεστ: «*Πάρτε ένα κομμάτι χαρτί και κάντε brainstorming. Γράψτε με την λιγότερη δυνατή σκέψη και την μεγαλύτερη δυνατή ειλικρίνεια, όλες τις λέξεις που έρχονται στο μυαλό, όταν ακούτε τις λέξεις Ισλάμ και Μουσουλμάνος.*»(3) Στο πρόχειρο αυτό τεστ, όταν διεξήχθη σε Αμερικανούς, οι περισσότεροι κατέγραψαν λέξεις σχετικές με την 11η Σεπτεμβρίου, τον Οσάμα-μπιν-Λάντεν, το τζιχάντ, τον Ισλαμικό νόμο, την Σαουδική Αραβία κ.ο.κ. (Greenberg &Gottschalk, 2008)

Ο Bleich, (2012) υποστηρίζει ότι ο καλύτερος τρόπος να μετρήσουμε την ισλαμοφοβία είναι η άμεση δημοσκοπήση, η συνέντευξη σε ομάδες εστίασης ή η παραδοσιακή συνέντευξη. Χρειάζονται, κατά την άποψή του, προσεκτικά διαμορφωμένες ερωτήσεις, μέσω των οποίων τα υποκείμενα θα αποκαλύψουν την πραγματική διάσταση των αρνητικών στάσεων τους προς το Ισλάμ ή/και τους μουσουλμάνους. «*Η καλλιέργεια του θεωρητικού πλαισίου της Ισλαμοφοβίας ως αδιάσειστη και εύχρηστη κοινωνική έννοια, δεν αποτελεί μονάχα την βάση της ουσιαστικής συγκριτικής και αιτιολογικής ανάλυσης σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά είναι και το θεμέλιο για καλύτερα ενημερωμένες κοινωνικές αντιλογίες και την λήψη δραστηκότερων αποφάσεων.*» (Bleich,2012:185)

Κεφάλαιο 2ο : Η ισλαμοφοβία στην Ελλάδα.

Αφού αναλύθηκε το ευρύτερο πλαίσιο της διάκρισης προς τους Μουσουλμάνους σε διεθνές επίπεδο, είναι σκόπιμο να επικεντρωθούμε πιο συγκεκριμένα στην ελληνική εκδοχή της Ισλαμοφοβίας, καθώς α) διαφέρει σημαντικά, λόγω διαφόρων παραγόντων, που είναι χαρακτηριστικοί της ελληνικής πραγματικότητας και πολιτικοκοινωνικής σκηνής και β) διότι κύριο θέμα της εργασίας είναι η διερεύνηση των στάσεων των Ελλήνων φοιτητών προς την ισλαμική κοινότητα.

Αρχικά, μπορεί να ειπωθεί, ότι οι *Ισλαμοφοβίες* είναι πολλές και διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, και από πολιτισμό σε πολιτισμό, λόγω πληθώρας παραγόντων, παρότι υπάρχουν κοινά στοιχεία, που την καθιστούν επιδεκτική μελέτης και σύγκρισης (Iqbal, 2010). Δεν είναι εύστοχο να κάνουμε λόγο για την ισλαμοφοβία στην Ευρώπη, βασιζόμενοι/ες στην εκδοχή της στην Αμερική και το αντίστροφο, μπορούμε όμως να εντάξουμε την γενικότερη ρητορική της ελληνικής Ισλαμοφοβίας στα πλαίσια της νοοτροπίας της Ανατολικής Ευρώπης όσον αφορά τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς στην Ελλάδα, όταν συγκρίνουμε την δυτική/αμερικανική εκδοχή με την ευρωπαϊκή ή την βαλκανική. Τα τελευταία χρόνια οι διαφορές μεταξύ των προηγούμενων δεν είναι τόσο έντονες στον τομέα της ρητορικής, δηλαδή τους λόγους στους οποίους αποδίδουν τα ίδια τα άτομα την προκατάληψή τους, αλλά διαφέρουν κατά πολύ στα πολιτικά κίνητρα, που τις υποκινούν και τις διαιωνίζουν. (Kalmar, 2018).

Οι μουσουλμάνοι μετανάστες στην χώρα είναι εξαιρετικά δύσκολο να καταμετρηθούν, αφού οι περισσότεροι δεν είναι καταγεγραμμένοι ή τουλάχιστον δεν προσμετρούνται στη βάση της θρησκείας τους. Σύμφωνα με έρευνες του 2006, οι μουσουλμάνοι/ες μετανάστες/τριες στην πρωτεύουσα ήταν ανάμεσα σε 120 και 200 χιλιάδες άνθρωποι. (Evergeti & Hatziprokoriou, 2010)

Επιπροσθέτως, πέρα από τις μεταναστευτικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, στην Ελλάδα το Ισλάμ είναι θεσμοθετημένο από το 1923 ως απόρροια της ανταλλαγής πληθυσμών. Σήμερα, ο ντόπιος μουσουλμανικός πληθυσμός της Θράκης ανέρχεται στις 120.000 άτομα και αποτελείται κυρίως από Τούρκους, Πομάκους και Ρομά. Ο μεγαλύτερος αριθμός Μουσουλμάνων της Θράκης μετανάστευσε στην Αθήνα στις αρχές της δεκαετίας του '80 περίπου, και συγκεντρώθηκε κυρίως στο Γκάζι και την Πλατεία Βάθης, που αποτελούν προορισμό και για τους Μουσουλμάνους/ες εξωτερικούς/ες μετανάστες/τριες. (Evergeti & Hatziprokoriou, 2010) Επιπλέον, στην Ελλάδα, η μεγαλύτερη και παλαιότερη κοινότητα, προερχόμενη από χώρα στην οποία η κυρίαρχη θρησκεία είναι το Ισλάμ, είναι η πακιστανική κοινότητα, της οποίας οι αριθμοί ανέρχονταν σε 15,478 άτομα το 2006 (Tonchev, 2007)

Σύμφωνα με έρευνα του 2016, πάνω από το 65% του ελληνικού πληθυσμού της Ελλάδας, είχε αρνητική άποψη για τους μουσουλμάνους στην χώρα, τοποθετώντας την Ελλάδα ανάμεσα στις πέντε (5) χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανάμεσα στους Ευρωπαίους/ες ερωτώμενους/ες. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, έξι στους/τις 10 Έλληνες/ίδες πιστεύουν ότι η πολυπολιτισμικότητα και η διαφορετικότητα καθιστούν την χώρα σχετικά χειρότερο μέρος για να ζήσει κανείς σε αντίθεση με όταν αυτές απουσιάζουν. Από την άλλη, αυτοί/ες που υποστήριξαν την πολυπολιτισμικότητα αποτελούσαν μόλις το 10% των ερωτώμενων. (Dianeosis, 2016) Σε έρευνα που δημοσιεύτηκε το 2006, το 40% των ερωτώμενων Ελλήνων/ίδων απάντησε ότι συμφωνεί πως «οι μετανάστες πρέπει να γυρίσουν στην χώρα τους, καθώς το 65% συμφωνούσε με την δήλωση: «Η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες» (VPRC, 2007)

Ιστορικοί παράγοντες

Στην Ελλάδα, αντίθετα με την κοινή γνώμη, η αντι-ισλαμική ρητορική δεν βασίζεται τόσο άμεσα στις μνήμες του παρελθόντος και συγκεκριμένα στις ιστορικές συγκρούσεις μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η ιδέα ότι η ιστορία δημιουργεί και καλλιεργεί ισλαμοφοβικές συνειδήσεις από την πτώση

της βυζαντινής αυτοκρατορίας και ύστερα, δεν έχει βάσεις στην κοινωνική πραγματικότητα (Chatzipanagiotou & Zarikos 2019) Αυτό υποστηρίζεται μάλιστα από το γεγονός ότι δεν υπήρχαν, μέχρι μετά το μεταναστευτικό κύμα του 2000, αρνητικές στάσεις από τους Έλληνες Χριστιανούς, προς τους Μουσουλμάνους πρόσφυγες, τουλάχιστον στην βάση της πίστης τους. (ibid, 2019).

Η αντιπαράθεση μεταξύ του Ισλάμ και του Χριστιανισμού συνήθως εκλαμβάνεται ως συνεχής και γραμμική μέσα στον χρόνο, κάτι το οποίο είναι υπερβολικά απλοϊκό. Ο Iqbal (2010) αναφέρει ότι ήδη από τον 5^ο αιώνα, τα γραπτά του Ιωάννη της Δαμασκού, στα οποία μιλούσε για το Ισλάμ ως μια βίαιη, παγανιστική αίρεση του Χριστιανισμού, αποτέλεσαν την πηγή για τα περισσότερα ελληνικά και λατινικά γραπτά. Οι σχέσεις, αλλά και η ταυτότητες των Αράβων και Μουσουλμάνων ήταν ιδιαίτερα πολύπλοκες και οι Χριστιανοί της περιόδου εκλάμβαναν αρχικά το Ισλάμ ως διαφορετικό κλαδί του χριστιανισμού (όπως ο Καθολικισμός ή ο Προτεσταντισμός) και πολλές φορές αναφέρονταν σε αυτούς ως «Αγαρινούς», η οποία λέξη αναφέρεται στην αραβική καταγωγή τους, αλλά και αναγνωρίζει την Αβρααμική προέλευση της θρησκείας τους. (Προέρχεται από την βιβλική Άγαρ, την μητέρα του Ισμαήλ, ο οποίος θεωρείται ο γενάρχης των αράβων) (Barnett, 2018) Αρκετές σύγχρονες πηγές όμως υπογραμμίζουν την σημασία των Συριακών και αραβικών κειμένων, τα οποία δεν μεταφράστηκαν τόσο συστηματικά όσο οι ελληνικές και λατινικές πηγές και που όμως, αποκαλύπτουν πολύ πιο αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τις πρώτες επαφές των Χριστιανών με τους Άραβες Μουσουλμάνους. (ibid, 2018). Ο Barnett, 2018, υποστηρίζει ότι το να θεωρεί κανείς τις πρώτες αυτές σχέσεις αμιγώς καλές ή εχθρικές τείνει να αγνοεί τον πλούτο και την ποικιλία των σχετικών πηγών, αλλά και τους πολιτικούς λόγους για τους οποίους γράφτηκαν κάθε φορά. Δεν θα πρέπει παρ' όλα αυτά να αγνοήσουμε εντελώς τον ρόλο που διαδραμάτισε το μίσος που αναπτύχθηκε αργότερα για το Ισλάμ από την εκκλησία, τους μοναχούς και τους θεωρητικούς του χριστιανισμού, που σκιαγράφησαν ως έναν βαθμό το Ισλάμ ως βάρβαρο παγανισμό και κάτι το «εξωγήινο προς τον Θεό». (Iqbal, 2010)

Όσον αφορά στην μετέπειτα ιστορία της Ελλάδας και συγκεκριμένα το 1922, πιθανόν να υπάρχουν ορισμένες παρερμηνείες ή μάλλον προκατειλημμένη εστίαση σχετικά με την ανταλλαγή των πληθυσμών, δηλαδή όταν με την συνθήκη της Λοζάνης, έγινε η ανταλλαγή των πληθυσμών, ήτοι η μετακίνηση μεταξύ των μουσουλμάνων, που διέμεναν προ της επανάστασης σε μετέπειτα ελληνικό έδαφος, και των χριστιανών, που παρέμεναν στην τουρκική πλευρά. Σύμφωνα με τον Γκλαβίνα (2015), οι Χριστιανοί πρόσφυγες υπήρξαν η λιγότερο συνεργάσιμη πλευρά, καθώς βιάστηκαν να γυρίσουν στις εστίες τους, εγκαταστάθηκαν σε σπίτια Μουσουλμάνων χωρίς την επίβλεψη των αρχών, προέβησαν σε ληστείες, λόγω της έλλειψης πόρων, καθώς επίσης στο Κιλίκις τον Σεπτέμβριο του 1922, «Έλληνας αξιωματικός με τη συνδρομή χωροφυλάκων και Καυκάσιων προσφύγων φόνευσε 51 μουσουλμάνους οκτώ χωριών της Υποδιοίκησης Κιλίκις» (Γκλαβίνας, 2015: 226). Στην ελληνική ιστορία, η πλευρά των Ελλήνων Μουσουλμάνων τείνει να αποσιωπάται ή να αγνοείται, διότι η παρουσία και μόνο των Ελλήνων/ίδων αυτών είναι αντίθετη στο κυρίαρχο αφήγημα και συνεπώς γεννά έντονες αντιδράσεις. Οπότε, επιλέγεται να σκιαγραφούνται ως «Άλλοι», λόγω της θρησκείας τους. (Ibid, 2015).

Συνεπώς, η ελληνική ισλαμοφοβία, συνυφαίνεται λανθασμένα με τις μνήμες της Ελλάδας εντός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και της μικρασιατικής καταστροφής, καθώς και με μια, συνεχή και σταθερή μέσα στον χρόνο ιστορία της αντιπαράθεσης και των πολέμων μεταξύ των θρησκειών. Αυτοί οι ιστορικοί παράγοντες, δεν είναι αρκετοί για να δικαιολογήσουμε την έξαρση των Ισλαμοφοβιών στην Ελλάδα και την Ανατολική Ευρώπη εν γένει και συνήθως χρησιμοποιούνται ως επιχειρήματα στην δεξιά και ακροδεξιά ρητορική. (Chatzipanagiotou & Zarikos 2019) Παρ' όλα αυτά, η ελληνική ταυτότητα υπό την οθωμανική εξουσία, λειτουργούσε κυρίως σε θρησκευτικές βάσεις. Ήταν όμως κατά βάση ένας λαός, που κέρδιζε την ανεξαρτησία του από την καταπίεση μιας αυτοκρατορικής

δύναμης, που μπορούσε να υποβάλει υπερμεγέθεις φόρους, (jizya και kharaj, δηλαδή φόρους επί κεφαλής και επί της γης) στους λεγόμενους «ζιμμήδες», δηλαδή τους Χριστιανούς που διέμεναν στην αυτοκρατορία. (Γκαρά & Τζεδόπουλος, 2015) Πέρα από την υποχρέωση αυτή όμως, μέσα στην οθωμανική αυτοκρατορία, μουσουλμάνοι και ζιμμήδες, δηλαδή αλλόθρησκοι, είχαν πρακτικά τα ίδια δικαιώματα, εκτός συγκεκριμένων νομικών ζητημάτων, όπως η παρουσία στο δικαστήριο ως μάρτυρες (έπρεπε ζιμμή να εκπροσωπεί ζιμμή και μουσουλμάνος μουσουλμάνο) και ορισμένοι κανονισμοί σχετικά με τους γάμους, που στο μεγαλύτερο μέρος τους όμως, επιτρέπονταν μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Οι Χριστιανοί/ες και οι Εβραίοι/ες της αυτοκρατορίας, θεωρούνταν «λαοί της Βίβλου», γεγονός το οποίο τους εξασφάλιζε τον απαραίτητο σεβασμό και ελευθερίες, ως υποτελείς στην αυτοκρατορία. (Γκαρά & Τζεδόπουλος, 2015)

Μετά την ελληνική επανάσταση, η ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους το 1830, βασίστηκε κατά πολύ σε εθνικές και θρησκευτικές αφηγήσεις του κράτους ως οντότητα. (Chatzipanagioutou & Zarikos 2019). Έτσι η σύσταση του ελληνικού κράτους ενέτεινε τον ήδη υπάρχοντα ρόλο του θρησκευτικού προσανατολισμού στο αφήγημα του και η ορθόδοξη εκκλησία κατέστη αναπόσπαστο συμπλήρωμα της εξουσίας του κράτους, λειτουργώντας ως εργαλείο εδραίωσης της κυριότητας του εκάστοτε κράτους. (Oulis, Makris & Roussos, 2010) Στις αρχές τις δεκαετίας του 1980, όταν ανέλαβε την εξουσία το ΠΑΣΟΚ, έγινε μια προσπάθεια αποσύνδεσης της ελληνικής πολιτικής σκηνής από την βαρύτητα της εκκλησίας στις κρατικές αποφάσεις, γεγονός που οδήγησε σε μεγάλη αναταραχή και ρήξη με την εκκλησία. Η μετέπειτα προσπάθεια εναρμόνισης της Ελλάδας με την ευρωπαϊκή πολιτική αντιμετώπιστηκε επίσης με μεγάλη ένταση από την πλευρά της εκκλησίας. (Παρασκευά-Γκίζη, 2014)

Πολιτικοί παράγοντες: Άνοδος της δεξιάς.

Η *Χρυσή Αυγή*, πρωτοεμφανίστηκε το 1980 και ήταν αρχικά ο τίτλος ενός εντύπου, που εξέδιδαν πρώην μέλη του νεοφασιστικού Κόμματος της 4ης Αυγούστου. (Γεωργιάδου, 2013) Η χρηματοοικονομική κρίση στην Ελλάδα υπήρξε το έναυσμα για την ανάδυση του δεξιού εξτρεμισμού στην πολιτική σκηνή της χώρας. Αρχικά, η Εθνική Παράταξη, ήταν ένα φιλομοναρχικό ακρο-δεξιό «κόμμα εκδικητών», που λειτουργούσε με το προσωπείο της αντικαπιταλιστικής ρητορικής, της αντιπαράθεσης προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και την παγκοσμιοποίηση. Το κόμμα αυτό ύστερα, απορροφήθηκε μερικώς, από την Νέα Δημοκρατία του Κ. Καραμανλή και διαλύθηκε. Στην συνέχεια, προέκυψε το μικρό κόμμα της ΕΠΕΝ (Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως), μια υπερ-εθνικιστικής και φιλο-χουντικής οργάνωσης, η οποία συμπεριλάμβανε την οργάνωση νεολαίας, που εξελίχθηκε στην Χρυσή Αυγή, και που με την βοήθεια του ΛΑΟΣ (Λαϊκού Ορθόδοξου Συναγερμού), κατάφερε να ανελιχθεί αργότερα στην πολιτική σκηνή και να αποκτήσει κομματική υπόσταση. (Γεωργιάδου, 2013) Η «Χρυσή Αυγή» ως οργάνωση, έκανε επίκληση στην εθνική ταυτότητα, την οποία ουσιαστικά χρησιμοποίησε για να καλύψει την πλήρη επικρότηση που είχε για τον ναζισμό και την ναζιστική αστυνομία του Β' παγκοσμίου πολέμου, πράγμα που εξέφραζε ανοιχτά στο περιοδικό της, μέχρι τα 1990. (Γεωργιάδου, 2013) Η καθαρά ναζιστική ιδεολογία έδωσε την θέση της στην πιο ύπουλη ταυτότητα του «Έλληνα εθνικιστή», ως μέρος της λαϊκιστικής πολιτικής του κόμματος, και ήταν επιτυχής αφού στις εκλογές του 2012, η Ελλάδα της οικονομικής κρίσης ανέβασε το κόμμα σχεδόν στην τέταρτη θέση των exit polls. (Γεωργιάδου, 2013)

Στην περίπτωση των εθνικιστών και των ακρο-δεξιών παρατάξεων και ψηφοφόρων, το επιχείρημα του *τουρκικού επεκτατισμού*, χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την εχθρότητα προς τους πρόσφυγες. Στο κέντρο της πεποίθησης αυτής βρίσκεται η ιδέα, ότι η Τουρκία, ως ορκισμένος εχθρός της Ελλάδας, προσπαθεί με κάθε τρόπο να κερδίσει εδάφη και να εξαπλώσει την πολιτισμική και εν συνεχεία, την πολιτική επιρροή της. Συνεπώς, οι μουσουλμάνοι πρόσφυγες, απεικονίζονται ως «κατάσκοποι», ή πiónια της τουρκικής κυβέρνησης. Πιστεύεται ότι δεν είναι πραγματικά σε ανάγκη ή

ότι τίθενται επίτηδες σε κίνδυνο, ώστε να καταστεί δυνατή η «ισλαμοποίηση» της Ελλάδας, για την οποία γίνεται συχνά λόγος. (Chatzipanagiotou & Zarikos, 2019). Αυτή η άποψη είναι πολύ ισχυρή και στα πλαίσια της εκκλησίας, με τον Αμβρόσιο (μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιάλειας) και τον Άνθιμο σε δηλώσεις που έκαναν το 2017 και το 2014 αντίστοιχα, να συμφωνούν ότι η Τουρκία στέλνει τα προσφυγικά κύματα με σκοπό να διαφθείρουν τις χριστιανικές αξίες του λαού και να λειτουργήσουν ως πολιορκητικός κλοιός στον πόλεμο της, συγκρίνοντας την έλευση μεταναστών με την άλωση της Πόλης του 1453. (ibid, 2019) Επίσης ένα ισχυρό 30% των Ελλήνων θεωρούν πως οι μουσουλμάνοι που βρίσκονται στη χώρα, έχουν προηγούμενη εμπλοκή με εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις. (Dianeosis, 2016) Η ισλαμοφοβία στην Ελλάδα και αλλού στην Ευρώπη, περιστρέφεται κυρίως γύρω από την αντίληψη ότι οι μουσουλμάνοι δεν δύνανται να ενσωματωθούν στον τρόπο ζωής της χώρας και συνεπώς αποτελούν επικείμενη απειλή. (Dianeosis, 2016; Seraphim, 2016 στο: Chatzipanagiotou & Zarikos, 2019).

Η πεποίθηση ότι οι πρόσφυγες διεξάγουν οργανωμένη εισβολή στην Ελλάδα είναι κεντρικό χαρακτηριστικό της ακρο-δεξιάς ρητορικής, που εισέρχεται με σταθερό ρυθμό στο προσκήνιο της δεξιάς ρητορικής. (Ibid, 2019) Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η δεξιά ρητορική επικεντρώνεται περισσότερο στην θρησκευτική πτυχή του θέματος, υποστηρίζοντας άμεσα ή έμμεσα ότι το Ισλάμ αποτελεί απειλή για τις χριστιανικές αξίες, ενώ η ακρο-δεξιά βασίζεται περισσότερο σε θέματα φυλής και εθνικότητας για να υποστηρίξει την ισλαμοφοβία της. (Ibid, 2019). Οι πτυχές αυτές απουσιάζουν από την φιλελεύθερη ή προοδευτική μορφή της ισλαμοφοβίας στην Ελλάδα, η οποία έχει ως πυρήνα α) τον φόβο της τρομοκρατίας και β) την διαισθανόμενη καταπίεση των γυναικών και την μη προοδευτικότητα του Ισλάμ. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί από τα διάφορα κείμενα, δημοσιευμένα σε ηλεκτρονικές εφημερίδες όπως «Το Βήμα», όπου για παράδειγμα υποστηρίζεται σε άρθρο του 2016, ότι υπάρχουν «*τρία μέτωπα στα οποία πρέπει να δοθεί η μάχη κατά της ισλαμιστικής τρομοκρατίας. Στρατιωτικά, εναντίον του ριζοσπαστικού ισλαμισμού που μας κήρυξε τον πόλεμο. Διανοητικά, εναντίον των χρήσιμων ηλίθιων στη Δύση που πιστεύουν ότι πράττουν καλώς απαγορεύοντας κάθε κριτική εξέταση μιας κουλτούρας της οποίας ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός αποτελεί διαστροφική παρέκκλιση. Πολιτικά, εναντίον του σκληρού ρατσισμού.*» (Πανταζόπουλος, 2016) Εδώ ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η προσπάθεια αποσύνδεσης του Ισλάμ από τον εξτρεισμό είναι μιας μορφής απαγόρευση του ελεύθερου, κριτικού λόγου. Αυτό αποτελεί συχνό επιχείρημα στην αντίκρουση επιχειρημάτων, που απορρίπτουν την άκριτη διάδοση επικίνδυνων ρητορικών, που έχουν την ικανότητα να εκθέσουν στον κίνδυνο και την ανασφάλεια ευπαθή άτομα, όπως οι μουσουλμάνοι πρόσφυγες στην χώρα μας. Αυτού του είδους η ρητορική είναι ύπουλη καθώς παρουσιάζεται ως μια απλή και λογική ανησυχία για την κρατική ασφάλεια, που στηρίζεται όμως στη βάση της φοβίας για το ίδιο το Ισλάμ ως θρησκεία.

Έπειτα υπάρχουν τα κεντρο-δεξιά επιχειρήματα, που αποσκοπούν να κατακρίνουν το Ισλάμ πιο ανοιχτά, αλλά όχι τους ίδιους τους πιστούς εν γένει, επιχειρώντας να φανούν περισσότερο ανθρωπιστές, όπως στο άρθρο του 2014 της Τριανταφύλλου, με τίτλο «*Το Ισλάμ ως πολεμική μηχανή.*» Η γράφουσα υποστηρίζει ότι «*Είναι αυτονόητο ότι υπάρχει πλήθος εκκοσμικευμένων Μουσουλμάνων που δεν σχετίζονται με τις παραδοσιακές πρακτικές, αλλά δεν παίζουν σοβαρό ρόλο στην παγκόσμια στρατηγική· είναι απλώς ουδέτεροι.*» Η λέξη «εκκοσμικευμένος» προσπαθεί να εκφράσει εμμέσως ότι οι μουσουλμάνοι αυτοί ομοιάζουν σε δυτικούς ανθρώπους και δεν εκφράζονται ανοιχτά όσον αφορά την πίστη τους, κρίνοντας και από συνέντευξη της ίδιας, του 2015, όπου αναφέρεται ότι «*όποιος παραμένει στο εσωτερικό του μουσουλμανισμού έχει συγκεχυμένα συναισθήματα έναντι της τζιχάντ. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι λείπουν οι φιλειρηνικοί άνθρωποι που τηρούν το Ραμαζάνι και περνάνε κάπου κάπου μια βόλτα από το τζαμί.*» Σύμφωνα με εκείνη, οι μουσουλμάνοι δύνανται να μην είναι μέρος της «*παγκόσμιας στρατηγικής*», εφόσον δεν είναι «*υπερβολικά μουσουλμάνοι*». (Αλωνιστιώτου, 2015) Είναι ενδιαφέρον να σημειωθούν οι

παραλληλισμοί μεταξύ των δύο παραπάνω απόψεων, όσον αφορά την πολεμική γλώσσα που χρησιμοποιείται, με την πιο ακροδεξιά ιδέα του «ακήρυχτου» πολέμου της Τουρκίας. Είναι κεντρικό το χαρακτηριστικό του παράλογου φόβου ενός πολέμου, που μαίνεται, και που τα άτομα, που διατηρούν ισλαμοφοβικές στάσεις τον φέρνουν στο φως.

MME και «ετεροποίηση»

---

*«Αν δεν είσαι προσεκτικός,
οι εφημερίδες θα σε κάνουν να μισήσεις αυτούς που καταπιέζονται,
και να λατρεύεις αυτούς, που ασκούν την καταπίεση.»*

Μάλκολμ Χ.

Αφού αναλύσαμε συνοπτικά τους ιστορικούς και τους πολιτικούς παράγοντες της Ισλαμοφοβίας στο ελληνικό πλαίσιο, είναι σκόπιμο να μιλήσουμε για τον ρόλο που παίζουν τα MME, (κυρίως η τηλεόραση και ο ηλεκτρονικός τύπος) στην σύγχρονη εποχή, εν μέσω των όλο και αυξανόμενων προσφυγικών κυμάτων. Σύμφωνα με την Shashati (2011), τα μέσα ενημέρωσης ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για τις στάσεις των ελλήνων προς τις μειονότητες, παρουσιάζοντας τα άτομα που ανήκουν σε αυτές ως εγκληματίες, στην τηλεόραση και αλλού. Πέρα από τους/τις πρόσφυγες και μετανάστες/τριες, όταν γίνεται λόγος για τα άτομα της μουσουλμανικής κοινότητας της Θράκης στα MME, σκιαγραφούνται ως μια εχθρική και κλειστή μειονότητα, η οποία απειλεί την κυριότητα του ελληνικού κράτους. (Shashati, 2011)

Στα ελληνικά MME είναι ξεκάθαρη η τάση, οι δράστες σε οποιαδήποτε είδηση να διακρίνονται στην βάση «εμείς – οι άλλοι», συνεπώς γίνεται σχεδόν πάντα ταύτιση του μετανάστη δράστη με την εθνική του ταυτότητα όπως «ο Πακιστανός», «ο Αλβανός» κλπ. (Ντριγκογια, 2013) Σήμερα, στην Ελλάδα, λόγω του παρελθόντος με τους Οθωμανούς και την έλλειψη ουσιαστικού διαχωρισμού κράτους και εκκλησίας, ο Μουσουλμάνος κατασκευάζεται επιτηδευμένα ως «Άλλος». (Evergeti & Hatziprokopiou, 2010) Πιο συγκεκριμένα, η ισλαμική ταυτότητα αντιπροσωπεύει έναν «Άλλο», μη-Ευρωπαϊό, μέσω της οποίας, παραδόξως, κατασκευάζεται η Ευρωπαϊκή ή εξευρωπαϊσμένη ταυτότητα. (Polis 1992 στο Evergeti & Hatziprokopiou, 2010)

Όσον αφορά την εικόνα που κατασκευάζουν τα MME για τους/τις μετανάστες/τριες, η Δημητρίου (2014) σε σχετική έρευνά αναφέρει επίσης πως όταν γράφεται κάποιο άρθρο ή είδηση, που αφορά άμεσα μια μειονότητα, σχεδόν πάντα απουσιάζουν δηλώσεις των ατόμων, που ανήκουν σε αυτές. Μας φανερώνεται μόνο η πλευρά της ιστορίας, που είναι συμφέρουσα για την καλλιέργεια της αποκομμένης και ξένης εικόνας του Άλλου. Σύμφωνα με τον Gohram (2006), αυτό υποστηρίζεται και από το φαινόμενο, το οποίο, μέσω της ιδεολογικά κατασκευασμένης εικόνας, ωθεί τα άτομα, που δεν έχουν ικανοποιητική επαφή με την εν λόγω ομάδα, να κατηγοριοποιούν τα μέλη της και να τους προσάπτουν πράξεις ή χαρακτηριστικά με βάση την μειονοτική ομάδα στην οποία ανήκουν, κοινώς, να σκέφτονται και να δρουν με στερεότυπα.

Η διαιώνιση της στερεοτυπικής ανάγνωσης του Άλλου από τα MME, ίσως ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό και για την πεποίθηση των ατόμων, ότι η τρομοκρατία είναι κάτι το εγγενές στο Ισλάμ, και που κάθε μουσουλμάνος δύναται να προβεί σε αυτό, δίχως να γίνεται κατανοητό, ότι οι ακραίες ιδεολογίες και οι πράξεις, που αποδίδονται στους περισσότερους μουσουλμάνους δεν υφίστανται στους κυρίαρχους κλάδους του Ισλάμ (Σίιτες και Σουνίτες). Αυτό που συνήθως αποκαλείται

«Σαλαφιστικό τζιχάντ», στην πραγματικότητα δεν έχει σχέση με τον Σαλαφισμό, ο οποίος αποτελεί μια «ομπρέλα» διαφόρων ισλαμικών σχολών. (Ελντίν, 2018; TRT World, 2020; Holm, 2022; Crawford, 2014) Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, είναι αποτέλεσμα εξ ολοκλήρου των ακραίων πολιτικών οργανώσεων του 20^{ου} αιώνα, όπως ο ISIS και η al-Qaeda, οι οποίες ακολουθούν την σχολή του Ουαχαμπισμού, ο οποίος ιδρύθηκε από τον Muhammad ibn 'Abd al-Wahhab, τον 18^ο αιώνα. (Ελντίν, 2018; Crawford, 2014) Η σχολή αυτή διαδόθηκε επιτηδευμένα από την Σαουδική Αραβία, η οποία χρησιμοποίησε τον πλούτο της, από τις εξαγωγές πετρελαίου, για να αποκτήσει μεγαλύτερη πολιτική εξουσία, διαδίδοντας την ισλαμική αίρεση, που υποστήριζε ο μονάρχης της Σαουδικής Αραβίας, ο βασιλιάς Αμπντουλαζίζ, γνωστός και ως αλ-Σαούντ. (TRT World, 2020). Ο Ουαχαμπισμός είναι ευρέως κατακριτέος από την υπόλοιπη ισλαμική κοινότητα παγκοσμίως, καθώς επιτίθεται και στους ίδιους τους μουσουλμάνους, χαρακτηρίζοντας τους ως άπιστους, από την στιγμή που ακολουθούν κάποια ισλαμική σχολή, πέραν αυτής του αλ-Ουάχαμπ. (Crawford, 2014) Οι τρομοκρατικές οργανώσεις, που ξεπήδησαν από τον Ουαχαμπισμό, λόγω της διάδοσής του από την Σαουδική Αραβία, έχουν χαρακτηριστεί από πολλούς μουσουλμάνους μελετητές και σχολιαστές ως Χαριζίτες (ή Χαριτζίτες), μια επικίνδυνη ισλαμική αίρεση, που εμφανίστηκε στην εποχή του Μωάμεθ και που όλοι οι μουσουλμάνοι παγκοσμίως καταδικάζουν ως αντι-ισλαμική. (Ελντίν, 2018; Ali Mamouri, 2015) Αγνοώντας δυστυχώς όλες αυτές τις πληροφορίες, πολλοί Έλληνες/ίδες δημοσιογράφοι, αρθρογράφοι και σχολιαστές, διαχωρίζουν το Ισλάμ σε ένα «εξτρεμιστικό» και ένα «μετριοπαθές» Ισλάμ, μια οπτική η οποία αποτελεί ψευδή και προσβλητική, αλλά και οριενταλιστική γενίκευση (Ελντίν, 2018)

Η ισλαμοφοβία στα ΜΜΕ και ιδίως στον ηλεκτρονικό χώρο χρησιμοποιεί για την διαίωσή της την άκριτη γενίκευση και ομογενοποίηση της ισλαμικής κουλτούρας και πίστης. Η προσέγγισή του ισλαμικού κόσμου γίνεται από την δυτική κοινή γνώμη με τρόπο μονοδιάστατο και μονόχροτο. (Βουτσινά, 2018) Συνεπώς η πλειοψηφία των Ελλήνων αγνοεί σκόπιμα και μη τον πλούτο των μουσουλμανικών παραδόσεων, των ισλαμικών σχολών και των κορανικών αναγνώσεων, την πληθώρα θεολόγων και ειδικών, τις εξω-κορανικές πηγές, τις διαφορετικές παραδόσεις και τέλος την γνώμη των ίδιων των μουσουλμάνων για θέματα που τους επηρεάζουν άμεσα, όπως η τρομοκρατία και η στερεοτυπική απεικόνιση τους από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο.

Κεφάλαιο 3ο : Διαφαινόμενη Απειλή

Αφού έχουμε αναφερθεί εκτενώς στις εκφάνσεις των ισλαμοφοβικών στάσεων και ρητορικών σε παγκόσμιο επίπεδο και στο πιο συγκεκριμένο πλαίσιο της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, μέσα από την επιρροή των ιστορικών και πολιτικών παραγόντων, που την διαμορφώνουν, καθώς και της μιντιακής κατασκευής της, στην συνέχεια θα γίνει λόγος για την έννοια της **διαφαινόμενης απειλής**. Ο όρος αυτός θα μας απασχολήσει καθώς το ερευνητικό μέρος της εργασίας θα βασιστεί στις αρχές της διαφαινόμενης απειλής. Συνεπώς θα δοθεί ένα περίγραμμα του ορισμού και του ρόλου της στην παγκόσμια και ελληνική κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα και θα εξεταστούν συνοπτικά οι παράγοντες, που την τροφοδοτούν.

Η διαφαινόμενη απειλή (perceived threat) ορίζεται ως η πεποίθηση των μελών μιας ομάδας (ενδο-ομάδα), ότι μια άλλη ομάδα (εξω-ομάδα) είναι σε θέση ή έχει την πρόθεση να τα βλάψει. (Stephan et al., 2009) Ο όρος διαφαινόμενη σε αντίθεση με την πραγματική απειλή, είναι ότι η αίσθηση απειλής υφίσταται σε ψυχολογικό επίπεδο και μένει εκεί. Είναι ένα άγχος της ενδο-ομάδας προς την εξω-

ομάδα και δεν υφίσταται στο πλαίσιο της πραγματικότητας, ως ρεαλιστική. (Russo, 2020) Για παράδειγμα μια «πραγματική» απειλή προς έναν πληθυσμό θα ήταν το ξέσπασμα ενός πολέμου, ενώ μια διαφαινόμενη απειλή είναι η ανησυχία ότι η εξω-ομάδα διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά, που δύνανται να οδηγήσουν σε επισφάλεια της ευημερίας, την συνοχής ή/και της ζωής της ενδο-ομάδας.

Σύμφωνα με την θεωρία της Ενσωματωμένης Απειλής (ITT ή Integrated Threat Theory), που πρότειναν το 2000, οι Stephan και Stephan, η διαφαινόμενη απειλή μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε : α) μια ρεαλιστική και β) μια συμβολική απειλή. Όσον αφορά στην πρώτη, ο όρος «ρεαλιστική» αναφέρεται στην ζωτική σημασία των υπό απειλή όρων, για την «απειλούμενη» ομάδα, όπως είναι οι πόροι, η τροφή και η γη. Η συμβολική απειλή από την άλλη αναφέρεται στην ανησυχία, που προκύπτει, όταν μέλη της κοινωνίας-υποδοχής, εκλαμβάνονται την ξένη ομάδα (μετανάστες, πρόσφυγες, διαφορετικότητα) ως εις βάθος διαφορετική από εκείνους. (Stephan & Stephan, 1996) Αντιλαμβάνονται δηλαδή, τα μέλη της εξω-ομάδας ως διαφορετικά, όσον αφορά στις αξίες, τον πολιτισμό, την γλώσσα, την θρησκεία, την ηθική, την κοσμοθεωρία και τον τρόπο ζωής τους. Λόγω αυτής της διαφορετικότητας, εκτιμούν ότι η καθημερινότητά τους απειλείται με ριζική αλλαγή. (Ibid, 1996)

Ορισμένοι μελετητές εκτιμούν, ότι η εξωτερική απειλή, αποτελεί συσπειρωτικό παράγοντα για την ενδο-ομάδα. Κατά τους Giles και Evans, (1985), η εξωτερική απειλή μιας ομάδας επηρεάζεται από συγκεκριμένους παράγοντες, που αποτελούν εξω-ομαδικά χαρακτηριστικά, αλλά επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την στάση της ενδο-ομάδας προς την ταυτότητά της. Συγκεκριμένα, από την πλευρά της εξω-ομάδας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με τους Giles και Evans, (1985), α) το μέγεθος του πληθυσμού της σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού της ενδο-ομάδας, β) η κοινωνική κατάσταση/θέση των ατόμων της, γ) η εργασιακή κατάσταση των μελών, δ) η πολιτική τους επιρροή, ε) η εκπαίδευση που διαθέτουν και τέλος η περιοχή για την οποία γίνεται λόγος, όπου συνυπάρχουν δυνητικά οι δύο ομάδες.

Οι Laurence et al, (2018) επανεξετάζουν το φαινόμενο αυτής της αναλογίας μεταξύ διαφορετικότητας και αυξημένης απειλής. Σύμφωνα με την έρευνά τους του 2018, η αυξημένη διαφορετικότητα σε μια περιοχή δεν είναι αρκετή για να αυξήσει την καχυποψία των μελών της εσω-ομάδας, καθώς και της ενδο-ομαδικής συνοχής. Αντίθετα, ο πιο σημαντικός παράγοντας είναι η προδιάθεση, που έχουν ήδη τα άτομα στο να μην είναι δεκτικά προς το διαφορετικό, που πηγάζει από την εικόνα, που ήδη έχουν στο μυαλό τους, σχετικά με τον πολιτισμό της εξω-ομάδας. (Laurence et al, 2018) Όσον αφορά την συνοχής της ομάδας, δεν είναι σίγουρο ότι μέσω της απειλής επηρεάζεται θετικά, καθώς, τα άτομα ενδέχεται, εάν γίνουν καχύποπτα προς την διαφορετικότητα, να μειωθεί και η εμπιστοσύνη τους για τα μέλη της ίδιας της ομάδας τους, καθώς αναρωτιούνται εάν πράγματι τα άτομα αυτά είναι με το μέρος τους ή έχουν σκοπό να προδώσουν την ομάδα. (Ibid, 2018)

Από την μεριά της «απειλούμενης» ομάδας, σύμφωνα με τους Giles και Evans, (1985) το φαινόμενο της «απόδοσης», πυροδοτεί σε έναν βαθμό την αίσθηση απειλής, Αυτό που εννοείται με τον όρο απόδοση (ascription) είναι η ιδέα της ταύτισης των ατόμων με ρόλους, που τους δίνονται «κληρονομικά», όπως η φυλή, η κοινωνική τάξη, ηλικία, φύλο κλπ. Η ταυτότητα αυτή αποδίδεται στα άτομα από την κοινωνία και αυτά την υιοθετούν ως τον κυρίαρχο ρόλο τους στην κάθε περίπτωση. (Kemper, 1974) Ως λογικό επόμενο, η ύπαρξη πολλαπλών ταυτοτήτων σε ένα άτομο, μειώνει την πιθανότητα της διαφαινόμενης απειλής, καθώς τα άτομα ταυτίζονται με πάνω από μία ομάδα και συνεπώς η επιρροή της καθεμιάς δεν είναι τόσο ισχυρή. (Giles & Evans, 1985) Για παράδειγμα η καταγωγή από δύο διαφορετικές χώρες, και ο ενστερνισμός από το άτομο, των πολλαπλών πολιτιστικών ταυτοτήτων που αυτή επιφέρει, θεωρητικά το οδηγούν στην πιο διαλλακτική αντιμετώπιση καθεμιάς από τις δύο ομάδες. Τέλος, παρατηρήθηκε ότι η ανεπαρκής ταύτιση με την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει κανείς, οδηγεί στην ισχυρότερη ταύτιση με την

κυρίαρχη εθνική ομάδα, η οποία με την σειρά της κατασκευάζεται με βάση τον διαχωρισμό της από τις υπόλοιπες εθνικές ομάδες, και ιδιαίτερα, αυτές που υφίστανται εντός του κοινωνικού χώρου της, ως μειονοτικές ομάδες. (Giles & Evans, 1985)

Με βάση έρευνα του 2022, σχετικά με τους μετανάστες στην Φινλανδία, η αντιμετώπιση τους μεταναστών από τον ντόπιο πληθυσμό, είναι σε μεγάλο βαθμό αρνητική και οφείλεται σημαντικά στην άνοδο της ακρο-δεξιάς στην πολιτική σκηνή της χώρας. (Nshom et al, 2022). Συγκεκριμένα η άνοδος του «The Finns Party», της κυρίαρχης ακροδεξιάς παράταξης της χώρας, οδήγησε στην αύξηση των αρνητικών στερεοτύπων και της αντι-μεταναστευτικής ρητορικής, οι κεντρικοί άξονες της οποίας είναι: η απειλή για την εθνική ταυτότητα, η αύξηση της εγκληματικότητας και της κοινωνικής αστάθειας, η ανεργία, λόγω κατάληψης των θέσεων εργασίας από τους/τις μετανάστες/ριες και η εκμετάλλευση των προνομίων του κράτους πρόνοιας. (Nshom et al, 2022), Πιο συγκεκριμένα, τίθεται το επιχείρημα ότι φτάνουν στην Φινλανδία, με σκοπό να καρπωθούν την οικονομική μέριμνα, την ιατρική περίθαλψη και τυχόν μεταναστευτικά επιδόματα, χωρίς να προσφέρουν στην φιλανδική κοινωνία. (ibid, 2022),

Το TFP δήλωσε στην εκλογική καμπάνια του το 2015, σχετικά με το μεταναστευτικό ότι: «Η μετανάστευση θα αλλάξει εξ ολοκλήρου τον πληθυσμιακό χαρακτήρα της χώρας, θα διαταράξει την κοινωνική συνοχή, θα επιβαρύνει τις κρατικές παροχές και την οικονομία και θα οδηγήσει στην δημιουργία περιοχών γκέτο, θα προωθήσει τον θρησκευτικό εξτρεμισμό και θα προκαλέσει συγκρούσεις εθνικού χαρακτήρα[...] Είναι δυνατόν να αποφευχθούν ακόμη παρόμοιες μεταναστευτικές επιπτώσεις με αυτές της Σουηδίας, της Γαλλίας και του Ην. Βασιλείου, αλλά απαιτείται αποφασιστική πολιτική και ξεκάθαρη νομοθεσία.» (The Finns Party's Immigration Policy, 2015 στο: Nshom et al, 2022)

Η απειλή της τρομοκρατίας, μοιάζει να είναι στενά συνδεδεμένη, στην κοινή γνώμη, με την θρησκευτικότητα, και κυρίως με το Ισλάμ. Ο Woods (2011), διερευνώντας την επιρροή του φόβου της τρομοκρατίας σε σχέση με το Ισλάμ, εξετάζει τα λεγόμενα «ειδησεογραφικά πλαίσια» (news frames) της τρομοκρατίας, τα οποία κατηγοριοποιεί σε 1) τρομοκρατία, χωρίς κάποιον συγκεκριμένο προσδιορισμό, 2) πυρηνική τρομοκρατία, όπου γίνεται ανοιχτά αναφορά σε πολεμικές μηχανές και 3) το εξτρεμιστικό ισλαμικό πλαίσιο, όπου οι τρομοκρατικές δράσεις αποδίδονται σε ισλαμικές οργανώσεις. Στην συνέχεια εξέτασε την αντίδραση των ατόμων στα τρία πλαίσια με βάση τρεις μεταβλητές, τις οποίες ονομάζει ανησυχία, τρόμο και ρίσκο. Το ισλαμικό πλαίσιο ήταν αυτό, που επέδρασε με διαφορά, σε καθεμία από τις τρεις μεταβλητές. Το πυρηνικό πλαίσιο είχε επίδραση μόνο στην μεταβλητή του «τρόμου», λόγω της αυξημένης πιθανότητας απώλειας ζωών, ενώ το πλαίσιο της γενικευμένης τρομοκρατίας δεν είχε καμία επίδραση στα άτομα, στην βάση των εξεταζόμενων παραγόντων. (Woods, 2011).

Σχετικά με την διαφανόμενη απειλή του Ισλάμ, έρευνα του 2007, δείχνει ότι το 20% των άρθρων, με θέμα την τρομοκρατία, συσχετίζουν με κάποιον τρόπο την απειλή με την θρησκευτικότητα, καθώς η πλειοψηφία αυτού του ποσοστού κάνει ευθεία αναφορά στο Ισλάμ. (Woods, 2007) Έπειτα, σύμφωνα με τον Panagoroulo (2006), ένας σημαντικός αριθμός των Αμερικανών, παραδέχεται ανοιχτά σε δημοσκοπήσεις, ότι διαθέτει αρνητικά συναισθήματα, προς τις ισλαμικές μειονότητες. Τέλος, σύμφωνα με τον Woods (2011), μετά τα γεγονότα της εντεκάτης Σεπτεμβρίου, ο ετήσιος αριθμός των επιθέσεων εις βάρος μουσουλμάνων αυξήθηκε κατακόρυφα. Με βάση την βιβλιογραφία, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η πιο συχνή αιτιολογία, που αποδίδεται στην τρομοκρατία παγκοσμίως είναι το «εξτρεμιστικό Ισλάμ». (Woods, 2011)

Ο εποικοδομητικός διάλογος σχετικά με την τρομοκρατία, και τα επιχειρήματα υπέρ του Ισλάμ και των Μουσουλμάνων, τάσσονται κατά της τρομοκρατίας εν γένει, καθώς αναγνωρίζουν ότι οι βίαιες ενέργειες από οργανώσεις όπως το Ισλαμικό Κράτος (ISIS) διαστρεβλώνουν την εικόνα του

ισλαμικού δόγματος. Ο ρόλος της παρουσίασης των επιθέσεων από τα ΜΜΕ όμως έχει εξίσου σημαντικό μερίδιο στην διαιώνιση της ισλαμοφοβίας στην κοινή γνώμη. (Παπασαραφιάνου, 2017) Ένας τρόπος με τον οποίο συμβάλουν σε αυτό τα ΜΜΕ, είναι με το να υπαινίσσονται ή και να δηλώνουν ότι «Καμία χώρα δεν είναι ασφαλής» (Καθημερινή, 2015) και άλλες παρεμφερείς απειλές, που δεν έχουν τη βάση τους σε γεγονότα. με σκοπό να δημιουργηθεί ανησυχία και φόβος. (Παπασαραφιάνου, 2017) Σε άρθρο της «Καθημερινής» γίνεται ταύτιση των επιθέσεων στην Γαλλία του 2015, με τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ώστε να γίνει ξεκάθαρο ότι η στόχευση των τρομοκρατών είναι παγκοσμίως γενικευμένη και αποτελεί πόλεμο του Ισλάμ, ενάντια στην Δύση εν γένει. (Η Καθημερινή, 2015) Είναι πιθανό οι ήδη υπάρχουσες προκαταλήψεις και τα κίνητρα για την δημιουργία διχασμού και αποκλεισμού, να «κρύβονται» με τρόπο βολικό, πίσω από το πρόσχημα της εθνικής ασφάλειας και της εξάλειψης της τρομοκρατίας. (Ibid, 2015)

Ερευνητικά ερωτήματα

Με βάση την θεωρία και την βιβλιογραφία που μελετήθηκε, τα κενά, που παρατηρήθηκαν σε προηγούμενες έρευνες, αλλά και την προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας, διαμορφώθηκαν τα παρακάτω ερωτήματα, που θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στο επόμενο κεφάλαιο, δεδομένων των περιορισμών και του σχετικά μικρού δείγματος της έρευνας.

- Υπάρχουν ισλαμοφοβικές στάσεις μεταξύ των (μη Μουσουλμάνων) φοιτητών του πανεπιστημίου Θεσσαλίας; Αν ναι, σε ποιόν βαθμό;
- Πού βασίζονται αυτές οι στάσεις;

υποερώτημα → Πώς μπορούν να μειωθούν οι προκαταλήψεις μέσα από την εκπαίδευση;

Μεθοδολογία έρευνας

Επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα, καθώς επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση κοινωνικών φαινομένων και την πιο λεπτομερή εξέταση των διαφόρων πτυχών τους. (Ισαρη & Πουρκός, 2015) Έπειτα, χρησιμοποιούμε την ποιοτική προσέγγιση, καθώς σκοπός σε αυτή την περίπτωση δεν είναι να παρατηρήσουμε απλά το φαινόμενο, αλλά να το κατανοήσουμε εις βάθος, όσο είναι δυνατόν. (Ισαρη & Πουρκός, 2015) Η ευθεία αλληλεπίδραση με τα υποκείμενα, στον πραγματικό κόσμο, ανοίγει την «πόρτα» για την απόσπαση πιο ειλικρινών απαντήσεων, καθώς η αλληλεπίδραση πρόσωπο με πρόσωπο διαφέρει σημαντικά από την απάντηση σε κλειστού τύπου ερωτήσεις. Επιπλέον, μέσω της ποιοτικής προσέγγισης, το αντικείμενο αποκτά πραγματικές διαστάσεις, αφού εξετάζεται μέσα στο πλαίσιο της καθημερινότητας, και συνεπώς είναι πιο αξιόπιστη μέθοδος για σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα. (Ισαρη & Πουρκός, 2015) Σύμφωνα με τους Straus και Corbin (1990) οι ποιοτικές προσεγγίσεις είναι ιδιαίτερα χρήσιμες όταν αναζητούμε διαφορετικές οπτικές γωνίες σε ζητήματα, για τα οποία έχουμε ήδη κάποιες πληροφορίες. Οπότε, καθώς η έννοια της Ισλαμοφοβίας είναι ένα

πολύπτυχο κοινωνικό φαινόμενο, του οποίου οι πιο γενικές και διεθνείς πτυχές είναι εν μέρει μελετημένες, η ποιοτική έρευνα αποτελεί την ιδανική μέθοδο για να προσεγγίσουμε πιο εστιασμένες και λεπτές όψεις του θέματος. Η ποιοτική έρευνα μας επιτρέπει επίσης να αποκτήσουμε μια πιο σφαιρική και εμπειριστατωμένη γνώμη για το κυρίως θέμα και για τις οποιεσδήποτε απόψεις των ερωτηθέντων. (Gray, 2018) Σε αντίθεση με την ποσοτική μέθοδο, έχουμε την ευκαιρία όχι μόνο να εντοπίσουμε αν ισχύουν ή όχι οι ήδη γνωστοί παράγοντες, αλλά να δούμε και να κατανοήσουμε το πώς και γιατί τα άτομα υιοθετούν έναν τρόπο σκέψης και δράσης. (Gray, 2018)

Όσον αφορά στην θεωρητική προσέγγιση της ερευνητικής μεθόδου, αυτή έχει εν μέρει φαινομενολογικό χαρακτήρα, καθώς έχει σκοπό τον προσδιορισμό του τρόπου σκέψης των ερωτηθέντων, όχι με σκοπό να κατηγοριοποιηθούν ως «πάσχοντες/ουσες» και μη, αλλά για την βαθύτερη κατανόηση των διαφόρων τρόπων εμφάνισης της προκατάληψης και το πώς αυτές διαμορφώνονται κάθε φορά μέσα στο σύνολο του δείγματος του πληθυσμού. (Gray, 2018)

Συγκεκριμένα, για την παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης. Αυτή η μέθοδος συλλογής δεδομένων καθιστά δυνατή 1) την παροχή εξηγήσεων πάνω σε λεπτές διαφορές, που δεν θα ήταν δυνατόν να γίνουν αντιληπτές μέσα από ένα ναι ή ένα όχι και 2) τον αυτοσχεδιασμό και τις συμπληρωματικές ερωτήσεις. Η δομή της συνέντευξης αφήνει περιθώρια για την επέκταση των ερωτώμενων, πάνω στις γνώμες τους, που μπορεί να χρησιμοποιούν έννοιες με διαφορετικό νόημα για τον καθένα. (Gray, 2018). Για παράδειγμα δύναται για κάποιο άτομο η «καταπίεση» να είναι συνώνυμη με την θρησκευτική επιβολή του χιτζάμπ, αλλά για ένα άλλο άτομο να σημαίνει μεταξύ άλλων την ανελευθερία ένδυσης με θρησκευτικά προσανατολισμένο τρόπο. Τέλος, είναι θετική η ευελιξία που παρέχει η ημι-δομημένη συνέντευξη στο ποιος καθοδηγεί τον διάλογο κάθε φορά. (Gray, 2018)

Θεωρητικό Μοντέλο

Η παρούσα ποιοτική έρευνα βασίζεται στο θεωρητικό μοντέλο της Διαφαινόμενης Απειλής (Perceived Threat). Η ερευνητική μέθοδος θα βασιστεί σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Το ανοικτού τύπου ερωτηματολόγιο, που χρησιμοποιήθηκε για τις συνεντεύξεις είναι βασισμένο στο έργο των Rohmann et al, (2006) και Landmann et al (2019) καθώς και στην Κλίμακα Ισλαμοφοβίας, που πρότειναν οι Lee et al (2009). Οι ερωτήσεις βασίστηκαν σε οκτώ (8) βασικά κριτήρια αξιολόγησης, τα οποία είναι εμπνευσμένα από τις παραπάνω έρευνες, με τις απαραίτητες τροποποιήσεις, ώστε να ανταποκρίνονται στην παρούσα έρευνα.

1. Επαφή

Ο παράγοντας της επαφής αφορά στον βαθμό, στον οποίο οι ερωτώμενοι έχουν σχέσεις με άτομα, που προσδιορίζουν τους εαυτούς τους ως Μουσουλμάνοι, και σε ποιόν βαθμό εμπλέκονται στην καθημερινότητά τους. Περιλαμβάνονται επίσης μονόπλευρες επαφές, όπως η παρακολούθηση κάποιου ατόμου με κοινωνική ή πολιτική επιρροή, που είναι Μουσουλμάνος/α, ή η οικειότητα με κάποιο διάσημο πρόσωπο, που ασπάζεται την ισλαμική πίστη. Σκοπός είναι να εξετάσουμε αν υπάρχουν σχέσεις με πραγματικά πρόσωπα της εξω- ομάδας, καθώς και την τριβή των ερωτώμενων με τον ισλαμικό κόσμο. (Rohmann et al, 2006)

2. Επίγνωση

Η παράμετρος της επίγνωσης αφορά στον βαθμό εξοικείωσης με το δόγμα του Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα η οποία επηρεάζει την στάση των ατόμων. Υποθέτουμε ότι εάν οι στάσεις των ατόμων βασίζονται σε γενικεύσεις ή στερεότυπα για την ισλαμική πίστη είναι πιθανότερο να είναι αρνητικές. (Rohmann et al, 2006)

3. Εσω-ομαδική ταυτότητα

Ο ρόλος της αίσθησης του ανήκειν του ατόμου και της ταυτότητας που υιοθετεί μέσα στην κοινωνία είναι σημαντικός παράγοντας στην αντιμετώπιση της ισλαμικής κοινότητας ως εξω-ομαδική και καθορίζει την αίσθηση της διαφορετικότητας και την κατασκευή της *Αλλότητας*. (Rohmann et al, 2006)

4. Διαισθανόμενη απειλή

- Απειλή προς την ασφάλεια
- Απειλή προς την κοινωνική συνοχή
- Φόβος αύξησης της ξενοφοβίας
- Πολιτισμική απειλή

(Rohmann et al, 2006; Landmann et al, 2019)

5. Διαισθανόμενη ομοιότητα

Ο βαθμός στον οποίο οι ερωτώμενοι αισθάνονται ότι μοιράζονται κοινά με την ισλαμική κοινότητα μας βοηθά επίσης να κατανοήσουμε την αίσθηση Αλλότητας και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα εκλαμβάνουν την ταυτότητά τους σε σχέση με την άλλη ταυτότητα. (Rohmann et al, 2006)

6. Συνύπαρξη

Ο παράγοντας της συνύπαρξης εξετάζει τις υπάρχουσες στάσεις προς την δημιουργία και την διατήρηση χώρων όπου ζουν και δρουν Μουσουλμάνοι (πχ. τζαμιά), καθώς και προς την ελεύθερη είσοδο Μουσουλμάνων σε χώρους όπου ζουν και δρουν Έλληνες, μη Μουσουλμάνοι. (πχ. Πανεπιστήμιο, χώροι εργασίας) (Lee et al, 2009)

7. Στάσεις προς το Ισλάμ ως θρησκεία.

Οι απόψεις και οι ποιοτικοί χαρακτηρισμοί για το ισλαμικό δόγμα και την εφαρμογή του, μας βοηθούν να εντοπίσουμε τυχόν παρανοήσεις σχετικά με τον πυρήνα της ισλαμικής κουλτούρας και του ισλαμικού νόμου. Αυτό σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες θα βοηθήσει στην διαμόρφωση προτάσεων για την εξάλειψη των προκαταλήψεων. (Lee et al, 2009)

Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Το δείγμα της έρευνας επιλέχθηκε με κριτήρια, α) την φοίτηση σε οποιοδήποτε τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και β) την προϋπόθεση να μην υπάρχουν άτομα του ίδιου τμήματος, που ήδη συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα. Το δείγμα ήταν εν μέρει τυχαίο, αν και λόγω έλλειψης πρόσβασης σε κάποιον ολοκληρωμένο κατάλογο των φοιτητών, βασίστηκε σημαντικά στις προσωπικές γνωριμίες της ερευνήτριας. Έπειτα, οι συνεντεύξεις έγιναν σε πραγματικό χρόνο εξ αποστάσεως, μέσω βιντεοκλήσεων, με εξαίρεση μίας που έγινε δια ζώσης, και μαγνητοφωνήθηκαν.

Σε δεύτερο χρόνο οι συνεντεύξεις από-μαγνητοφωνήθηκαν, το τελικό κείμενο αναγνώστηκε πολλαπλές φορές και κωδικοποιήθηκε σε ένα νέο κείμενο, προσανατολισμένο σε διαφορετικές θεματικές ενότητες, ανάλογα με τα επτά κριτήρια, που συζητήθηκαν προηγουμένως. Συνεπώς, έγινε μια Θεματική Ανάλυση του περιεχομένου. Για την διεξαγωγή των Συμπερασμάτων, μέσω προσεκτικής και επανειλημμένης ανάγνωσης του κειμένου των Αποτελεσμάτων, εντοπίστηκαν και συγκεντρώθηκαν τα σημεία, που αφορούν και απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας. (Τσιώλης, 2017)

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την διαλογή δεν αντιστοιχίζονται απλώς στις θεματικές, αλλά κρίθηκαν μέσω δημιουργικής, εννοιολογικής ερμηνείας, παράγοντας έτσι παράλληλα, νοήματα που αφορούν σε ενδιαφέρουσες πλευρές του υπό εξέταση θέματος. (Τσιώλης, 2017)

Μετά την παράθεση των πιο σημαντικών σημείων, στο τελικό κείμενο των Συμπερασμάτων, που προέκυψαν από τις κωδικοποιημένες θεματικές, έγινε επιπλέον μια σύντομη σύγκριση ορισμένων συμπερασμάτων, με αυτά από σχετικές διαθέσιμες έρευνες, που αφορούσαν σε διαφορετικά δείγματα.

Ερωτήσεις συνέντευξης

ΕΠΑΦΗ

1. Γνωρίζετε κάποιο άτομο, που προσδιορίζεται ως Μουσουλμάνος/α; (Αν ναι, Ποια η σχέση σας; Αν όχι, Πόσο πιθανό θα ήταν να αναπτύξετε σχέσεις με ένα τέτοιο άτομο;)
2. Ακολουθείτε κάποιο άτομο στα socials, που δημοσιεύει περιεχόμενο με θέμα το Ισλάμ ή που προσδιορίζεται ως μουσουλμάνος/α; (Αν ναι, Σε τι βαθμό; Αν όχι, Θα σας ενδιέφερε τέτοιου είδους περιεχόμενο; Γιατί; Γιατί όχι;)
3. Γνωρίζετε κάποιο διάσημο ή ιστορικό πρόσωπο, που είναι Μουσουλμάνος/α;

ΕΠΙΓΝΩΣΗ

4. Γνωρίζετε πράγματα για το Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα; (Ποιά είναι αυτά;)
5. Έχετε ακουστά τους 5 πυλώνες του Ισλάμ; (Αν όχι, μπορείτε να μαντέψετε ποιοι είναι αυτοί;)
6. Γνωρίζετε ποιο είναι το κεντρικό δόγμα του Ισλάμ; (Αν όχι, μπορείτε να μαντέψετε ποιο θα ήταν αυτό;)
7. Σας είναι γνωστές οι παρακάτω λέξεις: Kaaba/Μέκκα, Hijab, Wudu, Haram/Halal, Jannah, Umma;

ΕΣΩ-ΟΜΑΔΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

8. Αυτοπροσδιορίζεστε ως Έλληνας; Τι σημαίνει αυτή η ταυτότητα για εσάς προσωπικά;
9. Ακολουθείτε κάποια θρησκεία; (Αν ναι, τι ρόλο παίζει στην ζωή σας;)
10. Σε ποια πράγματα θεωρείτε ότι διαφέρουν η ισλαμική από την ελληνική κουλτούρα;
11. Σε ποια πράγματα θεωρείτε ότι διαφέρουν η ισλαμική από την χριστιανική πίστη;

ΔΙΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΗ ΑΠΕΙΛΗ

12. Πιστεύετε ότι η αύξηση των Μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ελλάδα, συνδέεται με την αύξηση της εγκληματικότητας;
13. Υπάρχει κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων σε περιοχές με αυξημένο μουσουλμανικό πληθυσμό;
14. Μπορούν οι Μουσουλμάνοι να ενσωματωθούν στην σημερινή ελληνική κοινωνία;
15. Θα οδηγήσει η έλευση τους στην αύξηση των προκαταλήψεων/ ρατσιστικών στάσεων στην Ελλάδα; (Τι θα πρέπει να γίνει για αυτό;)
16. Η έλευση Μουσουλμάνων προσφύγων στην Ελλάδα αλλάζει τον τρόπο ζωής μας; Με ποιόν τρόπο; Η αλλαγή αυτή είναι επιτηδευμένη;
17. (Που βασίζετε τις αμφιβολίες/φόβους σας για την Μουσουλμανική κοινότητα;) -> εάν υπάρχουν.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ

18. Σε τί μοιάζουν η ελληνική με την ισλαμική κουλτούρα;
19. Σε τι μοιάζουν οι πιστοί του Ισλάμ με του Χριστιανισμού;

ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ

20. Θα πρέπει να χτιστούν τζαμιά σε μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας;
21. Θα εργαζόσασταν/κάνατε μάθημα πιο άνετα σε ένα περιβάλλον, όπου η πλειοψηφία είναι Μουσουλμάνοι ή αλλόθρησκοι/άθεοι;
22. Οι ίδιοι θα μπορούσαν να υπάρξουν ομαλά σε περιβάλλοντα, όπου η πλειοψηφία είναι μη Μουσουλμάνοι;

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

23. Το Ισλάμ ως θρησκεία είναι περισσότερο βίαιο ή περισσότερο ειρηνικό; Γιατί το πιστεύετε αυτό;
24. Ποιά η γνώμη σας για την θέση των γυναικών στο Ισλάμ;
25. Πιστεύετε ότι το Κοράνι περιέχει κομμάτια, που μπορούν να πυροδοτήσουν βίαιες συμπεριφορές;

Αποτελέσματα

Αφού διεξήχθησαν οι ημι- δομημένες συνεντεύξεις, σειρά έχει η παράθεση των αποτελεσμάτων, που θεωρήθηκαν ως πιο σημαντικά και στην συνέχεια η ανάλυση τους, με βάση τους δείκτες που ορίσαμε παραπάνω. Οι συνεντεύξεις έγιναν σε πέντε άτομα, φοιτητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τα οποία για χάριν ευκολίας και ανωνυμίας θα ονομάσουμε Φ1-5 και θα παραθέσουμε μια σύντομη ανάλυση των απαντήσεών τους, οι οποίες θα βρίσκονται ως ολοκληρωμένες απομαγνητοφωνήσεις στο παράρτημα.

Στοιχεία Φοιτητών

Φοιτητής/τρια: 1	2	3	4	5
21 ετών	21 ετών	22 ετών	21 ετών	23 ετών
Τμήμα χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής ανάπτυξης	Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών	Τμήμα Ηλεκτρολόγων μηχανικών	Γεωπονική Σχολή, Τμήμα Φυτικής Παραγωγής

Επαφή

Ο/Η Φ1 δεν έχει προσωπικές επαφές με κάποιον Μουσουλμάνο/α, αλλά ακολουθεί λογαριασμούς Μουσουλμάνων ηθοποιών στο διαδίκτυο, δύο εκ των οποίων μας έδωσε τα ονόματά τους. Δεν θα είχε πρόβλημα να συνάψει προσωπικές σχέσεις με άτομα της ισλαμικής κοινότητας, καθώς δεν διακρίνει μεταξύ ατόμων, βάσει θρησκείας. Ως ιστορικό πρόσωπο ανέφερε τον Κεμάλ Αττατούρκ.

Ο Φ2 δεν γνωρίζει κάποιον/α Μουσουλμάνο/α προσωπικά. Θα σύναπτε σχέσεις με Μουσουλμάνους/ες, υπό τον όρο ότι δεν παίρνουν αποφάσεις με βάση την θρησκεία τους. Στο μάθημα ιστορίας στο τμήμα όπου σπουδάζει (ΙΑΚΑ) έχουν ασχοληθεί με την ιστορία του Ισλάμ, ο/η ιδιος/α όμως δεν έχει ασχοληθεί προσωπικά, γιατί δεν τον/την ενδιέφερε ιδιαίτερα, όπως μας είπε.

Ο/Η Φ3 έχει προσωπική επαφή με μια Σύρια Μουσουλμάνα, που σπουδάζει στην Γερμανία, η οποία είναι φίλη του/της, έχει έρθει στην Ελλάδα και έχουν μείνει στο ίδιο σπίτι για ένα διάστημα. Στα Μέσα κοινωνικής δικτύωσης ακολουθεί σελίδες σχετικές με την αραβική και την ισλαμική κουλτούρα, που δημοσιεύουν βίντεο με Μουσουλμάνους/ες, που προσεύχονται στον δρόμο και σε τζαμιά. Ως διάσημο πρόσωπο ανέφερε την Λιβανέζα τραγουδίστρια Nancy Ajram, ενώ ως ιστορικά πρόσωπα ανέφερε τον Φερντοσί (Πέρσης ποιητής) και τον Ιμπν Μπατούτα (Βέρβερους περιηγητής και θεωρητικός).

Ο/Η Φ4 είχε μια σύντομη επαφή με ένα ορφανό κοριτσάκι, που ήταν Μουσουλμάνα, το οποίο φρόντιζε η μητέρα του. Δεν είχαν μιλήσει όπως μας λέει, πέρα από ένα «γεια». Αργότερα πρόσθεσε ότι γνωρίζει δύο Τουρκάλες Μουσουλμάνες, που γνώρισε μέσω Εράσμων, στο λύκειο, που πλέον τις ακολουθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είπε ότι θα ήταν πιθανό να αναπτύξει φιλικές σχέσεις με Μουσουλμάνους/ες. Αντίθετα δεν θα ακολουθούσε λογαριασμούς, που δημοσιεύουν ισλαμικό περιεχόμενο, γιατί δεν τον ενδιαφέρει ό,τι επικεντρώνεται στον θρησκευτικό λόγο. Από διάσημα πρόσωπα ανέφερε μερικούς Μουσουλμάνους ποδοσφαιριστές και ως ιστορικό πρόσωπο τον Κεμάλ Αττατούρκ.

Τέλος ο/η Φ5 μας είπε ότι δεν έχει προσωπική επαφή με κάποιον/α Μουσουλμάνο/α, θα είχε τις ίδιες πιθανότητες να κάνει σχέσεις με Μουσουλμάνους/ες και μη, και δεν ακολουθεί, απ'όσο γνωρίζει κάποιον στα μκδ, που δημοσιεύει ισλαμικό περιεχόμενο ή είναι Μουσουλμάνος/α. Δεν θα τον/την ενδιέφερε να βλέπει ισλαμικό περιεχόμενο, διότι δεν ενδιαφέρεται για την θρησκεία εν γένει, εκτός αν αφορούσε κάποιο ενδιαφέρον ιστορικό θέμα, που είναι λιγότερο γνωστό, όπως τα *απόκρυφα ευαγγέλια*, και καθαρά για εγκυκλοπαιδικούς σκοπούς. Δεν ανέφερε κάποιο διάσημο ή ιστορικά σημαντικό Μουσουλμάνο, καθώς είπε ότι οι Μουσουλμάνοι/ες που γνωρίζει είναι κατ'όνομα, συγκρίνοντας τους με κάποιον που είναι βαπτισμένος αλλά δεν εξασκεί τον Χριστιανισμό.

Επίγνωση

Ως γενικές γνώσεις για το Ισλάμ, ο/η Φ1 ανέφερε πρώτα απ' όλα το Κοράνι, το οποίο αντιστοίχισε αμέσως στην Καινή Διαθήκη, την μαντήλα και τα τζαμιά. Έκανε επίσης έναν διαχωρισμό, μεταξύ των γυναικών, που φορούν μαντήλα, ως πιο θρησκευόμενων και αυτών που δεν φορούν ως πιο μοντέρνων. Σ'αυτή την προσθήκη δεν χρησιμοποίησε κάποιο θετικό ή αρνητικό πρόσημο προς το ένα ή το άλλο είδος Μουσουλμάνων γυναικών, καθώς επίσης από την δήλωση αυτή είναι διακριτό ότι θεωρεί την μαντήλα ή χιτζάμπ επιλογή και όχι υποχρέωση. Σχετικά με τους πυλώνες και το κεντρικό δόγμα, μάντεψε τρεις πυλώνες εκ των οποίων ο ένας ήταν σωστός (η έννοια της προσευχής) και επίσης ανέφερε την φράση «Μασσα'Αλλαχ» (δόξα τω θεώ). Από τις έξι (6) λέξεις αναγνώρισε τις τρεις (3), το οποίο την τοποθετεί πάνω από τον μέσο όρο (ανάμεσα στους/στις συνεντευξιαζόμενους/ες).

Παρότι ο/η Φ1 δεν έχει μεγάλη **Επαφή** με την ισλαμική κοινότητα, διαθέτει κάποιες βασικές γνώσεις, που καθιστούν την **Επίγνωση** του/της για το Ισλάμ μέτρια, σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο μας. Επίσης αναφέρθηκε στην εφαρμογή του *Tiktok*, ως πηγή ορισμένων γνώσεων και ξεκαθάρισε ότι δεν ακολουθεί κάποιον σχετικό λογαριασμό, αλλά τυγχάνει τέτοιου είδους περιεχόμενο – το οποίο προσαρμόζεται με βάση τον αλγόριθμό που διαμορφώνεται από την δραστηριότητά στην εφαρμογή –

Όσον αφορά τον/την Φ2 μέσα στα επτά πρώτα πράγματα που ανέφερε ως γενικές γνώσεις για το Ισλάμ ήταν η υπεργαμία, όπως την αποκάλεσε, ο φανατισμός, και η ιδέα ότι οι πιστοί πρέπει να θανατώνουν για τον Θεό τους. Ανέφερε επιγραμματικά επίσης τον Αλλάχ, τον ισλαμικό τρόπο προσευχής, το ντύσιμο της γυναίκας, τον ρόλο της παράδοσης και το Ραμαζάνι. Πέρα από την αναφορά στην υποχρέωση του ιερού πολέμου, ισχυρίστηκε ότι είναι κάτι που συμβαίνει πράγματι, αφού κατά τη γνώμη του/της υπήρξε σε όλες τις θρησκείες ανά περιόδους, αλλά στο Ισλάμ συμβαίνει ακόμη. Ο/Η Φ2 μάντεψε ως πυλώνες του Ισλάμ 1) τον Αλλάχ και 2) το Κοράνι, ενώ ως κεντρικό δόγμα μάντεψε «Ζήτω ο Αλλάχ» ή «Αλλάχ Ακμπαρ». Από τις έξι λέξεις δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία με επιτυχία.

Ο/Η Φ3 ως γενικές γνώσεις για το Ισλάμ μίλησε αρχικά για το ότι είναι πολύ διαδεδομένη θρησκεία, για το Κοράνι, που παραλλήλισε με το Ευαγγέλιο, το οποίο όπως μας είπε προσπαθεί να το διαβάσει και το θεωρεί πολύ όμορφο σαν βιβλίο, κυρίως εμφανισιακά και συγκρίνοντάς το με την Αγία Γραφή, που θεωρεί πιο απλοϊκή. Έπειτα αναφέρθηκε στην αυστηρότητα της θρησκείας, όσον αφορά τις γυναίκες, και τον γάμο και το χιτζάμπ. Είπε για το πώς οι Ιμάμηδες εκπαιδεύονται από μικρά παιδιά στο να γνωρίζουν το Κοράνι απ' έξω. Προσπάθησε να σκεφτεί περισσότερα πράγματα, αλλά την προέτρεψε να συνεχίσουμε στην επόμενη ερώτηση. Μάντεψε σωστά τρεις (3) από τους πυλώνες, αλλά δεν προσπάθησε να μαντέψει το κεντρικό δόγμα, διότι πιθανόν το είχε ακούσει αλλά δεν το θυμόταν. Από τις έξι λέξεις αναγνώρισε σωστά τις τρεις. Συνεπώς, ο/η Φ3 τοποθετείται στην «υψηλότερη» θέση, όσον αφορά την Επαφή και την Επίγνωση, ανάμεσα στους συνεντευξιαζόμενους.

Με την σειρά του ο/η Φ4 όταν ρωτήθηκε για τις γνώσεις που έχει σχετικά με το Ισλάμ, είπε ότι δεν τρώνε κρέας για μια χρονική περίοδο, και έπειτα μίλησε σύντομα για το τζιχάντ. Συνέχισε αναφέροντας ονομαστικά το Κοράνι και ανέπτυξε σχετικά με το τζαμί και την παρουσία τζαμιών σε περιοχές της Ελλάδας, όπως η Κομοτηνή και γενικά πόλεις, που συνορεύουν με την Τουρκία, όπου υπερισχύει όπως λέει η ισλαμική θρησκεία, το οποίο χαρακτήρισε ως σεβαστό. Στην συνέχεια ερωτήθηκε για τους πυλώνες, τους οποίους μάντεψε ως: αυτό με το κρέας (μάλλον εννοεί την νηστεία), ότι πρέπει να μπαίνεις χωρίς παπούτσια μέσα στο τζαμί και ο Ιμάμης που βγαίνει στην κορυφή από το τζαμί και φωνάζει. Σαν κεντρικό δόγμα μάντεψε *Σαλάμ Αλέκουμ*. Από τις έξι ισλαμικές λέξεις, δεν κατάφερε να αναγνωρίσει καμία.

Ο/Η Φ5, όταν ρωτήθηκε τι γνωρίζει για το Ισλάμ, είπε ότι της είναι γνωστά τα βασικά κηρύγματα του Μωάμεθ, όπως η έννοια της υποταγής στον Θεό. Ως πυλώνες μάντεψε με την σειρά, την αποκλειστική υποταγή στον Θεό, την αποκλειστική υποταγή στον Άνδρα, και αυτό που αποκάλεσε το

είδος του εξουσιαστή/ ανωτέρου, δηλαδή την ιδέα της εξουσίας ως κεφάλαιο. Επίσης ανέφερε την προσευχή και την κατεύθυνση των πιστών προς την Μέκκα κατά την προσευχή, καθώς και ότι η προσευχή είναι κάτι που προέχει κάθε δραστηριότητας και όταν είναι η ώρα της προσευχής, οι πιστοί σταματάνε τα πάντα για να κοιτάζουν προς τη Μέκκα. Όταν ρωτήθηκε αναγνώρισε ότι υπάρχουν πολλαπλές προσευχές μέσα στην μέρα, τοποθετώντας τις σε πάνω από 10 σε αριθμό, ενώ τις διαχώρισε σε «υποχρεωτικές» και σε προαιρετικές, το οποίο είναι ορθό σε γενικές γραμμές. Όσον αφορά τις λέξεις, του/της ήταν γνώριμη μόνο μία, αλλά προσπάθησε να αναγνωρίσει και τις υπόλοιπες.

Εσω-ομαδική Ταυτότητα

Όσον αφορά την **Εσω-ομαδική Ταυτότητα**, ο/η Φ1 παρουσιάζει ισχυρή αρέσκεια προς την χώρα καταγωγής του/της (Ελλάδα), αλλά και ταύτιση με την θρησκεία της (Ορθόδοξος Χριστιανισμός). Η ταύτιση του/της με την εθνικότητα μοιάζει να είναι μέτρια προς ισχυρή. Λέει: «αγαπάω πολύ την χώρα μου, (την) θεωρώ ίσως την πιο όμορφη χώρα στον κόσμο, μου αρέσει η ιστορία της χώρας μου, ο ιστορικός πολιτισμός της. Θεωρώ ότι είναι και συνυφασμένη λίγο με την θρησκεία μας. Με την ορθόδοξη εκκλησία ας πούμε.» Όταν ρωτήθηκε αν ασπάζεται κάποια **θρησκεία**, ο/η Φ1 απάντησε χωρίς δισταγμό ότι είναι Χριστιανή Ορθόδοξη, καθώς επίσης ότι η άποψή του/της για την θρησκεία έχει αμφιταλαντευτεί και αφού διάβασε σχετικά με αυτήν μεγαλώνοντας, τώρα νιώθει πιο κοντά της.

Για τον/την Φ2 η ελληνική ταυτότητα είναι κάτι το αναπόφευκτο από την στιγμή που είναι γεννημένος/η στον ελλαδικό χώρο, ενώ όπως είπε πιθανότατα είναι χαρούμενος/η που είναι Έλληνας/ίδα και του/της αρέσει η Ελλάδα. Όσον αφορά την θρησκεία του/της, μας είπε ότι είναι Χριστιανός/η, πράγμα το οποίο παίζει σημαντικό ρόλο στην ζωή του/της, αλλά μέχρι ένα σημείο, που δεν υπερβαίνει «τα όρια», δεν ακολουθεί δηλαδή τις παραδόσεις που θεωρούνται πιο *θρήσκες*.

Ο/Η Φ3 θεωρεί κι αυτός/η ότι η ταυτότητά του/της ως Έλληνα/ίδας αντικατοπτρίζει το μέρος, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε, αλλά δεν είναι το ίδιο αναπόφευκτη γιατί συμβολίζει επίσης τα ήθη και τα έθιμα που έχει υιοθετήσει. Θρησκευτικά ταυτίζεται με τον Χριστιανισμό, αλλά θεωρεί ότι κυρίως είναι αναπόφευκτος για κάποιον γεννημένο και βαπτισμένο στην Ελλάδα. Όπως λέει είχε την ελευθερία να το ερευνήσει μόνος/η του/της και κατέληξε στο ότι τον/την εκφράζει η πίστη στον Θεό ή στο «ανώτερο», ενώ δεν τον/την εκφράζει η πιο *εξαναγκαστική* πλευρά της θρησκείας, όπως λέει. Παρ' όλα αυτά υιοθετεί την χριστιανική ταυτότητα.

Όσον αφορά την ταυτότητα του.τις Φ4, φαίνεται ιδιαίτερα ουδέτερος/η προς την εθνική αλλά και την θρησκευτική ταυτότητα. Αυτό που τον/την συνδέει με την εθνικότητα του ως Έλληνα/ίδα είναι η τυχαία γέννησή στον ελλαδικό χώρο, καθώς επίσης δήλωσε ότι δεν ακολουθεί κάποια θρησκεία, αν και θεωρείται Χριστιανός/η, λόγω βάπτισής. Συνεπώς η ελληνική και ορθόδοξη εσω-ομαδική ταυτότητα δεν φαίνεται να τον/την εκφράζει ιδιαίτερα.

Συνεχίζοντας, ο/η Φ5 θεωρεί τον εαυτό της Έλληνα/ίδα, διότι όπως λέει γεννήθηκε στην Ελλάδα, οι δύο γονείς του/της είναι Έλληνες, πήγε σε ελληνικό σχολείο, όπου πήρε ελληνική παιδεία, γνωρίζει την ελληνική ιστορία, καθώς ακολουθεί την ελληνική καθημερινότητα σε πολλούς τομείς. Παρ' όλα αυτά προτιμά τον όρο Βαλκάνια για να περιγράψει την καταγωγή του/της. Επιπλέον ρωτήθηκε για την γνώμη του/της για την Ελλάδα εν γένει και είπε ότι την θεωρεί όμορφη σαν τοποθεσία, γεωγραφικά και αισθητικά, πέρα από αυτό βρίσκει πολλά προβλήματα στην πολιτική, την οικονομία και την νοοτροπία των Ελλήνων. Πάνω στην νοοτροπία αυτή αναφέρει επιπλέον την τάση οι Έλληνες να αποδέχονται πιο εύκολα κάποιον που είναι ή γίνεται Χριστιανός, όταν έρχεται στην Ελλάδα. Σχετικά με την πνευματική ταυτότητα, δεν ασπάζεται κάποια θρησκεία. Γενικά, κατά την διάρκεια

της συνέντευξης παρουσιάζει ισχυρή αντιπάθεια για την θρησκεία σαν όλον, γεγονός που δεν επηρεάζει μόνο την εσω-ομαδική ταυτότητά του/της, αλλά και την στάση της προς το Ισλάμ.

Ομοιότητα

Στην συνέχεια ρωτήθηκαν για τις **διαφορές** που παρατηρούν μεταξύ ισλαμικής και ελληνικής κουλτούρας. Ο/Η Φ1 δεν βρήκε κάποια αξιοσημείωτη διαφορά. Σημείωσε ότι και οι δύο λαοί ενδιαφέρονται για την καθαριότητα. Συνέδεσε την ελληνική κουλτούρα με την χριστιανική θρησκεία, αλλά δεν τις εξίσωσε, καθώς είπε ότι οι δύο λαοί διαφέρουν *λίγο* σε θέματα θρησκείας.

Όταν ρωτήθηκε σχετικά με τον τομέα της *ενδυμασίας* στο Ισλάμ και στην Ελλάδα, είπε ότι οι Μουσουλμάνοι δεν επιτρέπεται να ακολουθούν την πιο «δυτική» ένδυση και πως οι γυναίκες πρέπει να φορούν *μπούρκα* (ίσως εδώ εννοεί μαντήλα και όχι ολόσωμη μπούρκα), αλλά οι Ελληνίδες είναι πιο ελεύθερες. Έπειτα αναφέρει ότι στα *βάθη της Ανατολής*, όπου οι άνθρωποι κατά την γνώμη του/της είναι πιο *αμόρφωτοι*, οι γυναίκες είναι υποβιβασμένες σε σχέση με την σύγχρονη Ελλάδα.

Ο/Η Φ2 αντίθετα σημείωσε αρκετές διαφορές, συγκεκριμένα στην νοοτροπία, την ενδυμασία, τις καταβολές, τις *αξίες*. Θεωρεί ότι στοιχεία όπως οι νηστείες, τα έθιμα, ο τρόπος προσευχής και λατρείας είναι εντελώς διαφορετικά. Φαίνεται ότι ο Φ2 συγχέει συνειδητά ή ασυνείδητα την κουλτούρα με την θρησκεία στην απάντησή του. Επομένως, τα ίδια ακριβώς ισχύουν και για την επόμενη ερώτηση.

Στην συνέχεια, ερωτήθηκαν για τις διαφορές μεταξύ ισλαμικής και χριστιανικής θρησκείας. Ο/Η Φ1 ανέφερε κάποιες βασικές θρησκευτικές αρχές ως διαφορές, παρότι κάπως συγκεχυμένες. Αναφέρθηκε στην θέση του Μωάμεθ και του Ιησού και στην διαφορά μεταξύ των νηστειών του Χριστιανισμού και του Ισλάμ. Έπειτα παρέθεσε την χριστιανική πίστη στο Άγιο Πνεύμα και τον Χριστό και την διαφορά μεταξύ των ιερών βιβλίων. Τέλος αναγνώρισε την ύπαρξη του Ιησού στο Ισλάμ ως προφήτη. Γενικώς δεν έκανε κάποια διαφοροποίηση για την ουσία των δύο πίστεων, ούτε έδειξε ιδιαίτερη προτίμηση προς κάποια απ' τις δύο, αλλά αναφέρθηκε κυρίως σε πρακτικές διαφορές στην λατρεία. Παρ'όλα αυτά, όταν ερωτήθηκε για την **Ομοιότητα** μεταξύ των δύο θρησκειών, παρατήρησε ως κοινά την καθαριότητα, την νηστεία και την ύπαρξη του χώρου προσευχής, ενώ είπε ότι οι διαφορές στον τρόπο εφαρμογής της πίστης είναι περισσότερες από τις ομοιότητες.

Ο/Η Φ2 όσον αφορά την Ομοιότητα μας είπε ότι έγκειται κυρίως στο γεγονός ότι είναι δύο από τις κυρίαρχες θρησκείες του κόσμου, αλλά πέραν αυτού δεν έχουν, κατά την γνώμη του/της, άλλα κοινά. Όσον αφορά τους πιστούς και την λατρεία του Ισλάμ και του Χριστιανισμού είπε ότι είναι αμιγώς διαφορετικοί και δεν παρατήρησε κάποια ομοιότητα.

Ο/Η Φ3 βλέπει την Ελλάδα και την κουλτούρα της ως πιο κοντινή στον ευρωπαϊκό τρόπο σκέψης όσον αφορά τα δικαιώματα και την θέση της γυναίκας, στην οποία θεωρεί ότι διαφέρουν οι δύο κουλτούρες. Πέρα από κάποιες διαφορές, που έχουν μεταξύ τους οι περισσότεροι πολιτισμοί, όπως λέει, δεν βρίσκει κάποια άλλη σημαντική διαφορά, πέρα από τα γυναικεία δικαιώματα. Τα αστικά κέντρα στον αραβικό κόσμο θεωρεί ότι είναι πολύ διαφορετικά προς το καλύτερο σε αυτό τον τομέα, γιατί είναι *πιο εκσυγχρονισμένα*. Θεωρεί ότι το μεγαλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης και η επιστημονική οπτική και συνεπώς η λιγότερη προσήλωση στην θρησκεία, είναι που κάνει τα μέρη αυτά πιο καλύτερα από πλευράς ανεκτικότητας. Επίσης θεωρεί την διαπολιτισμικότητα μεγάλο παράγοντα του εκσυγχρονισμού. Ο/Η Φ3 όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των θρησκειών, λέει το εξής: «Παλαιότερα πίστευα ότι διέφεραν σε πάρα πολλά, αλλά πλέον επειδή διαβάζω συγχρόνως και αυτή

την πίστη έχω παρατηρήσει ότι από όλα αυτά που μας λένε ουσιαστικά, α, οι μουσουλμάνοι αυτό κι εκείνο, για κακά, αυτά όλα δεν ισχύουν, έχω καταλάβει». Επίσης θεωρεί ότι οι δύο θρησκείες είναι πάνω κάτω παρόμοιες στα διδάγματά τους, απλώς χρησιμοποιούν διαφορετικές λέξεις για να τα περιγράψουν. Η ελληνική και η ισλαμική κουλτούρα κατά την γνώμη της μοιάζουν σε πολλά πράγματα και κυρίως τις ενώνει ότι είναι κι οι δύο συνδεδεμένες με την θρησκεία. Οι ίδιοι οι πιστοί λέει πως έχουν πάρα πολλά κοινά μεταξύ τους, καθώς πιστεύουν σε πολύ παρόμοια πράγματα με διαφορετικές ονομασίες κάθε φορά. Θεωρεί επίσης την νηστεία ένα μεγάλο κοινό, μέσω της έννοιας του ασκητισμού.

Ο/Η Φ4 μας λέει ότι οι διαφορές ανάμεσα στις δύο κουλτούρες έγκεινται κυρίως σε θέματα, όπως το φαγητό, επειδή η Ελλάδα βρίσκεται στην Μεσόγειο και έπειτα στις θρησκευτικές συνήθειες, σε σχέση με τον τρόπο διεξαγωγής της λειτουργίας. Έπειτα ισχυρίζεται ότι η χριστιανική θρησκεία είναι πιο κοντά στον κοινωνικό παράγοντα, όπως λέει, σε σχέση με το Ισλάμ. Παραδέχεται ότι μπορεί να μην υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά, αλλά δεν γνωρίζει αρκετά για να το επιβεβαιώσει. Όταν ρωτήθηκε για τις ομοιότητες των δύο θρησκειών είπε ότι έχουν περισσότερες διαφορές, παρά ομοιότητες. Όσον αφορά τους πιστούς είπε ότι κυρίως οι Μουσουλμάνοι, αλλά και οι Χριστιανοί είναι υπερβολικά φανατισμένοι με την δική τους πίστη, ώστε να έχουν κοινά μεταξύ τους, παραλληλίζοντας τις δύο θρησκείες με ομάδες ποδοσφαίρου. Η μόνη ομοιότητα που παρατηρεί είναι ότι «και οι δύο κάπου πιστεύουνε». Μια επιπλέον πολιτισμική διαφορά που παρατηρεί ο/η Φ4 είναι σε επίπεδο νοοτροπίας, η προθυμία του Μουσουλμάνου να κάνει χειρονακτική εργασία, που απαιτεί μεγάλο σωματικό μόχθο, ενώ ο Έλληνας θεωρεί αυτού του είδους την εργασία κατώτερη και δεν την προτιμά. Από αυτό καταλήγει στο ότι οι άνθρωποι αυτοί υποστηρίζουν την οικονομία σε μεγάλο βαθμό και η χώρα τους χρειάζεται.

Ο/Η Φ5 συνδέει εντελώς την ελληνική κουλτούρα με την χριστιανική. Μας λέει ότι η βασική διαφορά των δύο πολιτισμών είναι ότι το Ισλάμ βάζει πάνω από όλα την υποταγή, ενώ ο Χριστιανισμός και κατ' επέκταση η ελληνική κουλτούρα προάγει την ατομική ελευθερία παραπάνω. Θεωρεί επίσης ότι οποιοσδήποτε ελευθεριακός όρος στα πλαίσια του Ισλάμ είναι διαστρεβλωμένος από την πραγματική του έννοια, γιατί αποδίδει την ελευθερία του ανθρώπου στην πίστη προς τον Θεό, κάτι που δεν υφίσταται στον Χριστιανισμό και ελληνισμό, που προάγουν την δημοκρατία.

Ως διαφορές μεταξύ θρησκειών ο/η Φ5 αναφέρει ότι το Ισλάμ είναι μονοθεϊστικό, ενώ ο Χριστιανισμός όχι, λόγω του τριαδικού Θεού. Καθώς λέει, η ζωή στο Ισλάμ είναι πλήρως συνυφασμένη με την πίστη, ενώ στον Χριστιανισμό μπορεί κανείς να ξεφεύγει από αυτό. Επίσης υποστηρίζει ότι ενώ και ο Χριστιανισμός έχει κάνει τις σταυροφορίες, αυτό δεν αναγραφόταν στην Βίβλο, ενώ στο Κοράνι αναφέρεται ρητά ο Ιερός Πόλεμος. Η Φ5 θεωρεί το Ισλάμ ακραίο και οπισθοδρομικό, όσον αφορά την αντιμετώπιση των γυναικών και τον γάμο, ενώ στον Χριστιανισμό παρατηρεί επίσης παρόμοια νοοτροπία, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ως ομοιότητα μεταξύ των δύο κουλτούρων θεωρεί ότι «ο Θεός είναι πάνω από όλα», εννοώντας ότι στην Ελλάδα, ακόμη και κάποιος άθεος θα χρησιμοποιήσει εκφράσεις που επικαλούνται τον Χριστό και την Παναγία, καθώς είναι ενσωματωμένο στην ελληνική γλώσσα. Έπειτα μιλάει για τον ρόλο της οικογένειας, που ναι μεν βρίσκεται πιο έντονο στην ισλαμική κοινότητα, αλλά θεωρεί ότι αποτελεί ομοιότητα, όπως επίσης η αποκατάσταση και η έννοια της «παρθενιάς». Όταν ρωτήθηκε για τα κοινά των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων, είπε ότι το μεγάλο κοινό τους είναι η ανάγκη για πίστη σε κάτι μεγαλύτερο από τα ίδια τα άτομα, που βασίζεται σε δύο βασικές έννοιες: τον φόβο για τον θάνατο και την ελπίδα του από μηχανής Θεού. Συνεχίζοντας λέει ότι όπως όλες οι θρησκείες έτσι και οι δύο εν λόγω θρησκείες μοιάζουν σε θέματα όπως η νηστεία, η έννοια της κάθαρσης και της άφεσης αμαρτιών, το προσκύνημα, οι διδασκαλίες και οι κανόνες.

Όσον αφορά τον παράγοντα της **Διαισθανόμενης Απειλής**, ο/η Φ1 παρατηρεί ότι α) δεν είναι η θρησκεία που παίζει ρόλο στην εγκληματικότητα, αλλά είναι θέμα πολιτισμού και νοοτροπίας και β) δεν υπάρχει κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων, ειδικά στην Ελλάδα. Όσον αφορά την δυνατότητα **Συνύπαρξης**, θεωρεί ότι οι ισλαμικές κοινότητες είναι ικανές να ενσωματωθούν ομαλά, εφόσον η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίσει σωστά τις ανάγκες τους. Η πιθανή αλλαγή του τρόπου ζωής των Ελλήνων σύμφωνα με εκείνη αφορά κυρίως τα νησιά, που δέχονται τους περισσότερους πρόσφυγες, ενώ είναι κυρίως θετική ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, όπως η μαγειρική. Ο/Η Φ1 πιστεύει ότι οφείλουν να υπάρχουν χώροι λατρείας για τους Μουσουλμάνους, που ζουν μαζί μας, καθώς ζούμε σε δημοκρατική χώρα και όλοι αξίζουν να καλύπτονται οι πνευματικές τους ανάγκες. Εδώ αναφέρθηκε επίσης στην ισλαμική κοινότητα της Κομοτηνής. Τέλος, δεν έχει ιδιαίτερη προτίμηση προς περιβάλλοντα με πλειοψηφίες Μουσουλμάνων ή αλλόθρησκων/ άθεων, εκτός αν πρέπει να επιλέξει, στην οποία περίπτωση θα επέλεγε το τελευταίο περιβάλλον.

Ο/Η Φ2 απαντάει «και ναι και όχι» στην συγκεκριμένη ερώτηση. Πιστεύει ότι είναι μια πιθανότητα, αλλά δεν είναι σίγουρος/η. Απ' την άλλη δεν πιστεύει ότι υπάρχει αυξημένος κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων, το οποίο απαντάει με σιγουριά. Ο/Η Φ2 δεν πιστεύει ούτε ότι ο ερχομός Μουσουλμάνων προσφύγων αυξάνουν τις προκαταλήψεις των ντόπιων προς αυτούς, ούτε και ότι ο τρόπος ζωής των ντόπιων αλλάζει με κάποιον σημαντικό τρόπο. Οι απαντήσεις είναι σύντομες και δεν δίνει τις απαραίτητες αιτιολογήσεις για τις επιλογές του/της, πράγμα που ίσως να σημαίνει ότι δεν έχει διαμορφώσει κάποια σταθερή άποψη για τα θέματα αυτά, ίσως λόγω του ότι δεν έχει ασχοληθεί πολύ με αυτά, όπως μας είπε παραπάνω. Όταν ερωτήθηκε περεταίρω παραδέχτηκε ότι η άφιξη ενός σχετικά μεγάλου πληθυσμού προσφύγων θα ήταν ανησυχητική, καθώς θα εισέρχονταν διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία στον ντόπιο πληθυσμό, όσον αφορά την καθημερινή ζωή και τις παραδόσεις. Σε αυτή την περίπτωση θεωρεί ότι θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερο τρόπο η αλλαγή αυτή. Ρωτήθηκε επιπλέον που μπορεί να βασίζει τις αμφιβολίες του/της για την ισλαμική κοινότητα. Η απάντησή ήταν: «δεν έχω κάποιον ιδιαίτερο φόβο απλά να μην μεταδίδουνε στο κράτος που είναι φανατικά την κουλτούρα τους, τον φανατισμό τους, οτιδήποτε αρνητικό μπορεί να φέρει η θρησκεία τους ή ο τρόπος ζωής τους». Πέραν αυτού εξέφρασε αμφιβολία για τα Μέσα ενημέρωσης και το ότι μπορεί να διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα. Τέλος αναφέρθηκε στην κοινότητα της Κομοτηνής, ως θετικό παράδειγμα συνύπαρξης.

Όσον αφορά την **Συνύπαρξη** ο/η Φ2 πιστεύει ότι δεν θα πρέπει να χτιστούν τζαμιά στην Ελλάδα, εκτός από κάποια πολύ ειδική περίπτωση, όπως την περιγράφει, για παράδειγμα να έρθουν πάρα πολύ μεγάλοι αριθμοί Τούρκων λόγω των σεισμών και δεν «θέλουν να κάνουν κανένα κακό, απλά να προσεύχονται». Όταν ρωτήθηκε σε ποιο περιβάλλον θα επέλεγε να υπάρξει, επέλεξε χωρίς δισταγμό το περιβάλλον όπου υπερισχύουν μη Μουσουλμάνοι, καθώς κατά την γνώμη του δεν θα δινόταν τόση σημασία στην θρησκεία και έτσι θα ήταν πιο ευέλικτοι οι όροι. Επίσης είπε ότι πρακτικά για να υπάρχει πλειοψηφία μουσουλμάνων σε έναν χώρο εργασίας ή εκπαίδευσης σημαίνει ότι θα είναι και σε μια «Μουσουλμανική» χώρα, στην οποία δεν θα προτιμούσε να βρίσκεται. Περεταίρω, μας είπε ότι οι Μουσουλμάνοι δεν θα συνυπήρχαν ομαλά σε έναν χώρο, όπου οι ίδιοι είναι η μειοψηφία, καθώς είναι πολύ φανατισμένοι με την θρησκεία τους και τους το απαγορεύουν η νοοτροπία, οι καταβολές και οι συνήθειές τους, καθώς δίνουν μεγάλη βάση στην θρησκεία.

Ο/Η Φ3, σχετικά με την αύξηση της εγκληματικότητας θεωρεί ότι εγκληματικές πράξεις, που κατά τη γνώμη του/της δεν είναι τόσο αμφιλεγόμενες, όπως το κλέψιμο, είναι κάτι που θα μπορούσε καθένας να κάνει, ανεξάρτητα από την θρησκεία/ καταγωγή του, αλλά υπάρχουν ορισμένες πράξεις που σε

ένα μέρος θεωρούνται εγκληματικές, που σε μια άλλη κουλτούρα θεωρούνται φυσιολογικές. Έτσι μας λέει ότι εάν οι Μουσουλμάνοι πρόσφυγες προβούν σε μια πράξη που στην Ελλάδα θεωρείται ανήθικη, είναι επειδή στον ισλαμικό κόσμο μπορεί να μην υπάρχει τέτοιος ηθικός φραγμός, και το αντίστροφο. Όσον αφορά την τρομοκρατία, ο/η Φ3 θεωρεί ότι συνδέεται άμεσα με την ελευθερία εξάσκησης της θρησκείας, οπότε εάν είναι προσβάσιμοι οι κατάλληλοι χώροι λατρείας δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος επιθέσεων. Στον παράγοντα **Συνύπαρξη**, ο/η Φ3 πιστεύει ότι είναι καθαρά ευθύνη του κράτους υποδοχής και του ντόπιου λαού να αποδεχτούν τους πρόσφυγες και να τους προσφέρουν τα απαραίτητα για να ζήσουν και να ενσωματωθούν επιτυχώς. Πιστεύει επίσης ότι η τωρινή γενιά θα είναι καλύτερη σε αυτό από τις προηγούμενες, λόγω μόρφωσης, αρκεί να μην διαιωνίζονται τα στερεότυπα και οι προβληματικές πρακτικές. Σχετικά με τα τζαμιά, θεωρεί ότι στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη τουλάχιστον θα έπρεπε να υπάρχουν πολλά και τακτικά τζαμιά, αντίστοιχα των χριστιανικών εκκλησιών, λόγω του μεγάλου αριθμού Μουσουλμάνων κατοίκων.

Ο/Η Φ3 θα ένιωθε άνετα σε οποιοδήποτε από τα δύο υποθετικά περιβάλλοντα, χωρίς να δείχνει προτίμηση σε κάποιο. Θεωρεί πως με την κατάλληλη παιδεία από τις δύο πλευρές, οι ίδιοι οι Μουσουλμάνοι μπορούν να προσαρμοστούν, αρκεί να συνεργαστεί η ελληνική μεριά.

Συνεχίζοντας, ο/η Φ4 δεν θεώρησε ότι η πιθανή εγκληματικότητα έχει κάποια σχέση με την θρησκεία, αλλά περισσότερο με το αίσθημα επιβίωσης των προσφύγων. Αρχικά ο/η Φ4 όταν ρωτάται για τον παράγοντα τρομοκρατία, μας λέει: «Γενικά δεν ξέρω αν το Ισλάμ με το τζιχάντ είναι κάτι παρόμοιο». Συμπληρώνει ότι νομίζει πως βασίζονται και τα δύο πάνω στο Κοράνι, τα κατηγοριοποιεί όμως ως διαφορετικά. Λέει ότι οι ομάδες που διακινούν το τζιχάντ είναι πιθανό να στρατολογούν μέλη από κατώτερα κοινωνικά στρώματα, προσφέροντάς τους τα απολύτως απαραίτητα. Παρακάτω όμως όταν ρωτάται ξανά, αποφασίζει να συνδέσει τον ιερό πόλεμο με το ίδιο το Ισλάμ. Επιπλέον κι εκείνος/η εισάγει στην συζήτηση την διαφοροποίηση μεταξύ των εξευρωπαϊσμένων περιοχών (*Αττάλεια, Τουρκία*) και των πιο «φανατισμένων» θρησκευτικών περιοχών (*Συρία*). Όσον αφορά την ενσωμάτωση των Μουσουλμάνων στην Ελλάδα, ο/η Φ4 θεωρεί ότι είναι δύσκολη, εξαιτίας των στάσεων των ντόπιων προς αυτούς. Θεωρεί ότι ο λόγος που έχουν αυτές τις στάσεις είναι οι εγκληματικές πράξεις των προσφύγων, Στις οποίες όμως θα μπορούσε, όπως μας λέει, να προβεί και κάποιος Έλληνας. Πιστεύει επίσης ότι ο ντόπιος τρόπος ζωής επηρεάζεται από την έλευση Μουσουλμάνων προσφύγων, αλλά εάν εξασκούν την πίστη τους εντός των σπιτιών τους τότε δεν υπάρχει πρόβλημα συνύπαρξης, καθώς αναφέρει κι αυτός την ισλαμική κοινότητα της Δυτικής Θράκης. Επιπλέον, λέει ότι τα στερεότυπα δημιουργούνται από την εντύπωση που δημιουργούν τα ΜΜΕ, που προσωπικά δεν τον/την επηρεάζουν, διότι δεν παρακολουθεί τηλεόραση. Παρακάτω, προσθέτει ότι ίσως συμβαίνει ενεργή προπαγάνδα από τα ελληνικά Μέσα, λόγω των πολιτικών αντιπαραθέσεων με την Τουρκία, αλλά και από την τουρκική πλευρά, αφού όπως λέει έχουν πιο περιορισμένη πρόσβαση στο Ίντερνετ. Σε σχέση με την δημιουργία ισλαμικών τεμενών στην Αθήνα, θεωρεί ότι ναι μεν υπάρχουν μεγάλοι πληθυσμοί Μουσουλμάνων, αλλά θα πρέπει να γίνει πρώτα μια έρευνα για τις ανάγκες τους. Σ' αυτό το σημείο μετά από σύντομη παρεμβολή τρίτου ατόμου, ο/η Φ4 παραδέχεται, όπως και σε άλλα σημεία της συνέντευξης, ότι δεν γνωρίζει αρκετά για το Ισλάμ και θα πρέπει να διαβάσει περισσότερα. Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με το ιδανικό του περιβάλλον, είπε ότι θα ήταν πλειοψηφία *άθεων*, διότι όπως λέει δεν είναι φανατικός/ή ή θρησκευόμενος/η. Αν υπήρχαν θρησκευόμενοι άνθρωποι όμως στον χώρο του δεν θα είχε πρόβλημα εφόσον δεν θα προσπαθούσαν να τον/την προσηλυτίσουν.

Ο/Η Φ5 διατηρεί την ίδια άποψη με τον/την Φ3, ότι δηλαδή είναι πιθανό στην ισλαμική κουλτούρα η ηθική να λειτουργεί διαφορετικά και κάτι που θεωρείται για έναν Μουσουλμάνο φυσιολογικό, στην Ελλάδα να είναι κατακριτέο ή και εγκληματικό. Ο/Η Φ5 προσθέτει ότι ευθύνονται για αυτό, όχι μόνο οι νόμοι της χώρας αλλά και το μορφωτικό επίπεδο, το οποίο όντας κατά την γνώμη της χαμηλό στις

ισλαμικές κοινότητες, εμποδίζει τα άτομα από το να έχουν το ίδιο επίπεδο ενσυναίσθησης με τους Έλληνες. Επίσης θεωρεί ότι εφόσον οι Μουσουλμάνοι πρόσφυγες έρχονται στην χώρα, θα πρέπει για το καλό όλων να υιοθετούν ορισμένες συμπεριφορές και να αφήνουν πίσω κάποιες άλλες, που δεν συμβαδίζουν με τον τρόπο ζωής και σκέψης των *ανεπτυγμένων* κρατών. Κατά την γνώμη του/της το Ισλάμ, όπως και κάθε θρησκεία οφείλει να επανεξεταστεί και να αλλάξει. Όσον αφορά την τρομοκρατία, εξέφρασε μια διαφορετική άποψη από τους υπόλοιπους φοιτητές, λέγοντας ότι ο κίνδυνος είναι μικρότερος σε περιοχές με μεγάλο αριθμό Μουσουλμάνων κατοίκων, καθώς δεν επιθυμούν να βλάψουν την ίδια την κοινότητά τους, αλλά την εξω-ομάδα των αλλόθρησκων. Συνεπώς, ο/η Φ5 υποστηρίζει ότι η τρομοκρατία προέρχεται από την αίσθηση των ισλαμικών ομάδων ότι ανήκουν σε μειονότητα και αποτελεί αντίδραση στην καταπίεση. Στον τομέα της Συνύπαρξης και συγκεκριμένα της ικανότητας ενσωμάτωσης, θεωρεί ότι η διαδικασία κωλύεται κατά μικρότερο βαθμό από τον ρατσισμό των ντόπιων και περισσότερο από την αίσθηση της ταυτότητας, που έχουν καλλιεργήσει ήδη στην άλλη χώρα οι άνθρωποι που έρχονται στην Ελλάδα. Γι' αυτό και λέει ότι τα παιδιά είναι πολύ λιγότερο επιρρεπή σε αυτό και επομένως είναι πιο εύκολο για αυτά να ενσωματωθούν. Όσον αφορά τον ρατσισμό σε αυτό το πλαίσιο, τον αποδίδει εν μέρει στην ανθρώπινη φύση και την ανάγκη διαφύλαξης των γεωγραφικών πόρων μιας ομάδας, καθώς και της διαφύλαξης των πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους. Έγινε σ' αυτό το σημείο μια επιπλέον ερώτηση για το τι πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνει, για το πρόβλημα αυτό και είπε ότι η Ελλάδα, ως χώρα που έχει δεχτεί ξανά στο παρελθόν μεταναστευτικά κύματα και έχει το προνόμιο του να βρίσκεται στην Ευρώπη, που είναι πιο ανεπτυγμένη, οφείλει να έχει την γνώση για να διαχειριστεί τους ανθρώπους με τον κατάλληλο τρόπο. Σύμφωνα με τον/την Φ5 ο τρόπος ζωής των ντόπιων αλλάζει ανάλογα με την περιοχή στην οποία βρίσκονται και ο αριθμός προσφύγων που καταφθάνουν εκεί. Σε γενικές γραμμές πιστεύει ότι το αν η καθημερινότητα αλλάζει αρνητικά ή θετικά εξαρτάται από την αντίδραση των ίδιων των ντόπιων και την στάση που θα υιοθετήσουν, ενώ σίγουρα συμβαίνει πολιτισμική ανταλλαγή και το αν κανείς θα δεχτεί και θα ενστερνιστεί πολιτισμικά ή και θρησκευτικά στοιχεία είναι υποκειμενικό και εξαρτάται από το κάθε άτομο.

Όσον αφορά την δημιουργία τζαμιών, θεωρεί ότι μεν πρέπει να υπάρχουν χώροι λατρείας των Μουσουλμάνων για λόγους κοινωνικής συνοχής και ως ένδειξη πολιτιστικού επιπέδου από μέρους της Ελλάδας, και δε κατακρίνει την καταστροφή των τεμενών από τους Χριστιανούς, κυρίως γιατί στέρησαν από την χώρα κομμάτια πολιτιστικής κληρονομιάς με αριστουργηματική αρχιτεκτονική. Λέει επίσης ότι πέραν του ανθρωπιστικού παράγοντα, θα έπρεπε να χριστούν τεμένη ακόμη και ως προσπάθεια κατευνασμού των μαζών των μεταναστών. Επιπλέον πιστεύει ότι ο/η ίδιος/α θα ήταν πιο άνετα σε ένα περιβάλλον όπου πλεονεκτούν άθεοι, καθώς θα μπορούσε να εγκλιματιστεί καλύτερα και θα είχε περισσότερα κοινά με αυτά τα άτομα, κάτι που θα βοηθούσε στην μεταξύ τους συνύπαρξη. Όσον αφορά την ενσωμάτωση των Μουσουλμάνων στην Ελλάδα απαντάει ότι δεν την θεωρεί καθόλου εύκολη, λόγω του φόβου για την διαφορετικότητα.

Θρησκεία

Έπειτα, σχετικά με την **Θρησκεία** του Ισλάμ αυτή καθ' αυτή, ο/η Φ1 όταν έπρεπε να διαλέξει μεταξύ του χαρακτηρισμού *βίαιο* και *ειρηνικό* για το Ισλάμ, είπε ότι είναι *πιο πολύ ειρηνικό*, αναγνωρίζοντας ότι είναι *παρεξηγημένο*. Την παρεξήγηση την αποδίδει κυρίως στους τζιχαντιστές τους οποίους τοποθετεί στο βίαιο άκρο του Ισλάμ και οι οποίοι κατά την γνώμη της διαστρεβλώνουν την εικόνα των υπόλοιπων Μουσουλμάνων. Η γνώμη του/της για την θέση των γυναικών είναι ότι έχουν λίγα δικαιώματα, δεν μπορούν να εργαστούν και πρέπει να προσέχουν το νοικοκυριό. Εδώ αναφέρει και την πολυγαμία ως καταπιεστικό παράγοντα των γυναικών. Μας λέει πως το να καλύπτονται οι γυναίκες είναι κυρίως από επιλογή, εκτός από *χώρες* όπου επιβάλλεται να φορούν την

μπούρκα, με ποινή τον θάνατο. Σχετικά με την ύπαρξη βίαιων στάσεων στο Κοράνι, ο/η Φ1 λέει, όχι με μεγάλη σιγουριά, ότι σε ένα σημείο γράφει για τον *ιερό πόλεμο εναντίων άλλων θρησκειών*.

Στον/την Φ1 έγινε μια επιπλέον ερώτηση σχετικά με το *πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι προκαταλήψεις για τους Μουσουλμάνους στην Ελλάδα*. Απάντησε: «για να σταματήσει αυτό το καθεστώς των προκαταλήψεων, πρέπει να έρθουν σε επαφή οι δύο λαοί, και θεωρώ ότι αρχικά είναι πρώτα από όλα θέμα παιδείας. Αν τα μικρά παιδάκια μάθουν από μικρή ηλικία είτε είναι Χριστιανοί είτε Μουσουλμάνοι να δέχονται και τους υπόλοιπους έτσι όπως είναι, δεν θα υπάρχει πρόβλημα όταν μεγαλώσουν, στην μετέπειτα πορεία τους.»

Στην περίπτωση του/της Φ2, κατά την γνώμη του/της η ερώτηση «Το Ισλάμ είναι περισσότερο βίαιο ή περισσότερο ειρηνικό;» είναι υπερβολικά γενική και υποκειμενική. Είπε ότι ορισμένα ιστορικά γεγονότα φανερώσουν την βίαιη πλευρά του Ισλάμ και ο/η ίδιος/α κλίνει προς το βίαιο «στερεοτυπικά» όπως λέει, καθώς προτείνει να γίνει μια έρευνα για το αν οι ίδιοι οι πιστοί συνάδουν με τον βίαιο προσανατολισμό της θρησκείας. «δεν μπορώ να εκφράσω πλήρη άποψη γιατί δεν ξέρω αριθμούς και ποσοστά», μας είπε. Παρ' όλα αυτά η δική του/της άποψη είναι ότι οι Μουσουλμάνοι είναι πολύ φανατισμένοι πιστοί, που διατηρούν μια συντηρητικότητα και *παλαιολιθικότητα*. Επιπλέον μας είπε ως Χριστιανός/η ότι οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν στον *λάθος Θεό*.

Η γνώμη του/της Φ2 για την θέση των γυναικών είναι ότι είναι περιορισμένες, λόγω κυρίως της παράδοσης γύρω από τον γάμο και την ενδυμασία τους, αλλά επίσης υποστήριξε ότι οι ίδιες είναι σε θέση να μην πιστεύουν στο Ισλάμ, να ασπαστούν μια άλλη θρησκεία ή να φύγουν εντελώς από την χώρα τους. Όσον αφορά το Κοράνι κι εκείνος/η χωρίς μεγάλη σιγουριά λέει ότι πιθανόν περιέχει προτροπές για βίαιες πράξεις και το συνδέει με τρομοκρατικές ενέργειες που έχουν διεξαχθεί, με σκοπό να επιβληθούν στον υπόλοιπο κόσμο, μέσω του φόβου.

Ο/Η Φ3 παραδέχεται ότι παλιότερα, λόγω του τρόπου που μεγάλωσε, είχε την εντύπωση ότι το Ισλάμ είναι μια βίαιη θρησκεία, πλέον όμως και αφού ασχολήθηκε με το θέμα συνειδητοποίησε ότι είναι «εντελώς προς το ειρηνικό». Συγκεκριμένα λέει: «εκτός από το Κοράνι διαβάζω και γενικά από πιστούς διάφορα πράγματα, που λένε πόσο πολύ τους βοηθάει η θρησκεία στην καθημερινή τους ζωή και είδα ότι δεν διαφέρει καθόλου από την δικιά μας, που νόμιζα ότι είναι όταν ήμουν μικρή αντίπαλοι και ότι είναι το κακό, και δεν ξέρω κι εγώ τι... Έτσι όπως μεγαλώνουμε, ότι το ξένο και το άλλο είναι πολύ, πολύ λάθος, Δεν διαφέρει σε τίποτα από αυτό που πιστεύω εγώ δηλαδή σε έναν ανώτερο Θεό, ο οποίος αγαπάει τους πάντες και συγχωρεί, δηλαδή δεν νομίζω ότι αυτό το πράγμα μπορεί να είναι κακό.» Για τις γυναίκες είπε ότι θα μπορούσαν να αποκτήσουν καλύτερη θέση σε *μουσουλμανικές χώρες*. Όπου και υπάρχει μεγαλύτερη καταπίεση προς αυτές. Είναι όμως θέμα των ανθρώπων και όχι της ίδιας της πίστης, όπως λέει. Για το Κοράνι, λέει με σιγουριά ότι δεν υπάρχει ούτε μία βίαιη προτροπή, αλλά αντίθετα λέει για το βιβλίο ότι: «είναι σαν να διαβάζεις κάτι πολύ φιλοσοφικό, ποιητικό, για πολύ μεγάλη αγάπη, βαθύτερη έτσι και με φιλία και πίστη και ευγνωμοσύνη προς τον συνάνθρωπο και όλα δηλαδή. Αυτές οι αερολογίες της θρησκείας.»

Ο/Η Φ4 αντιθέτως όταν ρωτήθηκε για το αν κρίνει ότι το Ισλάμ είναι βίαιη ή ειρηνική θρησκεία, απάντησε αμέσως πως είναι βίαιη, δικαιολογώντας το με τις πράξεις των *τζιχαντιστών*, παρότι νωρίτερα δεν ήταν σε θέση να διακρίνει εάν το Ισλάμ έχει σχέση με το τζιχάντ ή ιερό πόλεμο. Ο/Η Φ4 επίσης υποστηρίζει ότι οι γυναίκες στο Ισλάμ αντιμετωπίζονται ως *αντικείμενα*, αναγκάζονται να καλύπτονται με μπούρκα και να κάνουν δουλειές, όπως λέει. Προσθέτει ότι δεν γνωρίζει εάν αυτή η συμπεριφορά αναγράφεται στο Κοράνι, αλλά λέει πως εν μέρει είναι πολιτισμικό θέμα, θέμα συνηθειών που είναι δύσκολο να αλλάξουν. Επιπλέον αναφέρθηκε το θέμα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, η οποία πιστεύει ότι έχει πολύ δυσμενή θέση στις ισλαμικές κοινωνίες. Άλλα πράγματα που αναφέρει ως καταπιεστικά σε ισλαμικές χώρες είναι η απαγόρευση του αλκοόλ στο Κατάρ και το ότι δεν πρέπει να φαίνονται τα πόδια των γυναικών, το οποίο κατά την γνώμη του/της προέρχεται από την

πατριαρχία, που επικρατεί. Θεωρεί επίσης ότι στο Κοράνι είναι πολύ πιθανό να αναγράφονται πεποιθήσεις ενάντια των γυναικών, πράγμα που υποθέτει από τις συμπεριφορές, που παρατηρεί, καθώς, όπως λέει δεν έχει επαφή με το Κοράνι.

Και τέλος ο/η Φ5, απαντάει ότι το Ισλάμ είναι βίαιο, καθώς είναι πολύ οπισθοδρομικό και δεν δέχεται αλλαγές που να συμβαδίζουν με την σύγχρονη κοινωνία, όπως για παράδειγμα η αποδοχή των ομοφυλόφιλων. Το συγκρίνει με τον Χριστιανισμό, τον οποίο θεωρεί πιο διαλλακτικό. Στον παράγοντα γυναίκα, μας λέει ότι το Ισλάμ έχει την χειρότερη πιθανή αντιμετώπιση, αφού δεν λογαριάζει τις γυναίκες ως άτομα, αλλά ως κτήματα των ανδρών. Ο/Η Φ5 ισχυρίζεται ότι ενώ μεν οι Μουσουλμάνες επιλέγουν το σεμνό ντύσιμο, η επιλογή αυτή είναι παράγωγο της καταπίεσης και του ενστερνισμού των ισλαμικών ιδανικών. Επιπλέον, σε σχέση με το Κοράνι υπογραμμίζει πως θεωρείται από τους ισλαμιστές το μοναδικό «σωστό» ιερό βιβλίο και όλα τα άλλα είναι για αυτούς δημιουργήματα του Σατανά. Σαν κατακλείδα της συζήτησης ο/η Φ5 μας λέει: *«Το πρόβλημα όμως, που, ως πούμε γενικά με ενοχλεί και εξαγριώνομαι, ρε παιδί μου, εν τέλει, απέναντι των θρησκειών, είναι γιατί σε κρατάει καταπιεσμένο, και ο λόγος που εξαγριώνομαι όχι απέναντι στον ισλαμιστή, αλλά στο Ισλάμ, είναι αυτή η υποταγή. Το θέμα μου δεν είναι το πρόσωπο είναι αυτά που έχουν δημιουργήσει αυτοί, που θέλουν να δημιουργήσουν αυτό το πράγμα.»*

Συμπεράσματα /Συζήτηση

Γενικά όσον αφορά στην στάση των φοιτητών/τριών απέναντι στο πολιτισμικό επίπεδο της ισλαμικής κοινωνίας, παρατηρείται μια σημαντική τάση εξύμνησης της *εκσυγχρονισμένης κοινωνίας*, έναντι της πιο θεοκρατικής κοινωνίας. Η Ευρώπη και γενικά η Δύση θεωρείται μεταξύ των συμμετεχόντων ως η πολιτισμένη και ανθρώπινη πλευρά του πλανήτη, ενώ η Ανατολή και ειδικά οι αραβικές χώρες παρουσιάζονται ως «οπισθοδρομικές», και χαρακτηριζόμενες από «παλαιολιθικότητα», καθώς ειπώθηκε από έναν/μία φοιτητή/ρια. Μεταξύ των συνεντευξιαζόμενων παρουσιάστηκε σε πολλές περιπτώσεις η συσχέτιση της υψηλής θρησκευτικότητας, ως αντιστρόφως ανάλογης του μορφωτικού επιπέδου, καθώς και του σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με λίγα λόγια, είναι συνεχής σε όλες τις συνεντεύξεις, άμεσα ή έμμεσα, η άποψη ότι στις περιοχές/χώρες, όπου οι άνθρωποι είναι πιο πιστοί, οι κοινότητές τους στερούνται παιδείας και συνοχής. Αντίθετα, οι εκσυγχρονισμένες κοινότητες είναι αυτές που έχουν αφήσει πίσω την θρησκευτικότητα του εσω-ομαδικού χαρακτήρα τους. Το αν κάτι τέτοιο ισχύει ή όχι και μάλιστα με τέτοιο μονόδρομο τρόπο θα έπρεπε να είναι θέμα συζήτησης των κοινωνιολόγων, ιστορικών, ανθρωπολόγων, θεολόγων κλπ. και σίγουρα όχι κάτι που το ευρύ κοινό μπορεί να λαμβάνει ως δεδομένο και να χρησιμοποιεί σαν επιχείρημα για την προκατάληψή του απέναντι στο Ισλάμ ή σε οποιαδήποτε θρησκεία.

Γενικότερα, το φαινόμενο αυτό, δηλαδή κάτι το αμφιλεγόμενο και αόριστο να λαμβάνεται ως κάτι το δεδομένο και επιβεβαιωμένο, που ισχύει ανέκαθεν και σε κάθε περίπτωση για τις ανατολικές κοινωνίες, εντάσσεται στα πλαίσια του *Οριενταλισμού* και είναι φανερό σε όλο το πλάτος των συζητήσεων των συνεντεύξεων της παρούσας έρευνας. Όπως, για παράδειγμα, η αναφορά «στα βάθη της Ανατολής», όπου οι άνθρωποι «είναι πιο αμόρφωτοι» και «οι γυναίκες είναι υπο(βιβασμένες)». Ο όρος βάθη της Ανατολής είναι ήδη προβληματικός, καθώς υιοθετεί την οπτική της Ευρώπης ως το «σημείο μηδέν», την επιφάνεια, ενώ αντίθετα, τις χώρες που γενικά και αόριστα αποτελούν *τα βάθη της Ανατολής* ως κάτι το μυστηριώδες, απρόσιτο και σκοτεινό, παρόμοιο με τα βάθη του ωκεανού ή του δάσους. Επιπλέον, παράδειγμα αυτού αποτελεί η αναφορά στην *μπούρκα* και την επιβολή της.

Έγινε αρκετές φορές αναφορά σε αυτό το φαινόμενο από τους φοιτητές, αλλά υπήρξε αδυναμία ή αδιαφορία ως προς την τοποθέτησή του σε κάποιο συγκεκριμένο τόπο. Μόνο μετά από δική μου προτροπή, ένα άτομο συμφώνησε ότι η επιβολή της μπούρκας συμβαίνει και στο Αφγανιστάν, το οποίο είναι γνωστό ότι αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση αραβικού κράτους, μετά το πραξικόπημα των Ταλιμπάν.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της Ισλαμοφοβίας φαίνεται σε γενικές γραμμές να είναι υπαρκτό στα πλαίσια του πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Κρίνοντας από το περιορισμένο δείγμα της έρευνας και την ποικιλία των απαντήσεων και των αιτιολογήσεών τους, μπορούμε με ασφάλεια να πούμε ότι η ισλαμοφοβία εντός του δείγματος της έρευνας είναι πολύπτυχη και περίπλοκη και σίγουρα δεν διαθέτει έναν περιεκτικό και συνεχή ορισμό, καθώς τα άτομα δύνανται να προσεγγίζουν το θέμα από πληθώρα ιδεολογικών, πολιτικών, θρησκευτικών και γνωστικών υποβάθρων. Παρ' όλα αυτά είναι δυνατόν να παρατηρήσουμε ότι το είδος της Ισλαμοφοβίας που εξετάσαμε επικεντρώνεται σημαντικά στην διαφανόμενη θέση της γυναίκας στην ισλαμική κοινωνία, την οποία τα άτομα εκλαμβάνουν ως αρνητική και αντιδιαμετρικά αντίθετη σε αυτήν των Ελληνίδων. Ακόμη και οι ερωτώμενοι με την φαινομενικά μικρότερη προκατάληψη απέναντι στο ίδιο το Ισλάμ, έκαναν λόγο για κακομεταχείριση των γυναικών και έλλειψη των δικαιωμάτων τους, καθώς όλοι οι ερωτηθέντες χωρίς εξαίρεση συνέδεσαν την κακή αντιμετώπιση των γυναικών με την ισλαμική πίστη. Από εκεί τα άτομα φαίνεται να διεξάγουν γενικευτικά συμπεράσματα σχετικά με την ανεκτικότητα, τον φανατισμό και τις κοινωνίες των εν λόγω ατόμων εν γένει. Το βασικό επιχείρημα μοιάζει να χρησιμοποιεί τον εξής συλλογισμό: *Οι μη ανεκτικοί και οπισθοδρομικοί άνθρωποι δεν έχουν σεβασμό για τις γυναίκες, Όποιος καταπιέζει τις γυναίκες δεν έχει σεβασμό για τις γυναίκες, Η μπούρκα είναι μορφή καταπίεσης, Οι Μουσουλμάνοι αναγκάζουν τις γυναίκες να φοράνε μπούρκα, Οι Μουσουλμάνοι δεν έχουν σεβασμό για τις γυναίκες, Οι Μουσουλμάνοι είναι μη ανεκτικοί και οπισθοδρομικοί άνθρωποι.* Είναι πιθανό από αυτή την παραδοχή να πηγάζει μεγάλο μέρος της προκατάληψης των Ελλήνων φοιτητών/τριών του συγκεκριμένου δείγματος για τους Μουσουλμάνους/ες, μέσα από αυτό τον συλλογισμό, ο οποίος στηρίζεται σε πολύ ισχυρές νοητικές ακροβασίες.

Όσον αφορά τον παράγοντα της τρομοκρατίας, όλοι οι ερωτηθέντες την τοποθετούν εντός του φάσματος του Ισλάμ, ως μια ακραία έκφανση του. Μεταξύ των φοιτητών/τριών που ρωτήθηκαν, δεν φαίνεται η προοπτική μιας τρομοκρατικής επίθεσης να είναι σχετική με την πραγματικότητα στην οποία ζουν, καθώς είχαν όλοι αρκετά ήπια στάση προς αυτή. Παρότι το μέγεθος του δείγματος δεν μας επιτρέπει να διεξάγουμε συμπεράσματα για την ελληνική πραγματικότητα εν γένει, καθώς αυτό θα ήταν επικίνδυνα γενικευτικό και θα λάμβανε υπόψιν πολύ περιορισμένες κοινωνικές και ηλικιακές ομάδες, μπορούμε να υποθέσουμε ότι η ισλαμική τρομοκρατία δεν αποτελεί τόσο φλέγον θέμα στα πλαίσια του δείγματός μας. όσο ίσως αποτελεί στα πλαίσια άλλων «Ισλαμοφοβιών», όπως αυτή της αμερικανικής κοινωνίας, για παράδειγμα.

Η Ισλαμοφοβία ανάμεσα στους φοιτητές του πανεπιστημίου Θεσσαλίας, της ομάδας 18-25 ετών, φαίνεται επίσης, να μην στηρίζεται τόσο, όσο θα περιμέναμε, στην εσω –ομαδική ταυτότητα και συγκεκριμένα στην ελληνική και ορθόδοξη ταυτότητα. Μάλιστα παρατηρήθηκε το αντίθετο, ότι δηλαδή, τα άτομα με πιο ισχυρή θρησκευτική εσω –ομαδική ταυτότητα ήταν πιο δεκτικά προς το Ισλάμ. Αυτό καταρρίπτει, τουλάχιστον στην συγκεκριμένη ομάδα, την θεωρία περί γενικευμένης εχθρότητας των Χριστιανών προς τους Μουσουλμάνους. Τα άτομα που παρουσίασαν υψηλότερο βαθμό ταύτισης με κάποια θρησκεία (στην προκειμένη περίπτωση τον ορθόδοξο Χριστιανισμό), ήταν πιο πιθανό να έδειχναν κατανόηση στον τομέα της ελευθερίας των ατόμων να εξασκούν την πίστη τους και πιο πιθανό να έβρισκαν περισσότερες ομοιότητες, παρά διαφορές, μεταξύ των δύο θρησκειών. Τα άτομα, που δήλωσαν πιστοί στον Χριστιανισμό, αλλά με πιο τυπικούς όρους, δηλαδή με βάση το ότι ζουν και δρουν σε μια Χριστιανική Ορθόδοξη χώρα, αλλά δεν εξασκούν την θρησκεία

στην ζωή τους, βρήκαν μικρότερη σύνδεση μεταξύ του Ισλάμ και της δικής τους θρησκείας. Το ένα άτομο που δήλωσε κατηγορηματικά άθεο, αποδίδει την επιλογή των ατόμων να ασπάζονται το Ισλάμ στην καταπίεση και την προπαγάνδα. Αντίθετα, τα δύο άτομα που απάντησαν ότι είναι συνειδητά Χριστιανοί/ες, μετά από δική τους έρευνα και ενδοσκόπηση, δεν είχαν κανένα πρόβλημα να κατανοήσουν τις θρησκευτικές ανάγκες των Μουσουλμάνων και τους λόγους για τους οποίους οι κοινότητές τους είναι δομημένες με θεοκεντρικό προσανατολισμό, καθώς επίσης σημείωσαν και τα περισσότερα κοινά σημεία μεταξύ της ισλαμικής και της δικής τους θρησκείας.

Όσον αφορά στην ελληνική προπαγάνδα, διαδραματίζει λιγότερο σημαντικό ρόλο απ' ό,τι ίσως θα περιμέναμε. Για παράδειγμα, η αντιπαράθεση μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας δεν φαίνεται να επηρεάζει ισχυρά την άποψη των ερωτώμενων για την ισλαμική κοινότητα. Έπειτα ο ρόλος των Μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην καλλιέργεια της στάσης απέναντι στην ισλαμική ταυτότητα μοιάζει να είναι θετικός, καθώς προσφέρει γνώσεις και πληροφορίες που προάγουν την επίγνωση και την επαφή των ερωτηθέντων με την ισλαμική κουλτούρα. Από τις περιστάσεις στις οποίες έγιναν σύντομες αναφορές στο TikTok και το Discord ως πηγές ενημέρωσης για το Ισλάμ, μπορεί να διεξαχθεί ίσως το συμπέρασμα πως οι πλατφόρμες που προσφέρουν πιο ανοιχτή διακίνηση πληροφοριών, όπου ο καθένας δύναται να δημοσιεύει περιεχόμενο και δεν υπάρχει ιδιαίτερος έλεγχος – σε αντίθεση με τα ΜΜΕ και τις πιο αυστηρά δομημένες πλατφόρμες πχ Facebook, Twitter – μπορούν να έχουν επιμορφωτικό ρόλο υπό ορισμένες περιστάσεις, αλλά και να δώσουν φωνή στα ίδια τα μέλη της περιθωριοποιημένης κοινότητας. Από την άλλη υπάρχει και η περίπτωση να έχει την αντίθετη επίδραση, λόγω της ελευθερίας των πληροφοριών και να προωθείται η παραπληροφόρηση. Στην παρούσα έρευνα όμως δεν υπάρχουν στοιχεία για να υποστηρίξουμε κάτι τέτοιο. Όσον αφορά τα ΜΜΕ, έγιναν αναφορές στο ότι μπορούν να παρουσιάζουν βλαβερές πληροφορίες, αλλά σύμφωνα με τους ερωτηθέντες αυτό δεν είναι κάτι που επηρεάζει την δική τους κρίση. Αυτό όμως δεν είναι αρκετά αξιόπιστο καθώς εάν ήταν ή είναι επηρεασμένοι από κάποια μορφή προπαγάνδα, δεν θα ήταν εύκολο να το εξακριβώσουμε μέσω τόσο άμεσων ερωτήσεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ποσοτική έρευνα του 2013 στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ισπανία και Γερμανία, δεν σημειώθηκε πουθενά συσχετισμός της θρησκευτικότητας με την πιο θετική άποψη προς τους Μουσουλμάνους, εκτός, σε μικρό βαθμό, από την Γαλλία. (Ogan et al., 2013) Το αν αυτό είναι κάτι που θα μπορούσε να ισχύει στην Ελλάδα (συγκεκριμένα στο ελληνικό πανεπιστήμιο), όπως προτείνει η δική μας έρευνα, λόγω της αναπόσπαστης συσχέτισης της ελληνικής εσω-ομαδικής ταυτότητας με την θρησκεία, ίσως οφείλει να μελετηθεί περαιτέρω. Μια τέτοια έρευνα θα πρέπει να λάβει υπόψιν συνδυαστικά και παράγοντες, όπως η ηλικία και οι πολιτικές πεποιθήσεις. Στην παρούσα έρευνα πάντως, ο πολιτικός προσανατολισμός των ατόμων φαίνεται να διαδραματίζει κάποιον ρόλο στις απαντήσεις τους. Τα δεδομένα όμως, που υπάρχουν σχετικά με την πολιτικοποίηση των ερωτηθέντων/ερωτηθεισών, είναι επί το πλείστον έξω-ερευνητικά και δεν προκύπτουν από τις ερωτήσεις τις ίδια της συνέντευξης. Θα ήταν σκόπιμο κάτι τέτοιο να μελετηθεί πιο μεθοδικά σε μελλοντικές έρευνες.

Όσον αφορά στην βιβλιογραφία, η έρευνα των Ogan et al. (2013) έδειξε ότι το υψηλό επίπεδο παιδείας στα άτομα ήταν συνδεδεμένο με την ανάλογη θετική στάση προς τους Μουσουλμάνους, καθώς επίσης, τα άτομα που είχαν προσωπική επαφή με Μουσουλμάνους, ήταν πιο θετικά διακείμενα προς το Ισλάμ. Στην δική μας έρευνα φαίνεται η επαφή και η επίγνωση να είναι επίσης πολύ μεγάλοι παράγοντες στην στάση των ατόμων προς το Ισλάμ.

Σε ποσοτική έρευνα που αφορά στην νεολαία στην Ολλανδία (Gonzales et al., 2008) παρατηρήθηκε ότι σχεδόν οι μισοί νέοι της χώρας διατηρούσαν αρνητικά συναισθήματα προς τους Μουσουλμάνους. Στην ίδια έρευνα ήταν συνεχής η άποψη, μεταξύ των συμμετεχόντων, ότι ο ισλαμικός και ο ολλανδικός τρόπος ζωής είναι αντίθετοι και συγκρούονται. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε το

πώς στην παρούσα έρευνα οι περισσότεροι ερωτηθέντες μπορούν να βρουν κάποια, έστω τυπικά κοινά σημεία και δεν θεωρούν ότι οι δύο κουλτούρες είναι ασύμβατες, όσον αφορά τους Μουσουλμάνους, που διαμένουν στην Ελλάδα, ως πρόσφυγες ή ως ντόπιοι. Πιθανόν αυτό να οφείλεται στην γεωγραφική θέση και στην ιστορική πορεία της Ελλάδας. Από αυτό μπορούμε να υποθέσουμε ότι η μακρόχρονη επαφή με την εξω-ομάδα είναι σημαντικότερος παράγοντας της ανεκτικότητας της εσω-ομάδας προς αυτή και όχι τόσο της δημιουργίας προκατειλημμένων στάσεων, καθώς επίσης ότι η Ομοιότητα είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες στην αρμονία μεταξύ ατόμων διαφορετικών λαών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας η ομοιότητα αυτή μπορεί να είναι πολιτισμική ή θρησκευτική, αλλά γίνεται αντιληπτή κυρίως σε βάση πολιτισμικών χαρακτηριστικών, όπως οι κουζίνες και τα έθιμα. Τα άτομα με υψηλότερο επίπεδο θρησκευτικότητας παρατήρησαν επίσης μεγαλύτερη θρησκευτική ομοιότητα.

Τέλος, συγκρίνοντας τις απαντήσεις στις ερωτήσεις γνώσεων για το Ισλάμ και την ισλαμική κοινότητα, με τον βαθμό στον οποίο τα άτομα θεωρούν ότι είναι εξοικειωμένα με την ισλαμική πραγματικότητα και διεξάγουν συμπεράσματα με σχετική άνεση, είναι ασφαλές να συμπεράνουμε ότι το είδος Ισλαμοφοβίας, με το οποίο ασχοληθήκαμε είναι βασισμένο κυρίως σε παρανοήσεις, μικρό επίπεδο επίγνωσης και προσωπικής επαφής και επικίνδυνες γενικεύσεις.

Συνοψίζοντας, η Ισλαμοφοβία που εξετάσαμε στο πλαίσιο της παρούσας ηλικιακής ομάδας και φοιτητών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία: α) την υποτίμηση του μορφωτικού και πνευματικού επιπέδου των Μουσουλμάνων, β) την ιδέα της καταπίεσης των Μουσουλμάνων γυναικών και της κατωτερότητάς τους στις ισλαμικές κοινωνίες, γ) μια γενική συσχέτιση του Ισλάμ με το τζιχάντ, δ) την διαφαινόμενη καταπίεση των ατόμων εντός των ισλαμικών κοινωνιών και ε) την διαφαινόμενη βίαιη φύση του Κορανίου. Τα στοιχεία που ΔΕΝ έχουν τόση σχέση με την συγκεκριμένη έκφανση της ισλαμοφοβίας είναι 1) ο κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων και 2) η τουρκική πολιτική/στρατηγική.

Όσον αφορά το ερώτημα του πώς μπορούμε να περιορίσουμε την προκατάληψη εναντίον των Μουσουλμάνων ανάμεσα στους φοιτητές/τριες, μέσω της εκπαίδευσης, μπορούμε να πούμε ότι ο ρόλος της επαφής και της εμπάθουσας είναι εξαιρετικά σημαντικός. Η ουσιαστική επαφή με άλλους λαούς και πολιτισμούς είναι κάτι που εντάσσεται στην δια βίου μάθηση και δεν είναι εύκολο να ενταχθεί σε ένα ακαδημαϊκό πρόγραμμα. Παρ' όλα αυτά, στις συνεντεύξεις της παρούσας έρευνας το ένα άτομο που ήταν λιγότερο προκατειλημμένο προς το Ισλάμ ήταν αυτό που φοιτούσε στην σχολή που ήταν πιο σχετική με την διαπολιτισμικότητα και την επαφή και είχε παρευρεθεί σε μαθήματα αραβικής γλώσσας. Επίσης σημαντική είναι μια στοιχειώδης και εγκυκλοπαιδική επαφή με το Κοράνι ώστε να αποφευχθούν οποιεσδήποτε παρανοήσεις και γενικεύσεις σχετικά με τα κηρύγματα του. Τελικά, όση προσωπική αναζήτηση και μελέτη μπορεί να κάνει κανείς είναι ωφέλιμη, αλλά οι φωνές των μελών της ίδιας της καταπιεσμένης ομάδας είναι πραγματικά ανεκτίμητες στην κατάρριψη των προκαταλήψεων. Συνεπώς, η προσωπική επαφή, ο ουσιαστικός διάλογος και η διάθεση για κατανόηση είναι ίσως τα πιο σημαντικά εργαλεία ενάντια στην προκατάληψη οποιασδήποτε μορφής.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abdeleli, A. (2019) *Switzerland's controversial minaret ban, ten years on*, SWI, Retrieved 13 Jan 2023

Adla Shashati, (2011), *Racism and related discriminatory practices in Greece*, ENAR Shadow Report 2010-11

- Ali Mamouri (2015), *Who are the Kharijites and what do they have to do with IS?* Al-Monitor, Retrieved: Dec 26 2022, <https://www.al-monitor.com/originals/2015/01/islamic-state-kjarijites-continuation.html>
- Appadurai, A.(2006). *Fear of Small Numbers: An Essay on the Geography of Anger*, Durham NC, Duke University Press.
- Barnett, C. (2018) *When the Crescent met the Cross: Muslim-Christian Relations during the First Abbasid Period*, Waco, Baylor University.
- Bayraklı, E., Hafez, F. (2016) *European Islamophobia Report 2015*, SETA
- Bayraklı, E., Hafez, F. (Eds.), (2018)., *The state of islamophobia in Europe., European Islamopho-bia Report 2017*, 3, Istanbul, SETA.
- Bleich, E. (2012), *Defining and Researching Islamophobia*. *Review of Middle East Studies*, 46, 2, 179-188,
- Chatzipanagiotou, M., Zarikos, I. (2019), ‘*Countering Islamophobia in Greece*, In: Law, I., Easat-Daas, A., Merali, A., Sayyid, S. (eds) *Countering Islamophobia in Europe. Mapping Global Racisms*, Palgrave Macmillan, Cham
- Crawford M. (2014), *Ibn ‘Abd al-Wahhab*, London, Oneworld Publications
- D. Oulis, G. Makris & S. Roussos (2010) *The Orthodox Church of Greece: policies and challenges under Archbishop Christodoulos of Athens (1998–2008)*, *International Journal for the Study of the Christian Church*, 10:2-3. 192-210.
- Dianeosis (2016), *Αριθμοί: Οι Απόψεις Των Ευρωπαίων Για Τους Πρόσφυγες*, Ανακτήθηκε 14 Δεκ 2022,
https://www.dianeosis.org/2016/07/oi_apopseis_twn_eyropaiwn_gia_toys_profyges_pew_research/https://www.dianeosis.org/2016/07/oi_apopseis_twn_eyropaiwn_gia_toys_profyges_pew_research/
- Emon, A. M., Ellis, M.,Glahn, B. (Eds.), (2012). *Islamic Law and International Human Rights Law*, Oxford, Oxford University Press.
- Evergeti, V. & Hatziprokopiou, P. (2010), *Islam in Greece: Religious identity and practice among indigenous Muslims and Muslim immigrants*. UK, University of Surrey
- Evergeti, V. & Hatziprokopiou, P. (29 - 30 June 2010), *Islam in Greece: Religious identity and practice among indigenous Muslims and Muslim immigrants*. Paper presented at the CRONEM 6th Annual Conference, UK, University of Surrey.
- Gerholm T. Lithman Y, G (1988) *The new islamic presence in western Europe, Kungl Vitterhets historie och antikvitets akademien*, Stockholms universitet, Mansell.
- Giles, M, W. Evans, A, S. (1985) *External Threat, Perceived Threat and Group Identity*, *Social Science Quarterly*, 66, 1, 50-66
- Gorham, B.W. (2006), *News Media’s Relationship with Stereotyping: The Linguistic Intergroup Bias in Response to Crime News*. *Journal of Communication*, 56: 289-308.
- Gottschalk, P., & Greenberg, G. (2008) *Islamophobia: Making Muslims the Enemy*, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 28, 1, 163-164, Lanham, Rowman and Littlefield.
- Gray, E. David (2018) *Η ερευνητική μεθοδολογία στον πραγματικό κόσμο*, Αθήνα, Εκδόσεις Τζιόλα

- Guerin, C. Fourel, Z. (2021) *A Snapshot Analysis of anti-Muslim Mobilisation in France After Terror Attacks*, Institute for Strategic Dialogue. Retrieved 13 Jan 2023
- Holm, F, Let's Talk Religion (2022), *What is Salafism?* [Video], YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=8so2h21Mznk>
- Iqbal, Z. (2010) Islamophobia or Islamophobias: Towards Developing A Process Model, *Islamic Studies*
- Iqbal, Z. (2019) *Islamophobia: History, Context and Deconstruction*, SAGE Publishing India
- Kemper, T. D. (1974) On the Nature and Purpose of Ascription, *American Sociological Review*, 39(6), 844–853
- Knauerhase, R. (1975). Saudi Arabia: A Brief History. *Current History*, 68, 402, 74–88, University of California Press
- Landmann, H. Gaschler, R. Rohmann, A. (2019) What is threatening about refugees? Identifying different types of threat and their association with emotional responses and attitudes towards refugee migration, *European Journal of Social Psychology* 2019, 49: 1401– 1420
- Laurence, J. Schmid, K. Hewstone, M. Ethnic diversity, ethnic threat, and social cohesion: (re)-evaluating the role of perceived out-group threat and prejudice in the relationship between community ethnic diversity and intra-community cohesion, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45, 3, 395-418, Routledge Taylor & Francis Group
- Lee S,A. Gibbons J,A. Thompson J, M. & Timani H,S (2009) The Islamophobia Scale: Instrument Development and Initial Validation, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 19:2, 92-105
- Maussen, M (2001). Muslims In Western Europe After 9/11: Why the term Islamophobia is more a predicament than an explanation, *Securitization and religious divides in Europe*, GSRL-Paris and Harvard University
- “Minority” Merriam-Webster Dictionary.com Merriam-Webster. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/minority>. Ανακτήθηκε 8 Δεκ 2022.
- Nezirevic, L (2022) *Sweden banning Islamic schools: Closing Islamic schools is political decision with anti-Islamic motives, says Swedish politician*, Anadolu Agency, Retrieved 13 Jan 2023
- Nshom, E. Khalimzoda, I. Sadaf, S. Shaymardanov, M. (2022) Perceived threat or perceived benefit? Immigrants’ perception of how Finns tend to perceive them, *International Journal of Intercultural Relations* 86, 46-55
- Ogan, C, Willnat, L. Pennington, R & Bashir, M (2014) The rise of anti-Muslim prejudice: Media and Islamophobia in Europe and the United States. *International Communication Gazette*
- Pew Research Center, 2017, *Europe’s Growing Muslim Population*, Pew-Templeton: Global Religious Futures Project, www.globalreligiousfutures.org
- Tonchev, P. (Ed.), (2007), *Asian Migrants in Greece: Origins, Status and Prospects*, Institute of International Economic Relations
- Rohmann, A. Florack, U. Piontkauski, U. (2006) The role of discordant acculturation attitudes in perceived threat: an analysis of host and immigrant attitudes in Germany, *International Journal of Intercultural relations*, 30, 2006, 683-702

- Russo, S. Roccatò, M. Merlone, U. (2020) *Actual Threat, Perceived Threat, and Authoritarianism: An Experimental Study*. Span. J. Psychol.
- Said E.W., *Orientalism*, 1978, United States, Pantheon Books
- Stephan, W, G Stephan C, W. (1996) Predicting prejudice, *International Journal of Intercultural Relations*, 20, 3–4, 409-426
- Strauss, A.L, Corbin, J (1990) *Basics of Qualitative Research*, Thousand Oaks, CA: Sage
- Syed, I. U. B. (2013). Forced Assimilation is an unhealthy policy intervention: The case of the hijab ban in France and Quebec, Canada, *The International Journal of Human Rights*, 17, 3, 428-440
- Thomas, N. M. (2005). On Headscarves and Heterogeneity: Reflections on the French Foulard Affair. *Dialectical Anthropology*, 29(3/4), 373–386.
- TRT World (2020) *What is Wahhabism?* [Video], YouTube, https://youtu.be/xExC_Xf4fRs
- UNHCR, 2015, Global Report 2015
- UNHCR, 2017, Global Report 2017
- UNHCR, 2022, UNHCR: Global displacement hits another record, capping decade-long rising trend, Switzerland,
- Vasiliev, A. A. (1952). *A History of the Byzantine Empire*, Vol. 2, Cambridge, University of Wisconsin Press
- VPRC (2007), *Θεωρητικό πλαίσιο και ανάλυση αποτελεσμάτων της πανελλαδικής ποσοτικής έρευνας*, https://www.eustathopoulos.gr/sections/Social%20Economy%20%20Social%20Issues/Stances%20towards%20immigrants_GR.pdf
- Woods, J. (2011) Framing terror: an experimental framing effects study of the perceived threat of terrorism, *Critical Studies on Terrorism*, 4, 2, 199-217
- Αλωνιστιώτου, Σ. (2015), Σ. Τριανταφύλλου: *Το μετριοπαθές Ισλάμ είναι ένας μύθος*, Ανακτήθηκε 16 Δεκ 2022 <https://www.kathimerini.gr/life/people/840070/s-triantafylloy-to-metriotpathes-islam-einai-e>
- Δημητρίου, Β (2014), *Κοινωνία και οικονομία σε κρίση Η μιντιακή κατασκευή της στοχοποίησης των αλλοδαπών στον ελλαδικό χώρο* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία), Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Κόρινθος
- Βουτσίνα, Ε. (2018), *Η ισλαμοφοβία στο ελληνικό διαδίκτυο* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία), Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος.
- Γεωργιάδου, Β. (2013). Από την Εθνική Παράταξη, στη Χρυσή Αυγή: Δεξιός λαϊκισμός και εθνικισμός στην Ελλάδα της κρίσης. στο: S. Serafin & R. Melzer (Ed.), *Ο δεξιός εξτρεμισμός στην Ευρώπη*, Αθήνα. Πόλις.
- Γκαρά, Ε, Τζεδόπουλος Γ. (2015), *Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: Θεσμικό πλαίσιο και κοινωνικές δυναμικές*, Αθήνα, Σύνδεσμος ελληνικών και ακαδημαϊκών βιβλίων, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Γκλαβίνας Γ. (2015). Συγκατοικώντας με την άλλη πλευρά της Άνταλλαγής των Πληθυσμών: Η συμβίωση Χριστιανών προσφύγων και Μουσουλμάνων ανταλλαξιμών στην Ελλάδα την περίοδο 1914-1924, *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 19, 218–240, Αθήνα.
- Ελντίν, Α. (2018, 5 Aug), *Τι είναι ο Σαλαφισμός και ποιοί είναι οι Σαλαφιστές* [Ομιλία], Ανακτήθηκε 19 Δεκ 2022, <https://islamforgreeks.org/2018/08/05/ti-einai-salafismos-omilia/>

Η Καθημερινή, (2015) *Άμεση ανάλυση: Η 11η Σεπτεμβρίου της Ευρώπης*, Ανακτήθηκε 8 Ιαν 2023 <https://www.kathimerini.gr/world/838565/amesi-analysi-i-11i-septemvrioy-tis-eyropis/>
Hacisalihoglu, M. Blumi, I (2015), Introduction to the Special Issue: Islamophobia in Europe, *IRCICA Journal*, 3, 6, 13-28

Ίσαρη, Φ. Πουρκός, Μ (2015) *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Ντριγκόγια Π. (2013), *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα και ο συσχετισμός με το φαινόμενο του ρατσισμού* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Νομικής, Θεσσαλονίκη.

Πανταζής, Β. (2015). Αντιρατσιστική Εκπαίδευση, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο,

Πανταζόπουλος, Α. (2016), *Ισλαμιστική τρομοκρατία: ηθικολογία ή κριτική*; Ανακτήθηκε 16 Δεκ 2022 <https://www.tovima.gr/2016/03/25/opinions/islamistiki-tromokratia-ithikologia-i-kritiki/>

Παπασαραφιανού, Σ. (2017) *Ισλαμική Τρομοκρατία και Ευρωπαϊκός Τύπος: Η περίπτωση της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ελλάδας* [Διπλωματική Εργασία], Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σπυροπούλου, Γ., & Χρηστόπουλος, Δ. (2016) Προσφυγικό: «Θα τα καταφέρουμε;»: Ένας απολογισμός Διαχείρισης και Προτάσεις Διεξόδου, Αθήνα, Παπαζήσης.

Τριανταφύλλου Σ. (2014), *Το ισλάμ ως πολεμική μηχανή*, Ανακτήθηκε 15 Δεκ <https://www.athensvoice.gr/epikairota/politiki-oikonomia/77680/islam-os-polemiki-mihani/>

Τσιώλης Γ. (2017), *Θεματική Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Παράρτημα 1

Φοιτητής/ρια 1

Πόσο είσαι και τι σπουδάζεις; /Είμαι 21. Σπουδάζω στο τμήμα χωροταξίας, πολεοδομίας και περιφερειακής ανάπτυξης. /Γνωρίζεις κάποιο άτομο που είναι μουσουλμάνος η μουσουλμάνα? /Όχι δεν γνωρίζω κάποιον

προσωπικά. /Πόσο πιθανό θα ήταν να αναπτύξεις σχέσεις με τέτοια άτομα? /ε, σχέσεις εμ, κοινωνικές ή πιο προσωπικές?/Ε οτιδήποτε. να κάνεις φίλιες./Ε δε θα με πείραζε γενικά δεν έχω θέμα με οτιδήποτε θρησκεία και αν έχει ο άλλος./ Οκ Οκ. Ακολουθεί κάποιον άτομο στο σοσιαλ μίντια.....? / Ε, ακολουθώ κάποια άτομα γιατί βλέπω τουρκικά και κάτι ηθοποιούς αλλά δεν ανεβάζουν τέτοια. / Που ξέρεις οτι είναι Μουσ ή το λες επειδή είναι Τούρκοι? / Οχι ναι ξέρω οτι είναι Μουσουλμάνοι / Γνωρίζεις κάποιον διάσημο μουσουλμάνο? /Ναι. Γνωρίζω. Πρέπει να πω και ποιά? / Ναι αμα θες. / Θυμάμαι από την ιστορία, τον Κεμάλ που νομίζω ήταν σουλτάνος. / ναι ναι, τον ατατούρκ. / Και προσπάθησε έτσι να αλλάξει λίγο κάποια πράγματα. και από ηθοποιούς γνωρίζω κάτσε να μπω στα σόσιαλς να τους βρω δε θυμάμαι τα ονόματά τους / [Παύση] / λοιπόν οζγκού καγιά και αλλη μια ναζλι σενεμ / ωραία τέλεια. / γνωρίζεις πραγματά για το Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα? / εμ γενικά δεν θεωρώ ότι ξέρω πολλά ξέρω πολύ λίγα πράγματα ξέρω ότι έχουνε το Κοράνι, όπως έχουμε εμείς ξερωγώ κάπως την καινή διαθήκη. Ξέρω οτι οι γυναίκες πρέπει να φοράνε μαντήλες αλλά αυτές που είναι πιο θρησκευόμενες το κάνουνε υπάρχουν και αυτές οι πιο μοντέρνες που ας πουμε όπως οι ηθοποιοί που δεν φοράνε. Ξέρω ότι όπως έχουν οι ορθόδοξοι τις εκκλησίες αυτοί έχουν τα τζαμιά. Αυτά πάνω κάτω. / Γνωρίζεις για τους 5 πυλώνες.....? Ουσιαστικά 5 πολύ βασικά πράγματα στην θρησκεία. / Λοιπόν η αλήθεια είναι ότι δεν γνωρίζω, ίσως το χω ακούσει αλλά δεν το θυμάμαι τώρα. Ίσως ότι πρέπει να προσεύχονται μέσα στη μέρα?Να μην ξερω 'γω κλέβουν. Να μη λένε ψέματα. γενικά λέω ότι ναι τώρα γιατί δεν ξέρω τι... /Γνωρίζεις πιο είναι το κεντρικό δόγμα.... καταλαβαίνεις τι εννοώ κεντρικό δόγμα? /Η αλήθεια είναι ότι δεν το κατάλαβα. /Υπάρχει μια πρόταση που λένε συνέχεια οι Μουσουλμάνοι που είναι πολύ κεντρική και αν δεν την ξέρεις θέλω να μαντέψεις ποιά είναι. /Που λένε ξερωγώ Μασαλλά και τέτοια? /Ε οκ. /Νομίζω αυτό λένε συνέχεια. Σαν να ειγνομονούν τον Αλλάχ. /Σου είναι γνωστές κάποιες απ τις παρακάτω λέξεις? /Αμα σου είναι θα μου λες και τι πιστεύεις ότι είναι. /ΟΚ / Η Κάαμπα και η Μέκκα. / ΕΕΕ η μέκκα δεν είναι, πόλη θα έλεγα. Που έχουν τα τείχη?/ Τα τείχη? /Δακρυσμένα, τα τείχη που... Είναι λάθος τώρα... που είναι σημαντικά για τη θρησκεία τους. Πρέπει να είναι πύλη πάντως. /Το Χιτζάμπ? /Είναι η... μαντήλα, που φοράνε οι γυναίκες νομίζω. /Το Γουντού ίσως? /Γουντού μου είπες? Οχι δεν το ξέρω. /Το χαράμ και το χαλάλ? /Αυτό που επιτρέπεται κι αυτό που δεν επιτρέπεται. Το έχω δει στο tiktok. /Στο tiktok τι λογαριασμούς ακολουθείς δεν μου το είπες πιο πάνω. /Δεν ακολουθώ απλά μου τα πετάει ξέρεις έτσι. /Τζαννα? /Πως? /Τζαννα. /Τζαννα..... /Αν το έχεις ακούσει. Το αντίθετο είναι Τζαχάναμ. /Είναι πράγμα? /είναι μια έννοια. /Οχι δεν ξέρω τι είναι. /Αν θες να μάθεις πάντως είναι ο παράδεισος. /Αα.. /Αυτοπροσδιορίζεσαι ως Ελληνίδα? /Ναι. /Αυτή η ταυτότητα τι ρόλο παίζει για σένα? /Γενικά, αγαπάω πολύ την χώρα μου, θεωρώ ίσως την πιο όμορφη χώρα στον κόσμο μου αρέσει η ιστορία της χώρας μου, ο ιστορικός πολιτισμός της. Θεωρώ ότι είναι και συνυφασμένη λίγο με την θρησκεία μας. Με την ορθόδοξη εκκλησία ας πούμε. /Ασπάζεσαι κάποια θρησκεία? /Εε, ναι, εμια ΧΟ. /Οκ. Και κατά πόσο παίζει ρόλο στη ζωή σου το να είσαι ΧΟ? /Κοίταξε γενικά πιο μικρή είχα λίγο διαφορετική άποψη, τώρα όσο μεγαλώνω διαβάζω αρκετά για την θρησκεία μου γιατί με ενδιαφέρει να μάθω παραπάνω πράγματα και προσπαθώ να είμαι κοντά στην θρησκεία μου. /Σε ποιά πράγματα θεωρείς οτι διαφέρουν η ισλαμική ....? οχι την χριστιανική, την ελληνική. /Την ελληνική.... /Λοιπόν, οι ισλαμιστές θεωρώ ότι είναι γενικά λίγο... Βασικά όχι δεν θεωρώ ότι διαφέρουν σε πολλά σε θέμα κουλτούρας, δηλαδή ισλαμιστές και ελληνες, γιατί είναι δύο καθαροί λαοί, ασχολούνται δηλαδή πολύ με την καθαριότητα, το ξέρω αυτό για το ισλαμικό... Ντάξει διαφέρουν λίγο στο θέμα της θρησκείας κατα τα άλλα δεν πιστεύω ότι έχουμε και πολλές διαφορές. /Σε θέμα ξερωγώ... Ντυσίματος? /Α ναι ντάξει το ντύσιμο που λόγω θρησκείας δεν τους επιτρέπεται να φοράνε τα πιο δυτικά... να ακολουθούν κάποια δυτικά πρότυπα στο ντύσιμο. ντάξει αυτοί φοράνε, οι γυναίκες φοράνε, πρέπει να φοράνε μπουρκες, εμείς είμαστε πιο ελεύθερες σαν το θέμα. Γενικά ίσως προς τα βόρεια της ανατολής, που οι άνθρωποι είναι λίγο πιο αμόρφωτοι να το πω, επιτρέπουν ακόμα κάποια καθεστάτα που έχουν τις γυναίκες πιο υπό. /Σε σχέση με την Ελλάδα εννοείς. /Ναι ναι αυτό. /Τώρα θέλω να μάθω σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρουν .....? /Αρχικά εμείς οι ορθόδοξοι πιστεύουμε ότι ο Αλλάχ ο δικός τους είναι απλά ένας προφήτης. Αυτοί το βλέπουν αλλιώς, /Ο Μωάμεθ εννοείς, ή ο Αλλάχ? /Ο Μωάμεθ ναι.. /Εμείς βλέπουμε ότι ο Μωάμεθ είναι ένας προφήτης, αυτοί το θεωρούν ότι είναι ο Θεός. Κατάλαβες? Νομίζω κάνουνε και έχουν και μια μεγάλη έτσι νηστεία να το πω, στην οποία δεν κάνει για κάτι μέρες να μην πιούνε ούτε νερό. /Εμείς δεν το έχουμε σαν ορθόδοξοι. Έχουμε κι εμείς νηστεία, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό. Ας πούμε εμείς πιστεύουμε ότι υπάρχει ο Χριστός και το Άγιο Πνεύμα, αυτοί δεν το πιστεύουν αυτό. /Αυτοί έχουν το Κοράνι εμείς έχουμε την Κ Δ. /Πιστεύεις ότι υπάρχει ο Χριστός στο Κοράνι, στο Ισλάμ, έχεις ακούσει? /Νομίζω ότι τον έχουνε σαν προφήτη και όχι υιό του θεού. /Οντως. /Πιστεύεις ότι η αύξηση .....? /Οχι η αλήθεια είναι ότι δεν το πιστεύω αυτό, δεν θεωρώ ότι είναι θέμα θρησκείας, θεωρώ ότι είναι θέμα πολιτισμού. /Ανθρωποι δηλαδή που προέρχονται από μουσουλμανικές χώρες, που μπορεί να μην είναι μουσουλμάνοι. /Ναι εντάξει έχουν λίγο διαφορετική νοοτροπία. Μόνο γιαυτό τον λόγο, όχι για την θρησκεία τους. /Υπάρχει κίνδυνος.....? /Οχι δεν θεωρώ ότι υπάρχει τέτοιος κίνδυνος ειδικά εδώ ας πούμε στην Ελλάδα. /Αν αυξηθούν τα μεταναστευτικά κύματα και έχουμε πολύ περισσότερους μουσουλμάνους συγκριτικά, θα αυξανόταν με κάποιο τρόπο ο κίνδυνος? /Κοίτα η αλήθεια είναι ότι αν υπήρχαν τόσο μεγάλο πρόβλημα θα υπήρχε και πρόβλημα στην διαφορά μεταξύ των λαών αλλά όχι... /Μπορούν πιστεύεις.....? /Ναι πιστεύω ότι αν η ελληνική κοινωνία τους αντιμετωπίσει σωστά και τους δώσει όλα αυτά που χρειάζεται ένας άνθρωπος για να ζήσει και πάνω απο όλα την παιδεία από μικρή ηλικία, θα είναι μια χαρά. /Θα οδηγήσει .....? /Εμ, δεν νομίζω ότι θα σταματήσει ποτέ αυτό, δηλαδή πάντα μερικοί άνθρωποι θα αντιδρούν. /Η έλευση... αλλάζει τον τρόπο ζωής...? /Ε ντάξει σίγουρα αλλάζει τον τρόπο ζωής, δεν ξέρω τόσο αν επιδρά σε μας τόσο πολύ, γιατί δεν ερχόμαστε σε επαφή με αυτούς. /Σε εμάς όταν λες? /Εμάς που ζούμε σε μεγάλες πόλεις δεν έχουμε πολλούς μετανάστες, ενώ στα νησιά έχει πιο πολλούς πιστεύω θα υπάρχουν κάποιες αλλαγές, θετικά θα μπορούσαμε να μαγειρεύουμε ξέρω γω όπως αυτοί, ή σε θέματα ανταλλαγής πολιτισμικών ιδεών και τέτοια. Αρνητικά εντάξει, δεν νομίζω

ότι αν το αντιμετωπίσουν με προσοχή θα υπάρχουνε. /Σε τι μοιάζουν η ελληνική με την ισλ.... και σε τι μοιάζει η ελλ με την ισλαμική πίστη? /Τα κοινά είναι ότι είναι δύο καθαροί λαοί ας πούμε, έχουν νηστείες που μπορεί να είναι διαφορετικές αλλά και πάλι είναι νηστείες /Στη θρησκεία και όχι τόσο στην κουλτούρα? μου είπες για τις νηστείες. /Με τον τρόπο ας πούμε που λατρεύουν και εκκλησιάζονται οι δύο κουλτούρες, υπάρχουν ομοιότητες ή πιο πολλές διαφορές? /Νομίζω πιο πολλές διαφορές, παρόλο που κι αυτοί έχουν το τζαμί δηλαδή έχουν έναν χώρο να πάνε να προσευχηθούν, αυτό θα ήταν κοινό αλλά πιστεύω κατά τα αλλά υπάρχουν πιο πολλές διαφορές στον τρόπο που γίνεται. Που πέφτουν κάτω και προσκυνάνε εντελώς. /Πιστεύεις θα πρέπει να χτιστούν.... πέρα από αυτά που υπάρχουν γιατί υπάρχει ένα καινούργιο. /Υπάρχει καινούργιο δεν το ήξερα, /Ναι στον Ελαιώνα. /Ο Ελαιώνας που είναι? /Στην Αθήνα. /Εντάξει αφού αυτοί οι άνθρωποι πλέον ζούν ανάμεσα μας, εννοείται ότι θα πρέπει να υπάρχει για τους ένας χώρος λατρείας, όπως έχουμε εμείς τους δικούς μας έτσι θα πρέπει κι αυτοί να έχουν τους δικούς τους, έτσι κι αλλιώς ζούμε σε μια δημοκρατική χώρα μέχρι και οι μάρτυρες του ιεχωβά έχουν δικά τους. /Δε θα σε ξένιζε να δεις ένα τζαμί με την αρχιτεκτονική που θα είχε σε μια ισλαμική χώρα ας πούμε, και όχι απλά ένα κτήριο ας πούμε. /Όχι δεν νομίζω ότι θα με ενοχλούσε εντάξει, αφού ας πούμε στην Κομοτηνή υπάρχει μια ολόκληρη κοινότητα, εκεί έχουνε. Όχι δε νομίζω ότι θα με ενοχλούσε. /Θα εργαζόσουν.....? /Αρχικά δε θα είχα θέμα νομίζω με τίποτα από τα δύο απλά αν ήταν να επιλέξω κάτι θα επέλεγα να είναι γενικά η δεύτερη επιλογή που είπες αλλόθρησκοι και λουπά και οι χριστιανοί ανάμεσα τους. /Αλλά γενικά δε θα σε πείραζε. /Όχι όχι. Δε θα με πείραζε. /Το Ισλάμ ως θρησκεία.....? Αν είχες να διαλέξεις. /νομίζω ότι είναι λίγο παρεξηγημένο, γιατί, απ ό,τι έχω καταλάβει είναι πιο πολύ ειρηνικό, αλλά δεν ξέρω υπάρχει και η ακραία μορφή όπως είναι οι τζιχαντιστές που το κάνουν να φαίνεται βίαιο και το παρουσιάζουν έτσι στον κόσμο σαν να είναι όλοι οι μουσ. σαν αυτούς. /Ποιά η γνώμη σου.....? /Πιστεύω ότι οι γυναίκες στο Ισλάμ είναι λίγο πιο κατώτερες. Δεν έχουν σε πολλές χώρες δικαίωμα να εργαστούν, πρέπει να κάθονται στο σπίτι με τα παιδιά, να προσέχουνε το νοικοκυριό και τον άντρα τους, νομίζω πολλές φορές αν δεν κάνω λάθος οι μουσ. επιτρέπεται να έχουν και πολλές γυναίκες. Ναι θεωρώ ότι έχουν κατώτερη θέση εκεί οι γυναίκες. /Για το ντύσιμο άμα θες να αναπτύξεις λίγο? /Γενικά φοράνε τις μπουρκες, πρέπει να σε πολλές χώρες πρέπει να είναι και τελείως καλυμμένες οι γυναίκες να μη φαίνονται οι καμπύλες στο σώμα τους ακόμα και τα χέρια, φαίνονται ας πούμε μόνο τα μάτια. /Αυτό πιστεύεις ότι είναι καθαρά επιλογή τους, είναι καθαρά νόμος, είναι τι? /Γενικά για τις μπουρκες νομίζω ότι είναι επιλογή τους, αυτές που θέλουν φοράνε και αυτές που δε θέλουν δε φοράνε. Τώρα τα υπόλοιπα ας πούμε στις χώρες που τους επιβάλλεται στις χώρες που φοράνε από πάνω μέχρι κάτω ε δεν ξέρω και πως λέγονται. /Βασικά μπουρκα είναι αυτό που λές το από πάνω μέχρι κάτω και το σκέτο μαντήλι στο κεφάλι είναι χιτζάμπ. /Νομίζω τους το επιβάλλουν να φοράνε μπουρκες γιατί αλλιώς τους σκοτώνουνε και... /Στο Αφγανιστάν πχ. /Ναι ναι. /Πιστεύεις ότι το Κοράνι.....? Το Κοράνι το ίδιο όχι πως το εφαρμόζουνε. /Ε νομίζω γράφει σε ένα σημείο να κάνουνε ιερό πόλεμο, εναντίων κάποιον θρησκειών. Μόνο αυτό ξέρω τουλάχιστον. /Άμα έχεις εσύ κάτι γενικό σα σχόλιο να πεις να συμπληρώσεις. /Δεν έχω κάτι να συμπληρώσω άμα θέλεις εσύ να με ρωτήσεις κάτι άλλο. /Θα σου κάνω μια έξτρα ερώτηση. Πως πιστεύεις ότι μπορούν να μειωθούν οι προκαταλήψεις που υπάρχουνε για τους Μ στην Ελλάδα και μέσω... τι ας πούμε? /Θεωρώ για να σταματήσει αυτό λίγο το καθεστώς των προκαταλήψεων πρέπει να έρθουν σε επαφή οι δύο λαοί, και θεωρώ ότι αρχικά είναι πρώτα από όλα θέμα παιδείας. Αν τα μικρά παιδάκια μάθουν από μικρή ηλικία είτε είναι χριστιανοί είτε Μουσουλμάνοι να δέχονται και τους υπόλοιπους έτσι όπως είναι δεν θα υπάρχει πρόβλημα όταν μεγαλώσουνε, στην μετέπειτα πορεία τους. /Ευχαριστώ πάρα πολύ. /Χάρηκα που σε βοήθησα.

Φοιτητής/ρια 2

(ΛΕΙΠΕΙ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΗΣ)

Από γραπτές σημειώσεις :

Δεν γνωρίζει κάποιον μουσουλμάνο. Θα σύναπτε σχέσεις με Μουσουλμάνους αν δεν αποφασίζουν με βάση τη θρησκεία και δεν είναι φανατικοί. Από διάσημους Μουσουλμάνους γνωρίζει τον Andrew Tate. Έχει ακούσει στο μάθημα ιστορίας για την ιστορία του Ισλάμ, αλλά δεν έχει ασχοληθεί γιατί δεν τον ενδιαφέρει. Τα πράγματα που γνωρίζει γύρω από το Ισλάμ είναι ο Αλλάχ, ο τρόπος της προσευχής, η «υπεργαμία», ότι είναι μια φανατισμένη θρησκεία, βασίζεται στις παραδόσεις, για το ντύσιμο των γυναικών, για το Ραμαζάνι και ότι πρέπει οι πιστοί να θανατώνουν για τον Θεό τους, κάτι το οποίο συνέβη σε όλες τις θρησκείες σε κάποια περίοδο, αλλά στο Ισλάμ συνεχίζεται και σήμερα. Μάντεψε 2/5 πυλώνες συνολικά, οι οποίοι είναι : 1) Αλλάχ, 2) Κοράνι.

[αρχή ηχογράφησης]

"ε, ξέρεις μήπως ποιο είναι το κεντρικό δόγμα του Ισλάμ;" "ο μουσουλμανισμός δεν είναι; -ναι εε.. εννοώ αν όλη η θρησκεία ήταν μια πρόταση ποια θα ήταν; -Πρόταση? εε Ζήτη ο Αλλάχ? -οκ, οκ το σημειώνω. -Η Αλλάχ Ακμπάρ κάτι τέτοιο. " "Ε. Σου είναι γνωστές κάποιες από τις παρακάτω λέξεις? θα σου λεω και θα μου λες ναι ή όχι" "μέκκα" "μχμ" "τί είναι?" "είναι μια πόλη" "στην οποία," "άκυρο." "μμ εντάξει." "το έχω ακουστά απλά δεν νομίζω δεν έχω καταλάβει τί είναι." "οκ οκ. Η Κάαμπα?" "ή Κίμπλα?" "όχι" "το χιτζάμπ? -όχι. -χαράμ και χαλάλ? -όχι. -Ε, οκ δεν πειράζει πάμε παρακάτω." "αυτοπροσδιορίζεσαι ως έλληνας και αν ναι τι σημαίνει αυτό για σένα στην ζωή σου, προσωπικά? " "σημαίνει ότι κατάγομαι από την Ελλάδα τι σημαίνει? -εννοώ, σε επηρεάζει κάπως στην καθημερινότητα σου η όχι?" "το ότι είμαι έλληνας? -ναι, πως το βιώνεις?" "είναι κάτι καλό είναι κάτι κακό είναι κάτι ουδέτερο?" "είναι κάτι αναπόφευκτο νομίζω από

ποια χώρα είσαι δεν το καθορίζει εσύ δεν είναι ε, ε, δεν λέω ότι..." "λέω ότι ναι προφανώς πιθανότατα χαίρομαι που είμαι Έλληνας." -δεν έχεις κάποιες άλλες ρίζες ας πούμε γιατί θα μπορούσε κάποιος να πει είμαι έλληνας αμερικανός. " ναι χαίρομαι που είμαι έλληνας μ' αρέσει η Ελλάδα αλλά αυτό ναι " "ωραία, ε, ακλουθείς κάποια θρησκεία? -ναι τον χριστιανισμό.-οκ και τι ρόλο παίζει στην ζωή σου ο Χριστιανισμός? -Ε, μπορώ να πω ότι παίζει αρκετά σημαντικό, μέχρι ένα σημείο δηλαδή. όχι πάρα πολύ σημαντικό αλλά... ε, ναι μέχρι ένα σημείο μπορώ να πω ναι. -δηλαδή ακολουθείς τις παραδόσεις κανονικά πηγαίνεις εκκλησία και τέτοια. υπάρχουν παραδόσεις που δεν ακολουθώ που είναι πιο συγκεκριμένες και θεωρούνται πιο θρησκειές σε εισαγωγικά και υπάρχουν και άλλες παραδόσεις που ακολουθώ πιο τακτικά κάθε χρόνο, ναι. "ωραία σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρουν η ελληνική και η ισλαμική κουλτούρα. ε, στην.. [Στην καθημερινότητα ας πούμε.]" "αα στην καθημερινότητα? Ναι και γενικά. -όχι ποιές είναι οι διαφορές? [οι διαφορές, ναι]" "όχι ποιές είναι οι διαφορές? -ναι, ποιές είναι οι διαφορές." "εμ... πολλά πράγματα η νοοτροπία το ντύσιμο οι καταβολές οι αξίες όχι εντάξει γενικά σε κάποια θέματα πιο συγκεκριμένα σε άλλα πχ. η νηστεία ε, παραδόσεις, έθιμα, που είναι εντελώς διαφορετικά ε, τρόπος λατρείας, προσευχής, γενικά αρκετά πράγματα θα έλεγα αλλά υπάρχουν και κάποιες ομοιότητες, γιατί μιλάμε για θρησκείες. "τώρα η ισλαμική απ' την χριστιανική ΠΙΣΤΗ, πως πιστεύεις ότι διαφέρουν? -ε πάνω κάτω το ίδιο" "το ίδιο με τα προηγούμενα εννοείς. -ε, ναι...- πάνω κάτω." "πιστεύεις ότι η αύξηση των μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ελλάδα η στην Ευρώπη συνδέεται με την αύξηση της εγκληματικότητας σε κάποιες περιπτώσεις? την αύξηση της εγκληματικότητας, είπες? -μχμ, ναι." "οποιασδήποτε μορφής, δεν εννοώ ξέρω γω κλέψιμο. γενικά." "και ναι και όχι δεν ξέρω ε, θα μπορούσε [-οκ, θα μπορούσε] αλλά δεν είμαι σίγουρος. - και ναι και όχι είπες. probably. " "ε, πιστεύεις ότι σε περιοχές με αυξημένο μουσουλμανικό πληθυσμό υπάρχει κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων, γενικά? -όχι, όχι, κανένας. " "ε, πιστεύεις ότι η έλευση μουσουλμάνων στην Ελλάδα οδηγεί στην αύξηση ρατσιστικών στάσεων? -ρατσιστικών ΤΑΞΕΩΝ? -ΣΤΑΣΕΩΝ. - ναι. πιθανότατα." "και τι θα πρέπει να γίνει γι αυτό πιστεύεις, αν πρέπει να γίνει κάτι. -Βασικά, αλλάζω την απάντησή μου. Όχι, όχι δεν επηρεάζει τώρα που το ξανασκέφτομαι" "το να έρχονται μουσουλμάνοι πρόσφυγες στην Ελλάδα, αλλάζει τον τρόπο ζωής μας τον καθημερινό? Και αν ναι με ποιόν τρόπο?" intervals [66]: "ε, δεν πιστεύω ότι αλλάζει ο τρόπος ζωής. όχι - γιατί πιστεύεις ότι δεν αλλάζει? γιατί ε μειονότητες υπάρχουν σε λίγα μέρη της Ελλάδας. " "απλά προστίθενται κάποια στοιχεία κουλτούρας, αλλά γενικά δεν πιστεύω ότι ο πυρήνας αλλάζει. " "δηλαδή δεν σε ανησυχεί το να έρθουν πολλοί μη -Χριστιανοί μη- Έλληνες -πολλοί με ανησυχεί, αλλά εγώ λέω προς το παρόν. -πες ρε παιδί μου ότι έρχεται ένα δεύτερο μεταναστευτικό κύμα και έρχονται ΠΟΛΛΟΙ άνθρωποι. Εντάξει ναι τότε θα είναι κάπως ανησυχητικό όντως. " "τότε θα ...εε.. θα.. έμπαιναν κι άλλα στοιχεία στον ελληνικό πληθυσμό. -τι στοιχεία εννοείς?" (διακοπή) "θα γινόταν ανησυχητικό όντως ε... εξαρτάται στην καθημερινή ζωή, στις παραδόσεις στην καθημερινή ζωή στις αντιλήψεις γενικά στην στάση των ντόπιων δεν ξέρω πως θα αντιμετωπίζονταν. Αυτό ναι. " "αν έχεις κάποιες αμφιβολίες τις βασίζεις σε κάποιον φορέα πχ ειδήσεις, σχολείο, σχολή... - αν έχω κάποιες τι αν έχεις κάποιες αμφιβολίες για τους μουσουλμάνους? -αμφιβολίες? -αμφιβολίες ή φόβους. " "ναι δεν έχω κάποιον ιδιαίτερο φόβο απλά να μην μεταδίδουνε στο κράτος που είναι φανατικά την κουλτούρα τους, τον φανατισμό τους." "στιδήποτε αρνητικό μπορεί να φέρει η θρησκεία τους ή ο τρόπος ζωής τους, αλλά τώρα φορέα..." "δεν ε.. [-οκ οκ] φορέας, εξαρτάται και πόσο το διαφημίζει, το πως διαφημίζουν αυτό οι ειδήσεις, άμα λένε την αλήθεια, " "άμα αποτυπώνουν την πραγματικότητα έτσι όπως είναι. γιατί μπορεί κάποιος να πάει στην Κομοτηνή που υπάρχουν πολλοί μουσουλμάνοι, αλλά συνυπάρχουν απ' ότι φαίνεται από ότι πιστεύω δηλαδή, συνυπάρχουν.. εν μέρει. -ωραία. " "πάω στην επόμενη. θέλω να μου πεις σε τι διαφέρουν και σε τι μοιάζουν η ελληνική κι η ισλαμική κουλτούρα, πριν μου είπες τις διαφορές." "εμ.. σε τι μοιάζουν.. (παύση 17 δευτερόλεπτα) - Αν μπορείς να σκεφτείς κάτι, με την ησυχία σου. " "μοιάζουνε στο γεγονός ότι είναι δύο απ' τις πιο κυρίαρχες θρησκείες στον πλανήτη... ναι νομίζω δεν έχουνε και πολλά κοινά. " "ωραία, τώρα, σε τι ΜΟΙΑΖΟΥΝ οι πιστοί του Ισλάμ απ' τους πιστούς του χριστιανισμού, αν πιστεύεις ότι μοιάζουν σε κάτι. " "όσον αφορά τον τρόπο που λατρεύουν, που εκκλησιάζονται που προσεύχονται παραδόσεις και τέτοια, -είναι διαφορετικός [διαφορετικός, οκ]" "πιστεύεις ότι θα πρέπει να χριστούν τζαμιά σε μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας? ή όχι?" "εννοείς να χριστούν τώρα όχι αυτά που υπάρχουν ήδη. -Ναι γιατί υπάρχει ένα στον ελαιώνα καινούργιο. " "εμ πιστεύω όχι. εκτός αν.. εκτός κάποια πολύς ειδικής περίπτωσης -αυτή η ειδική περίπτωση, ποιά είναι, πως το εννοείς? " "δεν ξέρω, άμα πχ απ' τους σεισμούς έρθουν οι μισοί τούρκοι στην Ελλάδα, μισοί... κατάλαβες, οι πιο πολλοί, και θέλουνε να" "χωρίς να θέλουν να κάνουν κανένα κακό και απλά να προσεύχονται τότε ναι σ' αυτή την πάρα πολύ ειδική περίπτωση." "αρα πιστεύεις ότι με τον πληθυσμό που έχουμε τώρα μουσουλμανικό, αρκούν αυτά που υπάρχουν. -Ναι." "θα εργαζόσουν ή θα έκανες μάθημα πιο άνετα, σε ένα περιβάλλον, όπου η πλειοψηφία είναι Μουσουλμάνοι ή αλλόθρησκοι και άθεοι;" "ε, σε ένα περιβάλλον που η πλειοψηφία είναι αλλόθρησκοι ή άθεοι. -οκ, και γιατί αυτό? " "γιατί δεν θα δινόταν τόση σημασία στη θρησκεία. Δεν θα συνυπήρχα με άτομα στον ίδιο χώρο με βάση τη θρησκεία. " "αφού είναι και άθεοι πιθανότατα [ENNOEΙΣ] δεν θα δινόταν σημασία από τη δική τους πλευρά, όχι την δική σου" "και από την δική μου, αφού είναι άθεοι σημαίνει ότι δεν δίνουν σημασία δεν πιστεύουν σε κάτι, οπότε θα ήταν διαφορετικές οι..." "θα ήταν πιο ελεύθερα τα πράγματα? -Ναι, ναι. "θα ήταν διαφορετικός ο λόγος που βρεθήκαμε στον ίδιο χώρο να το πω αλλιώς. Αλλιώς αν ήταν όλοι μουσουλμάνοι θα ήταν όλοι επειδή θα ήταν για κάτι θρησκευτικό ή για κάτι το οποίο καθαρά κάνουν μόνο οι μουσουλμάνοι. κατάλαβες? ενώ αν ήταν άθεοι θα μπορούσαν να είναι απο οπουδήποτε στον κόσμο" "κατάλαβες? ενώ αν ήταν άθεοι θα μπορούσαν να είναι από οπουδήποτε στον κόσμο. -εγώ εννοώ αν θα ήταν πχ ένα πανεπιστήμιο που η πλειοψηφία είναι μουσουλμάνοι. ναι αυτό σου λέω για να είσαι σε ένα πανεπιστήμιο που έχει μόνο μουσουλμάνους λογικά " "θα είναι στην Τουρκία. ενώ αν είσαι σε πανεπιστήμιο που είναι όλοι άθεοι μπορεί να είναι οπουδήποτε. " "άρα εσύ το βλέπεις πιο πρακτικά ότι για να είναι η πλειοψηφία μουσουλμάνοι θα έπρεπε να είσαι σε μια χώρα που δεν θέλεις να είσαι -

ε ναι ναι. "ωραία, πιστεύεις ότι οι ίδιοι οι μουσουλμάνοι θα μπορούσαν να υπάρξουν ομαλά σε περιβάλλοντα που η πλειοψηφία είναι μη μουσουλμάνοι? -όχι. όχι ομαλά." "τί να το δικαιολογήσω? ναι. αα επειδή είναι πολύ φανατισμένοι με τη θρησκεία και έχουν συγκεκριμένες αξίες και καταβολές και νοοτροπία και συνήθειες. πάλι εξαρτάται αλλά πιθανότατα όχι." "δίνουν πολλή βάση στην θρησκεία γενικά νομίζω και αυτό, αν ήταν, και για να συμπληρώσω και για πριν, αν είναι άθεοι πχ επειδή δεν δίνουν βάση στην θρησκεία και δίνουν σε οτιδήποτε άλλο μπορεί να εισάγονται κάπου ομαλά ναι τώρα οι μουσουλμάνοι είναι, πιο φανατισμένοι." "το Ισλάμ πιστεύεις ως θρησκεία είναι περισσότερο βίαιο ή περισσότερο ειρηνικό, και να μου το δικαιολογήσεις. -περισσότερο βίαιο ή περισσότερο ΕΛΛΗΝΙΚΟ? -ειρηνικό ειρηνικό. -αα (γέλιο)" "προς τα που κλίνει ρε παιδί μου. εντάξει τώρα η ερώτηση είναι πολύ γενική και σχετική δηλαδή, -ναι είναι. ξέρεις είναι για να αναπτύξεις εσύ και να μου πεις ό,τι πιστεύεις δεν είναι τόσο ναι η όχι. -δεν θα κλείσω κάπου, κάθε θρησκεία έχει την βίαιη πλευρά της και την ειρηνική της πλευρά. τι να πω νομίζω ορισμένα γεγονότα και στιγμές στην ιστορία και γεγονότα φανερώνουν την βίαιη πλευρά του Ισλάμ, τώρα, εντάξει κλείνω προς το πιο βίαιο στερεοτυπικά και αναλογικά με τον πληθυσμό που πιστεύει στο Ισλάμ, δεν ξέρω θα μπορούσε να γίνει και μια έρευνα -σαν πιστοί δηλαδή, όχι τόσο αναφορικά με την θρησκεία. -ναι ναι. θα μπορούσε πχ σαν πιστοί να ισχύει ότι οι περισσότεροι είναι ειρηνικοί. δεν το ξέρω αυτό δεν μπορώ να εκφράσω πλήρη άποψη γιατί δεν ξέρω αριθμούς και ποσοστά. -ναι ναι λογικό, καλά, γενικά τη δική σου την ιδέα θέλω δεν θέλω να δικαιολογήσεις κάτι με ποσοστά. -ε ναι πάνω κάτω αυτό είναι πολύ φανατισμένος, πολύ φανατισμένοι πιστοί οι ισλαμιστές, πιστεύω ότι έχουν μια συντηρητικότητα, μια παλαιολιθικότητα, αλλά πιστεύω ότι γενικά πιστεύουν στη λάθος θρησκεία, ότι κάποια πράγματα που κάνουν είναι ανήκουστα και βίαια - το λάθος θρησκεία το λες από την οπτική του χριστιανισμού? -ναι ναι πιστεύουν στον λάθος Θεό. αλλά δεν μπορώ πάλι να εκφέρω πλήρη άποψη γιατί οκ ζούμε σε έναν πλανήτη που υπάρχουν εκατό διαφορετικές θρησκείες, που λέει ο λόγος, κατάλαβες. εκατό διαφορετικές απόψεις, εκατό διαφορετικοί θεοί,

εντάξει δε μπορώ να κρίνω αυτή είναι η γνώμη μου. "πάμε σε μια καλύτερη. ποια είναι η γνώμη σου για την θέση των γυναικών στο Ισλάμ?" "ε οι γυναίκες είναι λίγο πιο παραμελημένες περιορισμένες είναι η αλήθεια. ίσως και υποτιμημένες αλλά αυτό πάλι ίσως σε ορισμένα μέρη, πάλι δεν μπορώ να μιλήσω εκ του ασφαλούς, δεν γνωρίζω τι γίνεται σε κάθε περιοχή που υπάρχουν πιστοί που πιστεύουν στο Ισλάμ, υπάρχουν πολλά μέρη, προφανώς αυτό με το ντύσιμο που είπα, - [σόρρυ που σε διακόπτω.] εγώ το λέω σε πλαίσιο της ίδιας της θρησκείας, όχι τόσο το πως εφαρμόζεται κατάλαβες? -ναι εντάξει [...] πάνω κάτω θα έλεγα αυτό, περιορισμένες πιο πολύ.

-γιατί; -πάνω από όλα το ντύσιμο αυτό που είπα, και άλλα, προφανώς, ο γάμος το προξενίο η εκμετάλλευση πολλές φορές. θα πω ότι είναι στοιχεία της θρησκείας τους δε θα πω ότι.. διαφορετική νοοτροπία. -οκει και μια τελευταία, πιστεύεις ότι το κοράνι, ξέρεις το κοράνι. [...] «αυτό ήθελα να πω, για να συνεχίσω την ερώτησή σου... εντάξει οι γυναίκες θα μπορούσαν πχ να μην πιστεύουν στο Ισλάμ και να φύγουν ξέρο 'γω. "θα μπορούσαν να μην το αποδέχονται αυτό, κατάλαβες -έχουν το δικό τους μερίδιο κι αυτές -ακριβώς, ακριβώς. "τώρα θα μου πεις εντάξει δεν μπορείς να επαναστατήσεις, δεν ξέρω αν μπορείς να επαναστατήσεις αλλά και στο υπόλοιπο κόσμο υπάρχουν άνθρωποι απ' τον δυτικό κόσμο που είναι ισλαμιστές ή βουδιστές ή οτιδήποτε, για κάποιο λόγο θα μπορούσαν και οι γυναίκες στο Ισλάμ να πιστεύουν οτιδήποτε. -θα μπορούσαν να πιστεύουν και στο Ισλάμ όμως. -ναι. τώρα ... ίσως σε κάποια ΜΕΡΗ δεν υπάρχει και τόσο η ελευθερία λόγου, ελευθερία έκφρασης, υπάρχει περισσότερος συντηρητισμός, παραδόσεις, σχετικά με την οικογένεια, τα οποία περιορίζουν πάλι τις γυναίκες, απ' την άλλη αυτό, θα μπορούσαν να πιστεύουν σε άλλη θρησκεία "ωραία πάμε στην τελευταία. πιστεύεις ότι το κοράνι περιέχει κομμάτια που μπορούν να πυροδοτήσουν βίαιες συμπεριφορές γενικά? κομμάτια εννοώ εδάφια. -το κοράνι θα μπορούσε να είναι ένας απ' τους 5 πυλώνες πριν, άκυρο, -οκ το συμπληρώνω άμα θες. "μπράβο που θυμάσαι τις προηγούμενες." "για ξαναπές την ερώτησή. -Θα μου πεις δεν έχω διαβάσει το κοράνι όλο ναι, προφανώς, εννοώ απ' αυτά που έχεις ακούσει αν πιστεύεις ότι περιέχει πράγματα που μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν για να είναι βίαιοι. "εμμ νομίζω ναι, όχι με πολλή σιγουριά, θα πω ναι," "εδώ παραπάνω στην 4 μου έχεις πει ότι πρέπει να θανατώνουν για τον Θεό. "ακούς? -ναι ακούω, πες. -εκεί εννοούσες ότι το λέει η Γραφή ας πούμε? -δεν ξέρω πιθανότατα. Δεν έχω διαβάσει ακριβώς τι λέει αλλά ..." "ξαναλέω απ' αυτά που έχεις ακούσει, και απ' τη βίβλο ακούμε πράγματα αν κάποιος δεν την έχει διαβάσει. -ε, για τρομοκρατικές ενέργειες που έχουν κάνει. Ναι, για κάποιο λόγο τα κάνουν αυτά δεν ξέρω. Λογικά.

έτσι το συνδύασα δηλαδή. "ωραία άμα θες να συμπληρώσεις κάτι, να σημειώσεις κάτι. "όχι αυτό με το κοράνι με τους πυλώνες τώρα δε θυμάμαι κάτι άλλο. -Όχι γενικά, γιατί τελειώσαμε, τα καταφέραμε." "α, ε, αυτά πάνω κάτι όχι ότι πολλές φορές [...] θέλουν να επιβληθούν, τρομάζοντας τον κόσμο με τρομοκρατικές ενέργειες,"

[διακοπή]

Φοιτητής/ρια 3

00:00:00.000 – Εγώ: είσαι 21? η 22?

00:00:15.894 - Συνεντευξιαζόμενος/η: 22. τώρα τα έκλεισα.

00:00:17.360 – Εγώ: Λοιπόν, γνωρίζεις κάποιο άτομο που προσδιορίζεται ως μουσουλμ ?

00:00:52.524 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι γνωρίζω. εμένα η κολλητή μου μένει στην Γερμανία τα τελευταία χρόνια και η φίλη της εκεί που σπουδάζουν μαζί είναι μια κοπέλα απτη Συρία και είναι Μουσουλμάνο. Και τώρα πρόσφατα ήρθαν και Ελλάδα και την γνώρισα έτσι πολύ στενά. Τώρα τα Χριστούγεννα και έκασαν ένα μήνα και ήρθαμε έτσι σε πολλή επαφή.

00:01:23.109 – Εγώ: ΑΑ. Αρα είστε φίλες.

00:01:30.487 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι ναι μέναμε και στο ίδιο σπίτι για ένα διάστημα.

00:01:40.687 – Εγώ: Οκ οκ.

00:01:41.887 – Εγώ: Ακολουθείς άτομα στα σόσιαλ .....?

00:01:43.087 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι. Την ίδια κυρίως. Νομίζω και κάποιες σελίδες που είναι με αραβική κουλτούρα και τα λοιπά και ουσιαστικά ανεβάζουν και πολλά σαν αποσπάσματα από βίντεο που προσεύχονται μουσουλμ. και στον δρόμο ή και σε τζαμί.

00:02:06.486 – Εγώ: Βλέπεις καθόλου τούρκικα?

00:02:16.686 - Συνεντευξιζόμενος/η: Δε βλέπω τούρκικα όχι, αλλά έβλεπα παλιά.

00:02:20.417 – Εγώ: Γνωρίζεις κάποιο διάσημο.....?

00:02:26.860 - Συνεντευξιζόμενος/η: Σίγουρα θα γνωρίζω, τώρα δεν μπορώ να θυμηθώ.

00:02:33.788 - Συνεντευξιζόμενος/η: Γνωρίζω μια τραγουδίστρια! .. που είναι.

00:02:36.985 – Εγώ: Πως τη λένε?

00:02:38.972 - Συνεντευξιζόμενος/η: Nancy Ajram.

00:02:39.405 – Εγώ: Α μπράβο ναι.

00:02:48.133 - Συνεντευξιζόμενος/η: Μαρέσει την ακούω.

00:02:58.333 – Εγώ: Κανένα ιστορικό πρόσωπο, αν θυμάσαι.

00:02:59.533 - Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι απ' αυτά που κάναμε παρουσιάσεις? (στο μάθημα αραβικών) παράδειγμα αυτός που είχα εγώ.. αυτός δεν ήταν όμως τέτοιος ήταν πριν.

00:03:02.178 – Εγώ: Ποιόν είχες εσύ?

00:03:12.378 - Συνεντευξιζόμενος/η: Εγώ είχα τον Φερντοσί.

00:03:13.578 – Εγώ: Αα ναι ο φερντοσί παίζει να ήταν Πέρσης.

00:03:14.778 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ήταν Πέρσης όντως αλλά ήταν και πριν το Ισλάμ σίγουρα.

00:03:15.978 – Εγώ: Αα, εντάξει εντάξει, δεν πειράζει.

00:03:17.178 - Συνεντευξιζόμενος/η: Εε, δεν ξέρω ένας γιατρός, Ιμπν Μπατούτα, ήταν αυτός?

00:03:23.237 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι αυτός πρέπει να ήταν.

00:03:33.437 – Εγώ: Ωραία. Τον βρήκαμε, τώρα πάμε λίγο στα τρίβια. Γνωρίζεις πράγματα για το Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα? και αν θες να μου πεις κάποια απ' αυτά.

00:03:34.637 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ωραία, πώς να ξεκινήσω.. λοιπόν. Θρησκεία είναι. Χεχ.

00:03:49.066 - Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι σε πολύ μεγάλο μέρος του κόσμου, που είναι μουσουλμ., ξέρω για το Κοράνι. Δεν ξέρω.. ξέρεις πως να το... κάνω.

00:04:02.640 – Εγώ: Ναι είναι πολύ γενική ερώτηση για να...

00:04:06.409 - Συνεντευξιζόμενος/η: Α ωραία. Το Κοράνι έχουνε σαν βιβλίο να το πα, σαν Ευαγγέλιο, δεν ξέρω, το οποίο το διαβάζω και πρόσφατα,

00:04:17.809 – Εγώ: Το διαβάζεις!

00:04:19.009 - Συνεντευξιζόμενος/η: Ε, σιγά σιγά, προσπαθώ.

00:04:20.209 – Εγώ: Που έχεις φτάσει?

00:04:21.409 - Συνεντευξιζόμενος/η: Έχω φτάσει στη Σούρα 17. Κάπου εκεί νομίζω. Ναι το διαβάζω σιγά σιγά, εντάξει προσπαθώ, το ακούω κιόλας, και τη μετάφραση να βλέπω. Μ' αρέσει πάρα πολύ και σαν βιβλίο είναι πολύ όμορφο. Ναι ναι

είναι πολύ όμορφο, καμία σχέση με τα δικά μας που είναι απλά μπλε και κόκκινο και από μέσα τίποτα. Κίτρινο. Με μικρά γράμματα.

00:04:46.120 – Εγώ: (Γέλιο.)

00:04:58.268 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Τι άλλο.. Ναι για τη θέση ουσιαστικά, εντάξει να έχουνε και λίγο αυστηρά μέτρα θα έλεγα όσον αφορά και τις γυναίκες περισσότερο, εεμ, τι άλλο, ξέρω για το χιτζάμπ που φοράνε, ίσως και για κάποιον, πάλι κοινωνικά, δηλαδή με γάμους κι όλα αυτά που... πρέπει ουσιαστικά τη γυναίκα τη γνωρίζουν και δε βλέπουν τίποτα πέρα μόνο απ' τα μάτια της και όλα αυτά που είναι θέμα κουλτούρας, σε όλες τις χώρες αυτές που είναι κυρίως μουσουλμάνοι, Α και για τον Ιμάμη, που πολλές φορές εκπαιδεύονται κι από μικρά πάνε σε σχολείο τα παιδιά για να μάθουνε και να γίνουν ιμάμηδες, δηλαδή εκπαιδεύονται όλη τους τη ζωή, είναι αυτός νομίζω που ξέρει όλο το κοράνι απέξω κι όλα αυτά. Αυτό. Τι άλλο δεν ξέρω? Σκέφτομαι πολλά και

00:06:03.087 – Εγώ: Ντάξει έχω κι άλλες ερωτήσεις μην ανησυχείς. Να πάω παρακάτω ή...

00:06:13.287 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι ναι ναι.

00:06:14.487 – Εγώ: Έχεις ακουστά τους 5 πυλώνες.....?

00:06:15.687 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Νομίζω ναι αλλά δεν το θυμάμαι πάρα πολύ. Αλλά σίγουρα το' χω ξανακούσει.

00:06:16.712 – Εγώ: Άμα δεν τους θυμάσαι μπορείς να τους μαντέψεις?

00:06:26.912 - Συνεντευξιαζόμενος/η: 5 πυλώνες...

00:06:28.112 – Εγώ: Ναι 5 πολύ βασικά πράγματα, ρε παιδί μου.

00:06:29.312 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Τώρα σκέφτομαι, δεν παίζει να είναι χώρες...?

00:06:37.178 – Εγώ: Πολύ βασικές αρχές ρε παιδί μου, της θρησκείας.

00:06:38.844 - Συνεντευξιαζόμενος/η: ΑΑΑ... σωστά.

00:06:43.947 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι ουσιαστικά τέτοια όπως λέγανε εδώ ξέρεις, να έχεις πίστη, να είσαι,...

00:06:50.393 – Εγώ: Πεε, πεε ό, τι σου έρχεται. Δε σου λέω.

00:06:58.436 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Σίγουρα, Σίγουρα είναι αυτό ότι μια φορά στη ζωή σου πρέπει να πας στη Μέκκα! Δεν είναι?

00:07:08.636 – Εγώ: ΑΧΑ! ΝΑΙ..

00:07:09.836 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία, λοιπόν, κάτι θυμάμαι. Σίγουρα πρέπει να πας στη Μέκκα, το Ραμαζάνι, πρέπει να τιμάς το ραμαζάνι, μετά δεν ξέρω, ίσως είναι όλα αυτά τα, να πιστεύεις, να έχεις πίστη, προσευχή αα! 5 φορές τη μέρα προσευχή.

00:07:22.675 – Εγώ: [crosstalk 00:07:22] μπράβο..

00:07:23.875 - Συνεντευξιαζόμενος/η: τέτοια θα είναι δεν ξέρω. Δε θυμάμαι άλλα

00:07:25.075 – Εγώ: Ντάξει ωραία πεε τρία δεν πειράζει. Δεν είναι εξέταση. Ωραία, γνωρίζεις ποιο είναι το κεντρικό δόγμα του ισλάμ, δηλαδή αν ήταν συμπυκνωμένο σε μία πρόταση, ποιά θα ήτανε, ας πούμε?

00:07:41.702 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Μμμ.. [00:07:44] ναι. λοιπόν

00:07:50.999 – Εγώ: Να βοηθήσω το λέει και πάνω στην σημαία της Σαουδικής Αραβίας.

00:07:55.047 - Συνεντευξιαζόμενος/η: πολύ ωραία, δεν το θυμάμαι καν

00:08:05.050: [γέλιο]

00:07:59.170 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Εε, δε ξέρω. Όχι δεν ξέρω αν θυμάμαι.

00:08:08.958 – Εγώ: Δεν πειράζει, δεν χρειάζεται. Ωραία. Θα σου λέω λέξεις και θα μου λες αν τις ξέρεις και τι σημαίνουν.

00:08:14.514 – Εγώ: Κάαμπα και Μέκκα.

00:08:18.163 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι. Τις ξέρω.

00:08:24.074 – Εγώ: τί είναι?

00:08:34.274 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Α, είναι πόλεις, Ιερές πόλεις λογικά,

00:08:35.474 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι αυτές που πήγε ο Μωάμεθ από τη μία στην άλλη? όχι?.

00:08:36.674 – Εγώ: Η Μέκκα. Και η Μεδίνα.

00:08:40.562 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Μπράβο ναι μέκκα μεδίνα η αλλή [inaudible 00:08:40]

00:08:50.762 – Εγώ: Το χιτζάμπ, που το ανέφερες και πριν?

00:08:51.962 - Συνεντευξιαζόμενος/η
είναι, Να το πω έτσι πιο λαϊκά, η μαντήλα, που λέμε,

00:08:53.162 – Εγώ: [crosstalk 00:08:50] Ναι ναι ναι...

00:08:54.362 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι είναι αυτό που φοράνε οι γυναίκες μουσουλμάνες, και καλύπτουν το κεφάλι τους.

00:08:59.901 – Εγώ: Ωραία, πολύ ωραία. Ξέρεις τι είναι το γουντού?

00:09:02.402 - Συνεντευξιαζόμενος/η: Γουντού? Όχι νομίζω.

00:09:02.582 – Εγώ: Οκ, δεν πειράζει. Ε, Χαράμ και Χαλάλ?

00:09:14.155 - Δύσκολα. [γέλιο] Δε ξέρω. Πρώτη φορά το ακούω αυτό.

00:09:16.072 - Το Χαράμ?

00:09:22.343 - Α! Χαράμ, ναι το ξέρω. Χαράμ είναι οι αμαρτίες?

00:09:30.724 -Ναι, και Χαλάλ το αντίθετο.

00:09:40.924 - Α, οι ευλογίες λογικά, τα καλά.

00:09:42.124 - Ωραία. Ξέρεις τι είναι Jannah?

00:09:43.324 - όχι αυτό όχι, σίγουρα.

00:09:45.590 - Δεν πειράζει, είναι ο παράδεισος. Και Umma?

00:09:46.165 - Ο ουρανός? όχι?

00:09:49.544 - Ποιό, ποιό το Umma? [ήχος άρνησης]

00:09:53.151 - Δε το θυμάμαι, όχι.

00:09:56.989 - οκ, δεν πειράζει. Θεε να στα πω?

00:10:01.744 - Τί είναι όντως?

00:10:05.449 - Εγώ

Ωραία, το τζάννα είναι ο παράδεισος και το ούμα είναι αγ, το ούμα είναι το community(κοινότητα) με παιδί μου.

00:10:12.376 - Αα, κατάλαβα.

00:10:16.113 -Οκ πάμε παρακάτω. Αυτοπροσδιορίζεσαι ως Ελληνίδα?

00:10:26.814 - Ναι.

00:10:28.837 - Ωραία και τι σημαίνει αυτό για σένα?

00:10:39.037 - ουσιαστικά, είναι η ταυτότητά μου όσον αφορά το μέρος που γεννήθηκα και μεγάλωσα. Και έχω υιοθετήσει ουσιαστικά τα ήθη και έθιμα, ξέρω γω κάπως έτσι.

00:10:52.959 -Οκ, ωραία, ακολουθείς κάποια θρησκεία?

00:11:03.159 -Ναι.

00:11:04.359 - Ποιά?

00:11:05.559 - Τον χριστιανισμό.

00:11:06.759 -Ωραία και κατά πόσο παίζει ρόλο στη ζωή σου ο Χριστιανισμός?

00:11:07.959 -Όχι πολύ μεγάλο, απλά νομίζω στην Ελλάδα είναι και λίγο εξαναγκαστικό γιατί μας βαφτίζουν από μωρά. Δεν μας ρωτάνε. Είμαστε Χριστιανοί έτσι κι αλλιώς.

00:11:17.916 - Ναι, η αλήθεια είναι αυτή.

00:11:21.650 -Γενικά όμως επειδή δεν μεγάλωσα και σε μια οικογένεια που να είναι έτσι πολύ φανατισμένη με τη θρησκεία, είχα την ελευθερία να το ψάξω μόνη μου, οπότε να είναι κάτι το οποίο εν μέρει με εκφράζει, δηλαδή, πιστεύω γενικά ότι το να έχεις μια ανώτερη να πιστεύεις σε κάτι ανώτερο σε βοηθάει λίγο στη ζωή, να μην είσαι τόσο ματαιόδοξος,

00:11:49.125 -Θα έλεγες δηλαδή ότι, οκ βαφτίστηκες Χριστιανή, μετά έφυγες προς αλλού ξέρω γω..

00:11:58.344 -Δεν έφυγα προς αλλού, ίσως προς τίποτα, προς το να μην πιστεύω πουθενά,

00:12:00.018 -Προς τον αθεϊσμό, και μετά ξαναγύρισες...

00:12:10.218 -Ναι, μετά να απλά δεν είμαι πολύ υπέρ όλων των πραγμάτων, απλά πιστεύω σωτο το ανώτερο που είναι ο Θεός και, μόνη μου κυρίως έτσι, όχι αυτά τα πολύ εξαναγκαστικά που έχει η θρησκεία μας.

00:12:17.438 -Ναι. Ωραία, Σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρει η ελληνική από την ισλαμική κουλτούρα?

00:12:23.160 -Διαφέρει..., λοιπόν,

00:12:30.689 -Πρόσεξε δε λέω από τη χριστιανική κουλτούρα λέω απ' την ελληνική, επίτηδες.

00:12:34.277 -Δε ξέρω πολύ καλά με νόμους και τέτοια πως πάει

00:12:42.005 - όχι όχι ό,τι πιστεύεις εσύ.

00:12:52.205 - Αλλά πιστεύω σίγουρα σε θέμα κουλτούρας λίγο διαφέρουμε όσον αφορά τη θέση της γυναίκας, πάρα πολύ, ε δεν υπάρχουν πολύ ίσα δικαιώματα όπως σε ευρωπαϊκές χώρες, εντάξει όχι ότι κι η Ελλάδα είναι πολύ καλά με τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά σίγουρα πιο κοντά θα έλεγα, όσον αφορά τα δικαιώματα και την αξία περισσότερο γιατί μιλάμε και για άνθρωπο ετσι πολλές φορές είναι πιο, όλο αυτό... γενικά έτσι πολλές διαφορές, πάντα υπάρχουνε σε πολιτισμούς, αλλά είναι και το κάθε ένα που τα ξεχωρίζει δεν νομίζω δηλαδή να το πω σε θέμα, ντάξει διαφέρουνε στην κουζίνα, στο φαγητό, αλλά οκ ξερωγώ σιγά την διαφορά. Αλλά να είναι κάτι το οποίο θα μπορούσε να γίνει πιο ανθρώπινο πιστεύω είναι αυτό δηλαδή που διαφέρουμε σ'αυτό και είναι λίγο στενάχωρο.

00:13:46.503 - Στα δικαιώματα?

00:13:56.703 - Ναι και κυρίως στη θέση της γυναίκας στην κοινωνία.

00:13:57.903 - Κάτσε, άρα η καλύτερη θέση της γυναίκας εννοείς ότι είναι στην ελληνική κουλτούρα.

00:13:59.103 - Ναι, σε σχέση με...

00:14:05.714 -Ναι ναι ναι, ωραία

00:14:15.914 -Ακόμα δηλαδή κι εγώ η ίδια που ενδιαφέρομαι και για να πάω να σπουδάσω το ψιλοσκέφτομαι... δεν είναι...

00:14:17.114 -Εξαρτάται απ' την χώρα.

00:14:18.314 - Εξαρτάται τη χώρα και φυσικά εντάξει στα κέντρα, ό,τι και να λέμε καμία σχέση με... είναι πολύ εκσυγχρονισμένα.

00:14:23.846 -Αλλά πάντα υπάρχουνε και λίγο τα άκρα, αυτό.

00:14:27.198 -Σίγουρα. Εκεί που είναι πιο εκσυγχρονισμένα, πιστεύεις ότι ευθύνεται το ότι δεν είναι τόσο... θρησκοι οι άνθρωποι? τόσο εφαρμοσμένο το Ισλάμ ας πούμε?

00:14:42.231 -Θα έλεγα ότι επειδή έχει μπει πολύ και η εκπαίδευση στη μέση, ε τα βλέπουν ολοι λίγο πιο επιστημονικά?.. δεν υπάρχει τόσοσ πολύς φανατισμός, ακριβώς όπως με τη θρησκεία, πυ σε κλειστές κοινωνίες θα είναι πιο αυστηρά, κάπως έτσι, επίσης είναι και επειδή μπορεί να είναι και από πολλά μέρη του κόσμου, όχι μόνο της ίδιας χώρας.

00:15:12.306 - Που? τι λες τώρα, περίμενε.

00:15:12.837 - Παράδειγμα σε μια χώρα να είναι πιο διαπολιτισμική να έχει πολύ πληθυσμό δηλαδή και από άλλα κράτη και να γίνεται μια μίξη και να υπάρχει ανεκτικότητα.

00:15:31.903 -Αα. Οκ. Να πάω παρακάτω?

00:15:42.103 -Ναι βεβαίως.

00:15:43.303 -Σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρει η ισλαμική απ' τη χριστιανική πίστη?

00:15:44.503 -Λοιπόν η αλήθεια είναι ότι παλαιότερα πίστευα ότι διέφεραν σε πάρα πολλά, αλλά πλέον επειδή διαβάζω συγχρόνως και αυτή την πίστη έχω παρατηρήσει ότι απο όλα αυτά που μας λένε ουσιαστικά, α οι μουσουλμάνοι αυτό κι εκείνο για κακά, αυτά όλα δεν ισχύουν, έχω καταλάβει. Στις γραφές τους. Τώρα αν είναι κατασκευάσματα ανθρώπων σε οποιαδήποτε θρησκεία θα μπορούσαν να δημιουργηθούνε, όπως έγινε και στον Χριστιανισμό, αλλά πιστεύω ότι γενικά δε

βρίσκω παρά πολλές διαφορές, δηλαδή εκτός των ονομάτων που αλλάζουν, πιστεύουν στο ίδιο ανώτερο πράγμα και σου λένε να κάνεις ακριβώς το ίδιο, να προσεύχεσαι, να υπομένεις και να είσαι καλός άνθρωπος. Δεν σου λένε κάτι διαφορετικό.

00:16:32.523 -Υπάρχει ο Θεός, υπάρχει ο Σατανάς, υπάρχει ο παράδεισος, η κόλαση

00:16:36.826 -Ε αυτά παράδεισος, κόλαση, και μπλα μπλα μπλα

00:16:40.278 -Ακόμα και ο Χριστός υπάρχει απλά είναι προφήτης.

00:16:40.532 -Ναι, ακριβώς, ακριβώς. Υπάρχουνε όλα δηλαδή, το ίδιο, απλά γράφονται διαφορετικά. τίποτε άλλο.

00:16:48.792 -Ναι, έχεις δίκιο. Ωραία, τελείωσες μ' αυτή? (την ερώτηση)

00:16:53.356 -Ναι ναι είμαι κομπλέ.

00:17:03.556 -Πάμε παρακάτω... Πιστεύεις ότι η αύξηση ..... ?

00:17:04.756 - Ε... λοιπόν.

00:17:08.907 -ελεύθερα.

00:17:09.436 -Α ναι τι... απλά σκέφτομαι πως θα ξεκινήσω.

00:17:13.804 - Ναι, πάρε τον χρόνο σου.

00:17:24.004 -Αρχικά πιστεύω ότι δεν έχει να κάνει μόνο με αυτό η εγκληματικότητα γιατί σε κάθε κοινωνία υπάρχουν καλοί και κακοί άνθρωποι, οπότε δε μπορούμε να κρίνουμε μόνο από την κουλτούρα ή από το που είναι ο άλλος, γιατί και στην Γαλλία τους θεωρούμε α, οι Γάλλοι και σίγουρα υπάρχει κι εκεί και βιαστές και από όλα.

00:17:42.223 - Σίγουρα όμως επειδή υπάρχει μια, με δική μου εμπλοκή δηλαδή, δεν έχω ιδιαίτερα μεγάλη αλλά η δική μου εμπειρία η μικρή, ανάλογα με το πως μεγαλώνουν οι άνθρωποι προσπαθούν να φερθούν, και στην κουλτούρα τους πολλοί από αυτούς, έκαναν κάποια πράγματα που μπορεί να μην είναι ανεκτικά, και να περνούν δηλαδή ως πιο νορμάλ, μετά εδώ φαίνεται ότι είναι εγκληματικό, κάπως έτσι.

00:18:12.939 -αα.. ότι εμείς έχουμε διαφορετικά στάνταρντς για πράξεις...

00:18:20.265 -Ναι ναι ναι κάποιος δηλαδή μπορεί να καμιά φορά ξέρεις αμα η γυναίκα του πει όχι τη βιάζει, γιατί είναι η γυναίκα του αλλά, [intermixed]

00:18:28.706 -Καλά αυτό πιστεύω παντού θα θεωρούνταν εγκληματικό

00:18:32.329 -Ε ναι αλλά κατάλαβες στη δικιά τους χώρα δεν είναι ιδιαίτερα.

00:18:38.570 -Σε πλαίσια γάμου εννοείς και σχέσης...

00:18:48.770 -Εντάξει βέβαια το να κλέψεις ή να κάνεις και αυτά ο καθένας θα μπορούσε να το κάνει δεν έχει να κάνει δηλαδή με το από πού είναι, για την εγκληματικότητα, φυσικά. ή να πρέπει να παλέψει για τη ζωή του ή να κάνει μια επίθεση επειδή μπορεί να θέλει να σε κλέψει για να φάει ή οτιδήποτε, και νομίζω τους οδηγεί και το άθλιο κράτος μας εδώ πέρα που...

00:19:04.062 -Ναι. Ναι.

00:19:14.262 -Ξεκάθαρα. Γιατί κι εγώ δεν έχω πάει σε ένα ξένο μέρος και να είμαι μόνη μου στον δρόμο και να πεινάω και να ξέρω πως θα αντιδράσω χωρίς τίποτα.

00:19:15.462 - Ακριβώς, ναι, ακριβώς... Ωραία, θεωρείς υπάρχει κίνδυνος τρομοκρατικής επίθεσης..?

00:19:16.826 -όχι καθόλου. Όπως προσεύχομαι εγώ στο δικό μου χώρο κι αυτοί το ίδιο θα πρέπει να κάνουν στο δικό τους, ειδικά αν είσαι πλειοψηφία θα πρέπει να υπάρχει και χώρος λατρείας.

00:19:41.259 - Τέλεια. Άκουσες τι είπα? Για τρομοκρατικές επιθέσεις έτσι...

00:19:51.459 -Ε, συνήθως με το τζιχάντ δε τις κάνουν τις τρομοκρατικές, δηλαδή με τη θρησκεία, οπότε, ναι γιατί να τις κάνουν άμα έχουνε τον χώρο τους και δε τους πειράζει κανείς, δε θα κάνει κανείς τίποτα.

00:19:52.659 -Σωστά, σωστά.

00:19:53.859 - Ωραία, μπορούν πιστεύεις οι μουσ. να ενσωματωθούν.... ?

00:19:55.451 -Θα το ήθελα ιδανικά, αλλά δεν πιστεύω ότι η ελληνική κοινωνία προοδεύει με καλούς ρυθμούς, με το στανιό τα δεχόμαστε. Όλα. Ένα ένα.

00:20:17.090 - Εγώ

Αρα αν δε μπορούν θα είναι απ την πλευρά της ελληνικής κοινωνίας.

00:20:27.290 –Ε, σίγουρα. Γιατί πρέπει όλοι να μπορούν να... αρχικά η Ελλάδα έχει ανεξίτηρησκειά και δεν έχει κάτι επίσημο ή οτιδήποτε, θα μπορούσε να είναι μια πολύ ωραία διαπολιτισμική χώρα, είναι και σε σημείο έτσι της μεσογείου, που είναι πολύ εύκολο , αλλά είμαστε τόσο οπισθοδρομικοί, που δεν θα προσχωρήσουμε ποτέ.

00:20:39.707 -Ναι.. όντως...

00:20:47.479 - Σαν κράτος.

00:20:57.679 -Ναι... Η έλευση μουσουλμάνων αλλάζει τον τρόπο ζωής μας... ?

00:20:58.879 -Γενικά ναι πιστεύω γιατί η Ελλάδα είναι σαν ένα μεγάλο χωριό και όλες οι κλειστές, κλειστή κλειστή κλειστή κλειστή κοινωνία ο ένας μετά τον άλλον γενικά δημιουργούνται πάρα πολλά στερεότυπα και προκαταλήψεις για το παραμικρό, μέχρι και, φαντάσου και για τους ξένους δηλαδή τόσο, δύσκολα δεχόμαστε ξένους στη χώρα μας. Οι Αλβανοί έχουν 100 χρόνια εδώ πέρα ακόμα δεν τους έχουμε δεχτεί, δεν μπορώ να καταλάβω.

00:21:27.200 -Πραγματικά...

00:21:37.400 - Έχουν 100 χρόνια εδώ... Και τώρα που έρχονται πάλι πρόβλημα υπάρχει, δεν καταλαβαίνω πως δε συνήθισαν ακόμα.

00:21:39.192 -Εντάξει είναι λίγο καλύτερα, αλλά υπάρχουν κάποιοι πως να τους πω τώρα, boomers.

00:21:47.090 -Ναι αυτό!

00:21:49.157 -Πιστεύεις ότι για να μην υπάρχει αυτή η αύξηση ας πούμε για να μειωθεί όσο γίνεται ότι πρέπει να γίνει τι ας πούμε, από την πλευρά των ερχομένων μουσουλμάνων ή από την πλευρά των ελλήνων πολιτών?

00:22:09.525 -Αυτοί που έρχονται ουσιαστικά δε μπορούν να κάνουν και πολλά απλά αυτοί έρχονται για ένα καλύτερο μέλλον και για να ζήσουν τη ζωή τους σε ένα άλλο μέρος, όπως κι εγώ μπορεί να θέλω να πάω κάπου για δουλειά και να πρέπει να φύγω από εδώ και να πάω. Το κράτος πρέπει να μεριμνήσει για όλο αυτό. Δηλαδή και να τους βοηθήσει στην αρχική ένταξη, εννοείται πως δεν είμαι και υπέρ στο ότι θα τους πληρώνουμε και αιώνια γιατί πρέπει και οι ίδιοι να αρχίσουν να φορολογούνται όπως όλοι οι πολίτες και να είναι κανονικά πολίτες της χώρας, αν θέλουν όλοι, κατάλαβες, ότι δικαιώματα έχει ο ένας να έχει και ο άλλος. Και τα ίδια...

00:22:47.307 -Αφού σταθούν στα πόδια τους, πρώτα.

00:22:47.996 -Ναι φυσικά δεν το συζητώ αλλά ξέρεις, κάποια στιγμή πρέπει να γίνει κι αυτό για να αρχίσουν να τους αποδέχονται όλοι. επίσης για μένα είναι πάρα πολύ μεγάλο θέμα παιδείας. Πιστεύω δηλαδή στα επόμενα χρόνια εμείς που είχαμε πολύ καλύτερη η γενιά μας συναναστροφή με τέτοια θέματα και πιο προοδευτική εντάξει είναι κι η τεχνολογία και όλα αυτά ξέρεις που μας δίνει τη δυνατότητα, πιστεύω σιγά σιγά θα αρχίσει να γίνεται πιο εύκολα γιατί θα αρχίσουμε να δίνουμε καλύτερη παιδεία στα παιδιά μας. Δε θα τους γεμίζουμε στερεότυπα πάντα, γιατί όλα ξεκινάνε απ 'το σπίτι κι απ' το σχολείο ξεκίθαρα.

00:23:29.377 - Οκ, σωστή

00:23:32.464 - όταν πάμε στο σχολείο και τον άλλο τον λένε κάπως και εμείς τον ονομάζουμε Γιάννη, δεν είναι νορμάλ.

00:23:38.455 - Αχ! πωπω..

00:23:48.655 -Όταν θα σταματήσουν να το κάνουν αυτό, στα παιδάκια.

00:23:49.210 -Λες και δεν μπορούμε να μάθουμε ένα ξένο όνομα.

00:23:49.660 -Ναι, δεν γνωρίζω γιατί πρέπει να το πουν Γιάννη το παιδί, δεν γνωρίζω...

00:23:49.855 -Αυτό δηλαδή, θα αρχίσει να προοδεύει η κοινωνία όταν θα γίνεται αυτό.

00:23:54.305 -όντως, πολύ καλό παράδειγμα. Πάω παρακάτω. Σε τι μοιάζουν, τώρα, η ελληνική και η ισλαμική κουλτούρα? Αν και νομίζω κάπως το άγγιζες...

00:24:02.050 -Γενικά, πάντα όλες οι κουλτούρες έχουν κοινά, γιατί όλοι ζούμε σε αυτό τον κόσμο σίγουρα θα υπάρχουνε κάποια πράγματα, δηλαδή ακόμη και το ότι δεν είναι όπως πολλοί ασιάτες κατά κύριο λόγο άθεοι, παράδειγμα, το ότι έχουνε μία αρχική θρησκεία και με πολλά κοινά και είναι ένα σημαντικό πράγμα που μπορεί να τους ενώνει. Ίσως καμιά φορά και ο τρόπος ζωής, μπορεί να υπάρχουν αρκετά κοινά, δηλαδή ακόμα και σε, είδα πρόσφατα και μια σειρά, έβλεπα αυτή τη μικρή κοινωνία που θα είναι έτσι το μπακάλικό με τη γειτονιά, δε σε κλέβει κανείς δηλαδή απλά φεύγει,

"επιστρέφω" με ένα χαρτί στο τέτοιο, και έτσι ζω κι εγώ στη δική μου κοινωνία, έτσι μια μικρή κοινωνία και όλοι να μην πειράξει ο ένας τον άλλον στο μεταξύ μας.

00:25:15.680 -Αυτό εντάξει γενικά όλες οι κουλτούρες θα έχουν και κοινά και διαφορές.

00:25:22.143 -Αμέ.

00:25:27.303 [διακοπή]

00:25:54.767 -και σε τι μοιάζουν πες μου οι πιστοί του Ισλάμ με του χριστιανισμού. Κι αυτό το είπες πριν.

00:26:05.114 -Λοιπόν περίμενε κάτσε να επαναλάβω. Ουσιαστικά, πιστεύω ότι υπάρχουν πάρα πολλά κοινά στη θρησκεία τους, πιστεύουν δηλαδή στα ίδια πράγματα απλά τα ονομάζουν διαφορετικά γιατί έτσι ήταν στην κοινωνία τους, νομίζω δηλαδή ξεκάθαρα ότι είναι ανθρώπινα δημιουργήματα οι όροι, ανάλογα και που βρίσκονταν. Έχουνε ακόμα κοινό μέχρι και τη νηστεία, δηλαδή αυτό που, κάνουμε κι εμείς το Πάσχα, ναι, με το Ραμαζάνι

00:26:48.020 -Είναι η ίδια νοοτροπία.

00:26:58.220 -Ναι ναι είναι η ίδια νοοτροπία να νηστεύεις για να πάρεις καλύτερα την ευλογία? δεν ξέρω κάπως έτσι. Ακόμα κι αυτό δηλαδή είναι ένα πολύ [inaudible]

00:26:59.420 -Η έννοια της στέρησης ας πούμε για να

00:27:07.241 -ναι ναι ακριβώς. Για να καταλάβεις δηλαδή πως έζησαν και τότε αυτοί όλοι...

00:27:12.003 -Θα πρέπει να χτιστούν περισσότερα τζαμιά σε μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας πιστεύεις?

00:27:16.256 - Σίγουρα στα δύο μεγαλύτερα δηλαδή Αθήνα Θεσσαλονίκη θα έπρεπε να υπάρχουν πολλά και τακτικά γιατί υπάρχει πάρα πολύς πληθυσμός και ειδικά στην Αθήνα πλέον πιστεύω ότι δεν μπορείς καν να ξεχωρίσεις ποια είναι η πλειοψηφία, οπότε θα πρέπει να μπορούν όλοι να έχουν τον χώρο λατρείας τους, όπως σε μας σε κάθε τετράγωνο υπάρχει εκκλησία,

00:27:45.063 -[Ακριβώς.] 100 χιλιάδες εκκλησίες και έχουμε νομίζω, ένα τζαμί, λειτουργικό στον Ελαιώνα το καινούργιο δε ξέρω αν το ξέρεις.

00:27:50.667 -Όχι δεν το ξέρω.

00:28:00.867 - Ναι.

00:28:02.067 -Κι ένα στην Κομοτηνή είχα δει εγώ αλλά δεν κάνουν λειτουργία μόνο πάνε και προσεύχονται.

00:28:03.267 -Ναι υπάρχει αλλά είναι λίγο «lowkey» ρε παιδί μου

00:28:03.892 -Ε στην Κομοτηνή σίγουρα δεν κάνουνε λειτουργία, απλά πάνε και προσεύχονται οι πιστοί.

00:28:09.966 -Στο καινούργιο του Ελαιώνα νομίζω ότι κάνουνε, αλλά είναι ένα κτήριο ας πούμε δεν έχει την αρχιτεκτονική, ας πούμε όταν θα δεις μια εκκλησία, θα έχει τον τρούλο θα έχει όλα τα χρυσά μέσα, το τζαμί απλά λέει απέξω ισλαμικό τέμενος Αθηνών, και είναι άσπρο.

00:28:29.240 -Ναι ναι κατάλαβα.

00:28:33.635 -Θα εργαζόσουν ή θα .....?

00:28:42.379 -Νομίζω σε όλα θα ήμουν εντάξει, εξίσου, δηλαδή, αρκεί να μου αρέσει η δουλειά μου.

00:28:51.870 -Οι ίδιοι οι μουσουλμ. ....?

00:29:01.480 -Νομίζω πως εάν υπάρχει σωστή παιδεία κι απ τις δύο μεριές μπορούνε μια χαρά, τώρα εντάξει όταν υπάρχουν τα στερεότυπα κι όλα αυτά, θα είναι πάρα πολύ δύσκολο δυστυχώς για τα παιδιά, ε θα πρέπει να προσαρμοστούν όσο γίνεται καλύτερα.

00:29:25.443 - Κι όχι επειδή, δεν φταίνε ιδιαίτερα είναι το τί θα εκλάβουν.

00:29:29.827 -Το δυσκολεύει η άλλη πλευρά δηλαδή.

00:29:33.232 - Συνεντευξιαζόμενος/η

Ναι ναι κυρίως πάντα δυσκολεύει η πλευρά που θα δεχτεί και όχι αυτή που θα προσπαθήσει.

00:29:40.681 - Εγώ

Ωραία έχω άλλες τρεις

00:29:47.896

[διακοπή]

00:00:00.000 -πιστεύεις ότι το Ισλάμ ως θρησκεία είναι περισσότερο προς το βίαιο ή προς το ειρηνικό? αν έπρεπε να διαλέξεις.

00:00:17.028 -ναι. η αλήθεια είναι ότι είχα στο μυαλό μου ότι είναι προς βίαιο γιατί έτσι μεγάλωσα με αυτές τις αντιλήψεις

00:00:26.943 - διαβάζοντας όμως μόνη μου κατάλαβα ότι είναι εντελώς προς το ειρηνικό εκτός από τις φανατικές καταστάσεις που υπάρχουν σε όλες τις θρησκείες και όχι μόνο στο Ισλάμ.

00:00:40.648 -Αμέ. Όταν λες διαβάζοντας, τι διάβασες ας πούμε

00:00:56.915 -εκτός απ το Κοράνι διαβάζω και γενικά από πιστούς διάφορα πράγματα που λένε πόσο πολύ τους βοηθάει η θρησκεία στην καθημερινή τους ζωή και είδα ότι δεν διαφέρει καθόλου απ' την δικιά μας που νόμιζα ότι είναι όταν ήμουν μικρή, αντίπαλο και ότι είναι το κακό, και δεν ξέρω κι εγώ τι, έτσι όπως μεγαλώνουμε, ότι το ξένο και το άλλο είναι πολύ, πολύ λάθος, Δεν διαφέρει σε τίποτα από αυτό που πιστεύω εγώ δηλαδή σε έναν ανώτερο Θεό, ο οποίος αγαπάει τους πάντες και συγχωρεί, δηλαδή δεν νομίζω ότι αυτό το πράγμα μπορεί να είναι κακό.

00:01:43.049 -Πάω στην επόμενη. Ποια η γνώμη σ .....?

00:01:49.817 -Θα μπορούσε να καλυτερέψει είναι η αλήθεια λίγο στεναχωριέμαι. γιατί δεν έχουν... καλά όχι ότι στην Ελλάδα είχαμε ότι από παλιά είχαμε πολλά δικαιώματα σαν γυναίκες. Και πάλι δύσκολα όντως ακόμη είναι στην πράξη. Όμως πιστεύω ότι πρέπει σιγά σιγά και σε χώρες μουσουλμανικές να αρχίσει να γίνεται αυτό γιατί πιστεύω ότι θα μπορούσαν να έχουν καλύτερη θέση και μεγαλύτερη αξία γιατί δεν διαφέρουν σε τίποτα από τους άντρες. Και Οι άντρες πάντα είναι πιο πάνω και έχουνε περισσότερα δικαιώματα και γι αυτό βλέπουμε συνέχεια κακοποιημένες γυναίκες.

00:02:46.866 - Ειδικά και σε μουσουλμανικά κράτη εντάξει υπάρχει ιδιαίτερη καταπίεση

00:02:48.980 -Αρα πιστεύεις ότι αυτό έγκειται στον τρόπο που εφαρμόζεται η πίστη ή στον τρόπο που, βασικά...

00:03:04.671 -Η πίστη δεν λέει να δέρνουν τις γυναίκες, νομίζω οι άνθρωποι [crosstalk 00:03:08]

00:03:10.954 -Πολύ ωραία.

00:03:21.154 -Οι ίδιοι οι άνθρωποι, που είναι τραγικοί.

00:03:22.354 -Ωραία, τελειώσες με τις γυναίκες?

00:03:23.554 -Ναι τις τελείωσα. Αχ, αμα αρχίσω να λέω άστο.

00:03:24.754 -Πιστεύεις τέλος ότι το κοράνι περιέχει κομμάτια - βασικά όχι πιστεύεις, μέχρι στιγμής που έχεις διαβάσει μέχρι την Σούρα 17, πιστεύεις ότι περιέχει κομμάτια που μπορούν.....?

00:03:35.245 -Όχι καθόλου. ούτε μία.

00:03:41.115 -Πολύ ωραία, Θεες να πεις κάτι άλλο εδώ πάνω? Θεες να σημειώσεις κάτι?

00:03:44.748 -Είναι εντελώς, είναι σαν να διαβάσεις, δε θα πω ότι α είναι σαν να διαβάζεις την ΚΔ γιατί είναι σαν να διαβάζεις όντως την ΚΔ, αλλά είναι σαν να διαβάζεις κάτι πολύ φιλοσοφικό, ποιητικό, για πολύ μεγάλη αγάπη, βαθύτερη έτσι και με φιλία και πίστη και ευγνωμοσύνη προς τον συνάνθρωπο και όλα δηλαδή, έτσι πολύ... αυτές οι αερολογίες της θρησκείας, κανονικά, τα πολύ πολύ.... βαριά.

00:04:27.271 -Ωραία είναι κι αυτά.

00:04:37.471 -Ωραία είναι ναι.

[...]

Φοιτητής/ρια 4

Ξεκινάω να ξέρεις, γράφει. Πόσων χρονών είσαι -21/Και σε ποιά σχολή σπουδάζεις /Ηλεκτρολόγων μηχανικών. /Ωραία. /Γνωρίζεις κάποιο άτομο που είναι Μουσουλμάνος/α /Όχι. / Πόσο πιθανό θα ήταν να αναπτύξεις σχέσεις με τέτοια άτομα /Αρκετά πιθανό. Ε, να συμπληρώσω κάτι /Ναι, ότι της λες σου είπα. /-Ωραία, η μάνα μου είχε ένα παιδάκι που δεν είχε γονείς στην Καρδίτσα, που ήτανε μουσουλμάνος. Αυτό έμενε στα ΚΕΠΕ επειδή δεν είχε γονείς και λοιπά και η μάνα μου το φρόντιζε δηλαδή του δινε να φάει και τέτοια. Απλά δεν έμενε σπίτι μας. Άμα θεωρείς αυτό ότι έχουμε γνωριμία.. /Εσύ.. είχες έρθει σε επαφή με αυτό το παιδί /-Ναι αλλά ήταν μικρή, δεν μίλησα, δηλαδή ένα γειά έχουμε

πει. /Οκ, εντάξει. /01:02 Άρα θα ήταν πιθανό να αναπτύξεις σχέσεις φιλικές με μουσουλμάνους /Ναι. /Οκ. /Ακολουθείς άτομα στα σόσιαλ που δημοσιεύουν περιεχόμενο με θέμα το ισλάμ, ή είναι μουσουλμάνοι, και το ξέρεις. /-Όχι. /Όχι. Θα σε ενδιέφερε τέτοιου είδους περιεχόμενο /01:22 δε θα επικεντρωνόμουν σε τέτοιου είδους πεποιθήσεις. /Μμ, γιατί /-Επειδή δε θα με ενδιέφερε ο θρησκευτικός λόγος, απλά θα κοίταγα... /Γενικά επειδή είναι θρησκεία. /-Ναι. /Οκ. /01:40 γνωρίζεις διάσημα ή ιστορικά πρόσωπα που μπορεί να είναι μουσουλμάνοι /-Ε ποδοσφαιριστές γνωρίζω. /Οκ για πες. /-Ε ο Μπενζεμά είναι μουσουλμάνος, Ε, ο (Γκινμάζε?) είναι μουσουλμάνος, Γενικά υπάρχουν αρκετοί Μουσουλμάνοι. Ο (Πουτουγκά?) νομίζω είναι Μουσουλμάνος... Οκ. Είναι ποδοσφαιριστές δηλαδή. /Κανένα ιστορικό πρόσωπο. Όχι? -Κεμάλ Αττατούρκ. /Μμ. /Γνωρίζεις πράγματα γενικά για το Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα και αν ναι πρέπει να μου πεις και μερικά. /-Παρέλειψα πράγματα. /Τί παρέλειψες /-Όταν είχα πάει Εράσμους στο λύκειο, είχαμε οι άλλες χώρες ήταν από Τουρκία και οι κοπέλες α, οι κοπέλες που ήταν απο κεί, ήτανε μουσουλμάνες ναι και τις ακολουθού στα σόσιαλ μίντια, είναι 2 κοπέλες που τις ακολουθού. /-Και είναι Μουσουλμάνες. /-Ναι. Πολύ καλά κορίτσια. /Τέλεια. Σκέψου άμα έχεις και κάτι άλλο να συμπληρώσεις και πες το και μετά δεν... Γνωρίζεις πράγματα γενικά για το Ισλάμ και την ισλαμική κουλτούρα /-Νομίζω δεν τρώνε κρέας κάποια χρονική περίοδο, 03:07 αλλά δεν ξέρω αν είναι συγκεκριμένη χρονική περίοδος, νομίζω είναι ανάλογα με το πόσο μπορείς να το κρατήσεις, αλλά δεν γνωρίζω πολύ καλά. /-Κρέας, ότι δεν τρώνε. /-Ναι, κρέας νομίζω. / Ο,τι σου' ρθει. /-Α, δεν γνωρίζω κάτι άλλο. /Α. τίποτα? /-Ε άμα σχετίζεται και κάτι με τζιχαντιστικό το οποίο είναι.. ευρέως γνωστό για αυτά που κάνουνε, αυτό μπορείς να θεωρήσεις. /Άρα για ανέπτυξε λίγο. /-Το Κοράνι για παράδειγμα, είναι μουσουλμανικό, τι άλλο... 03:51 Τα τζαμιά είναι μουσουλμανικά, στην Κομοτηνή που σπούδαζε η αδερφή μου θυμάμαι είχε πάρα πολλά τζαμιά. /Α, έχει πολλά? εγώ ένα ήξερα. /-Ναι αλλά, απ' ό,τι.. Α, ένα έχει? /Δεν ξέρω. Χαχα. /-Τέλος πάντων, είχα δει πάντως ένα τζαμί και απ' ό,τι γνωρίζω, γενικά σ' αυτές τις πόλεις που είναι εκεί δίπλα τα σύνορα, γενικά ο πληθυσμός των Τούρκων είναι πολύ μεγάλος, 04:13 Άρα επικρατεί και η μουσουλμανική θρησκεία, σε αυτές τις περιοχές, και είναι σεβαστό νομίζω, δεν νομίζω ότι υπάρχει θέμα. 04:22 04:28 -Ποιά ήταν η ερώτηση / Ε γενικά τι πράγματα μπορεί να ξέρεις για το Ισλάμ, που έχεις ακούσει που έχεις δει, /-Άμα θυμηθώ κάτι άλλο στην πορεία θα σου πω. /Ωραία. / 04:41 Υπάρχει περίπτωση να έχεις ακουστά τους 5 πυλώνες του Ισλάμ? /-Όχι. /Όχι, μπορείς να μαντέψεις ποιοί θα ήτανε. Σαν πέντε πολύ βασικές έννοιες. /04:58 -Ποιές θα ήτανε οι 5.. ωραία. /Δε λέω σωστό και λάθος, ό,τι θες. /05:07 -Μάλλον κάτι μ αυτό με το κρέας μπορεί να είναι ένα, κάποιες αυτό με το τζαμί αυτό ότι πρέπει να μπαίνεις μέσα χωρίς παπούτσια, νομίζω στο τζαμί αυτός που ουσιαστικά κάνει τη λειτουργία, δεν ξέρω τι θεωρείται. /Ο Ιμάμης. /-Ο Ιμάμης, βγαίνει στην κορυφή από το τζαμί και φωνάζει ουσιαστικά να ακούνε όλοι /Μμ.. /-Δεν ξέρω αν θεωρούνται πυλώνες αυτοί αλλά αυτά γνωρίζω /05:45 Γνωρίζεις ποιά είναι το κεντρικό δόγμα του Ισλάμ /-Όχι. /Ωραία τι εννοώ καταλαβαίνεις? [...] Ε το κεντρικό δόγμα είναι μια πρόταση που είναι πολύ σημαντική στο Ισλάμ, στο Μουσουλμανισμό. /-Όχι. /Ωραία, μπορείς να μαντέψεις ποιά θα ήταν?/-Σαλάμ Αλέκουμ. / Ωραία. Ξέρεις τι σημαίνει? /-Ε, καλημέρα? Καλησπέρα? /Είναι χαιρετισμός ρε παιδί μου. /-Και το άλλο είναι το Αλέκουμ Σαλάμ./ Ναι σημαίνει ειρήνη σε εσάς. /- Άρα αυτό είναι? /Δε σου λέω σωστό και λάθος είπα. /-Ωραία ειρήνη σε σας. Σαλάμ αλέκουμ.

Σαλαμ αλέκουμ. / (Η φίλη μας στο βάθος λέει Αλλάχ ακμπάρ) /-Αλλάχ Ακμπάρ! / Μην επηρεάζεις τη συνέντευξη... /-Αλλάχου Ακμπάρ, ο Αλλάχ είναι μεγάλος. / Σωστό ναι. /Ωραία. Σου είναι γνωστές κάποιες απ' τις παρακάτω λέξεις. Θα στις λέω θα μου λες αν τις ξέρεις και άμα τις ξέρεις θα μου λες και τι είναι. /-Ναι. /Ωραία, η Μέκκα? /-Όχι. /Χιτζάμπ? /-Όχι. /Γουντού? /-Όχι. /Χαράμ και Χαλάλ? /-Χαράμ είναι η ειρήνη? /Όχι, /- Θα μου πεις είπαμε πριν αλέκουμ.. σαλάμ /Σαλάμ. Σαλάμ.. Χαράμ; και χαλάλ. /Όχι / Τζάνα και Ούμα. /-Όχι. /Ωραία πάω παρακάτω. /Είμαι απ'τους χειρότερους. /Εντάξει δεν είναι τεστ, απλά κοιτάω να δω ας πούμε τον παράγοντα του πόση επαφή έχεις με τη θρησκεία. /-Απ' ότι βλέπεις... πολύ μικρή. [...] /07:52 Αυτοπροσδιορίζεσαι ως Έλληνας, /-Εννοείς... /Είσαι Έλληνας ρε παιδί μου? /-Ναι, έχω ταυτότητα ελληνική αν θες... /Αυτή η ταυτότητα αν μπορείς να μου αναπτύξεις λίγο τι σημαίνει για σένα? /-Οτι είμαι πολίτης του ελληνικού κράτους. /08:11 Τώρα αν σχετίζεται με ορθοδοξία και τέτοια... /Για σένα τι είναι. Όχι τι... /-Τίποτα, απλά είμαι πολίτης του ελληνικού κράτους. Γεννήθηκα στην χώρα, και... είμαι Έλληνας. Αυτό. /Τέλεια. Ακολουθείς κάποια θρησκεία? /-08:31 Όχι φανατικά. Βασικά καμία σχέση, αυτό. δεν ακολουθώ κάποια θρησκεία. /Θα ακολουθούσες κάποια θρησκεία? /-Θεωρούμαι Χριστιανός. /Επειδή έχεις βαπτιστεί. /-Ναι, αλλά δεν το υποστηρίζω, δεν ξέρω πολλά πράγματα. δεν ξέρω. /Ναι οκ, δεν ... προσδιορίζεσαι μ' αυτό. /-Ναι. /Σε ποιά πράγματα θεωρείς ότι διαφέρει η ισλαμική και η ελληνική κουλτούρα. /09:02 09:05 -Η ελληνική κουλτούρα βρίσκεται στην Μεσόγειο, οπότε και από θέμα τροφικής αλυσίδας κι αυτά που... είναι διαφορετική, σίγουρα θρησκευτικά είμαστε διαφορετικά, άλλες συνήθειες έχει ο δικός μας ο λαός, άλλες οι ισλαμικοί λαοί, 09:25 κι αυτό φαίνεται άμα το πάρεις και σε θρησκευτικό παράγοντα, αλλιώς γίνεται η λειτουργία στις εκκλησίες, ορθόδοξες, καθολικές και λοιπά. Κι αλλιώς γίνεται στο Ισλάμ. /09:47 Τώρα θα ρωτήσω σε τι διαφέρει η ισλαμική και η χριστιανική πίστη. /-Η χριστιανική πίστη είναι πιο κοντά νομίζω στον κοινωνικό παράγοντα, 10:03 ότι οι άνθρωποι πρέπει να' ναι καλά μονιασμένοι μεταξύ τους, αυτό. /Ενώ στο Ισλάμ;... /-Και στο Ισλάμ ισχύει το ίδιο, /Αλλά όχι τόσο? /-Αλλά δεν γνωρίζω περαιτέρω. /10:20 Πιστεύεις ότι η αύξηση μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Ελλάδα, ας πούμε που έρχονται πρόσφυγες, μουσουλμάνοι κλπ, συνδέεται με την αύξηση της εγκληματικότητας, ή όχι /-Όχι. Δε νομίζω ότι έχει να κάνει με το θρησκευτικό ρόλο, απλά έχει να κάνει με το ότι έρχονται πρόσφυγες και όταν σε χτυπάει το αίσθημα της επιβίωσης μπορεί να οδηγηθείς και σε τέτοιες... /Άρα εσύ λες ότι δεν σχετίζεται με την θρησκευτικότητα. /-Δεν νομίζω. /Οκ. Υπάρχει κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων σε περιοχές με αυξημένο μουσουλμανικό πληθυσμό /Οντως. /Ναι? /Ναι το πιστεύω αλλά όχι λόγω αυτού. Λόγω της θρησκείας, παντού μπορεί να γίνει μια τρομοκρατική ενέργεια. /-Τώρα εννοείς να οργανώσουν κάτι τέτοιο ισλαμιστές? Αυτή είναι η ερώτηση? /Ναι δηλαδή όπου υπάρχουν ας πούμε αυξημένοι

μουσουλμάνοι σε μια περιοχή. Αυξάνεται ας πούμε ο κίνδυνος να γίνουν εκεί επιθέσεις, τρομοκρατικές? / Ναι. /-Α... 11:23 ε
ναι απ αυτά που ακούγονται, ναι. 11:29 -Γενικά δεν ξέρω αν το Ισλάμ με το τζιχάντ είναι κάτι παρόμοιο. /Ο,τι πιστεύεις.
/Ωραία, ας υποθέσουμε ότι, νομίζω και οι δύο είναι πάνω στο κοράνι, απλά απο εκεί και πέρα είναι ανάλογα το ποιός διοικεί
και πως σε χειραγωγεί ουσιαστικά να κάνεις κάποιες πράξεις. /άρα το τζιχάντ πως το είχες εσύ στο μυαλό σου? πως το
ορίζεις? /-Ως... κάποιες ομάδες, οι οποίοι προσπαθούν μέσω της βίας να πάρουν κάποια χωριά σ αυτές τις περιοχές ή
γενικά να επιβληθούν με τη βία. /Οκ, άρα σχετίζεται με το Ισλάμ ή είναι κάτι ξεχωριστό /-Σχετίζεται, σχετίζεται. Αυτό το
λέω επειδή για παράδειγμα αυτές οι κοπέλες που έχω γνωρίσει από Τουρκία, οι οποίες ήταν απ' την Αττάλεια, δεν ξέρω αν
ξέρεις, γενικά είναι πιο κάτω στην Τουρκία, πιο παραλιακά, σκέψου, είναι λίγο πιο σαν να είναι ευρωπαϊκές, δηλαδή οκ
υποστηρίζουνε Κεμάλ Αττατούρκ και όλα αυτά που συμβαίνουν και όλα τα έθιμα των ισλαμιστών, απλά είναι και πιο
ήμεροι, δεν είναι τόσο φανατικοί. /12:52 Και οι πιο φανατικοί ας πούμε, πού πιστεύεις ότι υφίστανται? /-Σε χώρες όπως η
Συρία, εκεί πέρα δηλαδή, Ισραήλ, λίγο πιο πάνω... /μπορούν οι μουσουλμάνοι στην ελληνική κοινωνία να ενσωματωθούν
πιστεύεις? /-Τη συγκεκριμένη στιγμή λίγο δύσκολο, γιατί γενικά οι ηλικιωμένοι που βρίσκονται στην Ελλάδα, έχουν πολύ
ρατσιστικο-τέτοιες πεποιθήσεις, ε και πιστεύω ότι δε τους πολύ-θέλουνε στην Ελλάδα, ε και έχει φανεί κιόλας δηλαδή όταν
δημιουργούνται χότσποτ και τέτοια, κάνουνε και διαδηλώσεις έχω δει ενάντια στη δημιουργία χότσποτ. /Αρα είναι από την
ελληνική πλευρά το πρόβλημα. Ή και από την άλλη? /-Εε, επειδή συχνά οι ισλαμιστές, εμπλέκονται σε επεισόδια,
εγκληματικές ενέργειες και τέτοια, έχει υιοθετηθεί η πεποίθηση ότι είναι κακοί άνθρωποι γενικά και οργανώνουν τέτοιου
είδους εγκληματικές ενέργειες. /Αρα υφίστανται οι εγκληματικές ενέργειες ας πούμε. /-Ναι αλλά πιστεύω ότι παρόμοια θα
μπορούσε να κάνει και κάποιος Έλληνας ας πούμε. /Οκ. Θα οδηγήσει η έλευση μουσουλμάνων προσφύγων στην αύξηση
προκαταλήψεων και ρατσιστικών στάσεων στην Ελλάδα, από τους Έλληνες? /-Ναι, σε μεγάλο βαθμό. /Οκ. Αν έχεις κάτι
να προσθέσεις σταμάτα με γενικά ή και στις προηγούμενες... /Ωραία, αλλάζει τον τρόπο ζωής μας η έλευση των
Μουσουλμάνων? /14:50 -ε, ναι γιατί όταν μπαίνει σε μια κοινωνία η οποία έχει κάποιες συγκεκριμένες αρχές, σύμφωνα με
τον χριστιανισμό κι αυτά, όταν εμπλέκονται κι άλλες θρησκείες, μετά χρειάζεται να υπάρξει έτσι, πως να το πω, να
δεχόμαστε κι εμείς αυτούς και αυτοί παράλληλα να δέχονται κι εμάς. /15:13 Ο καθημερινός τρόπος ζωής, με ποιόν τρόπο
πιστεύεις ότι αλλάζει, αν αλλάζει /15:21 εε, δε νομίζω ότι έχει να κάνει τόσο με τον καθημερινό τρόπ[ο] ζωής απλά αν αυτοί
οι άνθρωποι λειτουργούν με κάποιους τρόπους εντός των σπιτιών τους ή οτιδήποτε, αυτό, δεν νομίζω ότι,... όπως και στην
Κομοτηνή, που υπάρχει και τζαμί και εκκλησία, πιστεύω τα βρίσκουν μια χαρά. /15:55 Οι φόβοι ή αμφιβολίες που μπορεί
να έχεις για την μουσουλμανική κοινότητα που θα έλεγες ότι βασιζονται? /16:02 στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ότι δηλαδή
σου πλασάρουνε, είτε είναι καλό είτε είναι κακό, υποσυνείδητα σου παραμένει αυτό στο πίσω απ' το κεφαλάκι σου. /Κι
εσένα προσωπικά σε επηρεάζει αυτό πιστεύεις? /Ε γενικά δεν βλέπω ειδήσεις κλπ οπότε, όχι. /16:32 Σε τι μοιάζουν η
ελληνική και η ισλαμική κουλτούρα? /16:37 -Δεν.. δεν μοιάζουνε. Μοιάζουν ότι... Τώρα, δεν μπορώ να πω ότι μοιάζουνε,
δηλαδή και η ελληνική κουλτούρα έχει κάπου κάποιες πεποιθήσεις και η ισλαμική έχει αντίστοιχες, οπότε, απλά πιστεύω
και αυτός ο λαός και ο δικός μας ο λαός είναι σ αυτά που πιστεύει, από κει και πέρα είναι λίγο δύσκολο να [...] Από κει και
πέρα άμα έχουν κάτι κοινό δεν το γνωρίζω. /17:09 Αρα πιστεύεις ότι είναι περισσότερο παρόμοιοι ή διαφορετικοί σαν
πολιτισμοί /17:14 - περισσότερο διαφορετικοί, όσο έχει να κάνει με το θρησκευτικό κομμάτι. /17:22 Σε τι μοιάζουνε οι
πιστοί του Ισλάμ, με τους Χριστιανούς, αν πιστεύεις ότι μοιάζουν. /-Σε τι μοιάζουν? /17:30 -Πιστεύω ανάλογα πόσο
φανατικός είσαι σε αυτό, πιστεύεις ακράδαντα αυτό, οπότε μπορεί το ότι πιστεύεις τόσο πολύ σε αυτό που πιστεύεις
ουσιαστικά, να σε κάνει να εναντιώνεσαι στα υπόλοιπα. /Για εξήγησε λίγο. /-Όχι για κάποιο συγκεκριμένο λόγο απλά, είναι
σαν να σου λέω εγώ είμαι ολυμπιακός και τέλος, δεν υπάρχει άλλη ομάδα, κατάλαβες. /17:55 Άρα σε αυτό μοιάζουνε, στο
ότι μπορεί να φανατίζονται. /-Ε πιστεύω όχι τόσο πολύ ο ελληνικός λαός στον Χριστιανισμό, αλλά οι συγκεκριμένοι λαοί
φανατίζονται πολύ περισσότερο. /-Και στη θρησκεία που έχουνε. /Σαν πιστοί, οι άνθρωποι, τι ας πούμε, τι κοινά μπορεί να
έχουν? /18:25 -άμα σου πω ότι απλά, εμείς πιστεύουμε στην Βίβλο και αυτοί στο Κοράνι, δεν ξέρω αν αυτό θεωρείται κοινό,
απλά κι οι δύο κάπου πιστεύουνε. /Είναι μια διαφορά αλλά θα μπορούσε να είναι και ομοιότητα ας πούμε? /-ναι, ότι και οι
δύο κάπου πιστεύουνε. /Οκ. Πιστεύεις ότι θα πρέπει να χριστούν τζαμιά σε αστικά κέντρα της Ελλάδας, όπως πχ στην
Αθήνα. /18:51 ε πιστεύω πρέπει να γίνει κάποια έρευνα ανάλογα με το πόσος είναι ο πληθυσμός, και ανάλογα να παρθούν
κάποια μέτρα, δηλαδή αν μου πεις τώρα στην Αθήνα, η Αθήνα φαντάζομαι θα έχει μεγάλο γενικά οι κουλτούρες είναι
τεράστιες / 19:10 εξαρτάται κι απ' την περιοχή αλλά ναι, γενικά σαν Αθήνα... Θα μπορούσε να χριστεί. [...] 19:39 -Πρέπει
να διαβάσω κάποια πράγματα δεν έχω ιδέα για το Ισλάμ απ' ότι φαίνεται. (απευθυνόμενος στην φίλη μας): Γιατί να το
γνωρίζεις αυτό? (το Ισλάμ), (Φ: Εγώ γιατί το γνωρίζω?) /-Γιατί... δεν ξέρω το χεις ψάξει. Δεν είναι κάτι που με ενδιαφέρει,
άρα... [...] 20:13 Πάω στην επόμενη. Θα εργαζόσουν ή θα έκανες μάθημα πιο άνετα σε ένα περιβάλλον όπου, πιο άνετα έτσι,
όπου η πλειοψηφία είναι Μουσουλμάνοι, ή όπου η πλειοψηφία είναι αλλόθρησκοι ή άθεοι? /20:30 -Προς το άθεοι θα κλίνω,
θα υπήρχε μια κλίση. /οκ, και γιατί? /20:35 -γιατί, γενικά εγώ δεν είμαι φανατικός σαν άνθρωπος, ως προς τις θρησκείες,
οπότε είμαι πολύ low-key να το πεις, οπότε άμα και οι γύρω μου ήταν κάτι παρόμοιο δεν θα με ενοχλούσε, αλλά άμα
υποστήριζαν πχ. το Χριστιανισμό, δλδ άμα είχαν εικόνες το ένα το άλλο δεν θα με ενοχλούσε ή άμα ήταν το οτιδήποτε. Αμα
όμως προσπαθούσανε να με επηρεάσουν με κάποιο τρόπο να πιστέψω στο οτιδήποτε, ε θα με ενοχλούσε. /21:03 Πώς θα σε
επηρεάζαν ας πούμε, να έρθουν να σου πούνε, "ε, γίνε μουσουλμάνος" /21:09 ε είναι πχ οι μάρτυρες του ιεχωβά που
γυρνάνε από σπίτι σε σπίτι, και πιστεύω λένε κάποια συγκεκριμένα πράγματα για να σε πείσουν σ' αυτό. Ωραία κάτι
αντίστοιχο θα μπορούσε να γίνει. /Αρα πιστεύεις ότι αν ήσουν σε ένα περιβάλλον που η πλειοψηφία είναι μουσουλμάνοι, θα
υπήρχε περίπτωση να προσπαθούν να σε προσηλυτίσουν λίγο παραπάνω? /21:32 - Θα υπήρχε περίπτωση, ναι

αρκετά. /21:37 Το Ισλάμ ως θρησκεία πιστεύεις ότι είναι περισσότερο ειρηνικό ή περισσότερο βίαιο και γιατί? Αν είχες να διαλέξεις, /21:43 - πιστεύω ότι είναι περισσότερο βίαιο. /Γιατί σύμφωνα μ' αυτά που βλέπουμε πάλι με τους τζιχαντιστές κι αυτά, αυτό παρουσιάζεται περισσότερο, οπότε αυτό έχω δει. /21:54 Ποία είναι η θέση σου για την θέση των γυναικών στο Ισλάμ. /21:59 AAA ναι... ισχύει... 22:06 ναι, τώρα το... 22:10 ΠΟΛΥ άσχημο αυτό που κάνουν στις γυναίκες. Δεν το υποστηρίζω καθόλου. /Τι κάνουν για πες. /22:14 - ότι μέχρι κι αυτό με τις μπούρκες δηλαδή που υπάρχει είναι πολύ κακό ρε φίλε.

Οκ, γιατί? /-Γιατί ουσιαστικά η ιδέα της γυναίκας είναι σαν να είναι κάποιο αντικείμενο και αυτό δεν είναι καθόλου σωστό, γιατί κι αυτές είναι, έχουν ζωή πως να στο πω, και δεν είναι καθόλου σωστό να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα, να κάνουν δουλειές, να.. το στιδήποτε. Αυτό 22:43 πωπω, ναι ρε... Αυτό, ναι δεν μου πέρασε απ'το μυαλό... /Δεν πειράζει γι' αυτό υπάρχουν οι ερωτήσεις. /22:56 Ναι δε το υποστηρίζω καθόλου, άμα αυτό... γι αυτό λέω ότι δε τα γνωρίζω αυτά, άμα αυτό είναι μέρος της θρησκείας, δηλαδή γράφεται στο Κοράνι, ή το ένα το άλλο, γιατί δεν το ξέρω, ναι είναι πολύ άσχημο, δεν ξέρω αν μπορούν να αλλάξουν το Κοράνι, αλλά... /23:16 Εσύ πιστεύεις ότι αυτό είναι μέρος της θρησκείας, ή ότι είναι θέμα του κάθε ανθρώπου ας πούμε, το να κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες. /23:28 - Σίγουρα είναι μέρος κάθε ανθρώπου, δεν είναι ότι στο λέει η θρησκεία, κάντο ακριβώς, απλά άμα οι συνήθειες είναι αυτές, το να τις αλλάξεις είναι δύσκολο, όπως συμβαίνει και σήμερα, για παράδειγμα τώρα τα τελευταία χρόνια άρχισε ο κόσμος να είναι πιο ευαίσθητος με LGBT community και τα λοιπά, οπότε κάτι παρόμοιο πιστεύω μπορεί να συμβεί και σ' αυτές τις χώρες απλά νομίζω είναι λίγο πιο σκληρά τα πράγματα, χρειάζεται μεγάλη παρακίνηση, αυτό. /24:03 Ωραία, τώρα που είπες για LGBT, ποιά θέση πιστεύεις ότι έχουν αυτοί οι άνθρωποι στο Ισλάμ. /24:10 Τη χειρότερη. /Ναι πιστεύω ότι δεν είναι καθόλου σεβαστοί στο Ισλάμ και αυτό δεν ξέρω αν βγαίνει απ' το Κοράνι ή στιδήποτε, απλά μπορεί οι άνθρωποι να είναι έτσι οι κοινωνίες τους χτισμένες και να μην αποδέχονται καθόλου τέτοιου είδους πράγματα. /Για παράδειγμα τώρα που έχει μουντιάλ και παρακολουθούσα, είχα ακούσει ότι στο Κατάρ πχ απαγορεύεται να πεις αλκοόλ, γενικά ότι οι γυναίκες πρέπει να κυκλοφορούν με, να μην φαίνονται τα πόδια τους, και γενικά. Απλά επικεντρώνονται σε τέτοιου είδους πράγματα κι αυτό δεν είναι καθόλου σωστό. Επικρατεί πολύ πατριαρχία. /Και όπως εξελίσσεται για παράδειγμα ο κόσμος έτσι θέλουν να εξελισσότουσαν κι αυτοί οι λαοί πιστεύω, να εκσυγχρονίζονταν λιγάκι. /25:04 Πιστεύεις ότι δηλαδή αυτό το όλο θέμα, ότι μένει μέσα στις χώρες που είναι ισλαμικές ή ότι αν έρχονταν εδώ θα είχαν τις ίδιες πεποιθήσεις, λόγω της θρησκείας /25:18 Πιστεύω ότι απλά όταν βρίσκεσαι σ' αυτού του είδους χώρες, επειδή αυτό συμβαίνει γενικά γύρω σου, το να προσπαθείς εσύ που είσαι ένας 3ος παράγοντας να αλλάξεις κάτι τέτοιο επειδή είναι λίγο αυστηρές οι πεποιθήσεις που έχουνε, ε μπορεί να σου κάνουν και κακό, για παράδειγμα, δηλαδή δεν σ' ακούνε και τόσο πολύ. /25:44 Τελευταία. Πιστεύεις ότι το Κοράνι έχει μέσα κομμάτια που μπορούν να πυροδοτήσουν βίαιες συμπεριφορές? /25:54 - Δεν έχω ιδέα για το Κοράνι, απλά για να συμβαίνουν αυτά που συμβαίνουνε, σίγουρα κάποιο ρόλο θα παίζει και αυτό. Δηλαδή, σίγουρα, "σίγουρα"... υποθέτω ότι θα αναγράφονται κάποια πράγματα τα οποία είναι ενάντια στις γυναίκες και γενικά θα υπάρχει πολύς πατριαρχισμός μέσα σ' αυτού του είδους, το βιβλίο ξέρω γω τι είναι. /Οκ, οκ. Αυτά δηλαδή τα έχεις ακούσει ή τα υποθέτεις από τις συμπεριφορές, /-Τα υποθέτω από τις συμπεριφορές που βλέπω.

[Τα παρακάτω είναι από την επακόλουθη συζήτηση, εκτός συνέντευξης (με συγκατάθεση του συνεντευξιαζόμενου), που τα συμπεριλαμβάνουμε γιατί παρέχουν περεταίρω πληροφορίες.]

-Αυτό που πιστεύω είναι ότι επειδή οι γείτονές μας οι Τούρκοι είναι Μουσουλμάνοι και γενικά τα αίματα είναι αναμμένα με τους Τούρκους, και από τις ειδήσεις και από το στιδήποτε, γενικά και ο ελληνικός λαός προσπαθεί να εναντιωθεί απέναντι στους Τούρκους, γι'αυτό έχουνε γίνει κι αυτές οι πεποιθήσεις, δηλαδή σε μας βγαίνει ως ρατσισμός, /Δηλαδή ότι γίνεται προπαγάνδα /-Ναι το πιστεύω πολύ ότι υπάρχει προπαγάνδα, αυτό. Είναι πολιτικά συμφέροντα και απλά γίνεται εις βάρος πολιτών. Και επειδή στην Ελλάδα, έτσι όπως λειτουργεί τουλάχιστον η Ελλάδα που είναι έχει και απεριόριστη σύνδεση στο Ίντερνετ, δηλαδή μπορεί να δει τα πάντα ένας Έλληνας πολίτης, ε, και απ' ό,τι ξέρω στην Τουρκία είναι λίγο πιο στενά τα πράγματα, από αυτές τις κοπέλες που σου είπα πριν, γιατί μου' χουνε πει ότι δεν έχουνε τόση πολλή σύνδεση στο Ίντερνετ μερικές φορές, το απαγορεύουνε, το ένα το άλλο, ουσιαστικά είναι σαν να προσπαθούνε λίγο να τους κλείσουνε τα μάτια απ' τον υπόλοιπο κόσμο, για να μην καταλάβουνε τι συμβαίνει, αυτό. Και ουσιαστικά σαν να θέλουν να κρατήσουν αυτές τις συνήθειες, όχι οι ίδιοι οι πολίτες, κάποιοι πολιτικοί, ή κάποιοι άνθρωποι που τους συμφέρουν αυτά τα πράγματα.

[...]

Όταν βλέπεις μια τέτοια αντιμετώπιση απέναντι στο γυναικείο φύλο, πιστεύω δεν έχει να κάνει με την θρησκεία, γιατί την θρησκεία εμείς την δημιουργήσαμε, η ανθρωπότητα. Οπότε, μετά από ένα σημείο, πρέπει να ανοίγεις λίγο τα μάτια και να διαχωρίζεις το ένα απ' το άλλο. Αυτό.

[...]

-Αυτό που έχω δει, που είχα διαβάσει κιόλας στο ντίσκορντ, είναι ότι οι τζιχαντιστές, είναι κάποιοι άνθρωποι που μαζεύουν ομάδες οι οποίες είναι σε άσχημες καταστάσεις και αυτά που σου προσφέρουν δηλαδή κι ένα πιάτο φαί σ αυτές τις δύσκολες στιγμές, δηλαδή μπορούν να σε κάνουν να κάνεις άσχημα πράγματα, δηλαδή αν σου δώσουν ένα όπλο και σου πουν εγώ θα σε ταΐζω κάθε μέρα, θα το κάνεις. Και δεν έχει να κάνει με το μυαλό, απλά έχει να κάνει με την επιβίωση μετά από ένα σημείο, δεν είναι όπως είμαστε εμείς που εδώ έχει ένα ωραίο σπιτάκι η Φ. και...

[...] -Αυτό κατάλαβες, δηλαδή είναι το πως ζούνε αυτοί οι άνθρωποι, και άμα δεν έχεις να φας, πραγματικά μπορείς να κάνεις το στιδήποτε, και κοίτα, όταν νιώθεις πάνω απ' το κεφάλι σου κάτι ισχυρό που σε προστατεύει ή το στιδήποτε, προφανώς θα το υποστηρίξεις πιστεύω. Πιστεύω άμα είσαι, δεν έχεις να φας αυτό που είπα πριν και σου πει ένας θα έρθεις εδώ στην ομάδα μου και θα σε προστατεύω θα σε ταΐζω κλπ, αρκεί να κάνεις κάποια πράγματα, θα τα κάνεις. Όπως έγινε πχ και στο μουντιάλ που δούλευαν τόσοι άνθρωποι να φτιάξουν το γήπεδο και πέθαναν, σίγουρα φταίνε αυτοί που τα χουν κάνει όλα αυτά, αλλά ρε φίλε, όταν είσαι σε τέτοιες δύσκολες καταστάσεις, προφανώς σε εκμεταλλεύονται γιατί έχεις μικρό, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, αλλά άμα έχω εγώ οικογένεια, 2-3 παιδιά, που δεν έχω ούτε που να τους βάλω να μείνουν ή τι να φάνε και μου πούνε έλα δούλεψε εδώ πέρα, προφανώς θα πάω, δηλαδή έτσι είναι αυτές οι κουλτούρες, δηλαδή άμα πεις στον Έλληνα έλα αύριο να μου χτίσεις το γήπεδο θα σου πει κάτσε ρε αδερφέ. Και αυτό φαίνεται και πολύ στην Ελλάδα τελευταίο καιρό δεν ξέρω άμα έχεις ιδέα [...] το 90 και τοις εκατό που δουλεύουν στην γεωργία είναι Πακιστανοί, επειδή γενικά ο Έλληνας έχει ξεσυνηθίσει σ αυτή την κατάσταση, κι άμα σου πούνε έλα αύριο να δουλέψεις το χωράφι δεν το κάνει κανείς. Οπότε τους χρειάζεσαι κιόλας αυτούς τους λαούς, άμα αυτοί αύριο σου πούνε κάνουμε απεργία όλοι μαζί, τέλος. Καταρρέει η οικονομία σε μεγάλο βαθμό. Δεν έχει να κάνει μόνο το ότι όντως χρειάζονται κι αυτοί να φάνε κλπ, απλά είναι πιο ικανοί σ αυτό τον τομέα πιστεύω, από ότι εμείς οι Έλληνες γιατί έτσι μας έχονε μάθει. Ρε φίλε αυτοί όμως όταν είναι εδώ γιατί δεν έχουν δουλειά και πεινάνε τα παιδιά τους, θα πάρουν στιδήποτε, άμα τους πεις εσύ έλα σκάβε μου τα χωράφια όλη μέρα, [...] για ένα ευρώ την ώρα ξερωγώ θα πάει. Ναι απλά επειδή είναι κι ο Έλληνας έτσι όπως είναι επειδή σε έχονε μεγαλώσει, στα σαλόνια και τα λοιπά, με εισαγωγικά, ότι δεν κάνω τέτοιες δουλειές κατάλαβες. Ναι, για εμένα είναι πολύ σημαντικό το ότι βρίσκονται αυτοί οι άνθρωποι στην Ελλάδα. Όχι για λόγους εκμετάλλευσης αλλά για λόγους του να λειτουργεί σωστά η οικονομία, ότι όντως είναι μεγάλος παράγοντας, βοηθάνε πάρα πολύ πιστεύω, γιατί κάποιος πρέπει να τις κάνει αυτές τις δουλειές και ο Έλληνας έτσι όπως είναι δεν τις κάνει. [...] Ξέρεις τι συμβαίνει μερικές φορές, αυτό το έχω διαβάσει, γενικά ο άνθρωπος όταν βρίσκεται σε δύσκολες καταστάσεις του βγαίνουν ζωικά ένστικτα, κατάλαβες, δηλαδή μπορείς να κάνεις άσχημα πράγματα, δηλαδή δεν πιστεύω ότι έχει να κάνει με την θρησκεία, ο καθένας δηλαδή θα μπορούσε να βρεθεί σε κάτι τέτοιο, γιατί σκέψου να είσαι σήμερα στην Ελλάδα και αύριο να χρειαστεί να φύγεις απ' τη χώρα που ζεις, που μεγάλωσες και να χρειαστεί να πας σε μια άλλη για να ζήσεις, γιατί εδώ δε μπορείς να ζήσεις πια. Όλη αυτή η μετάβαση είναι ένα σοκ και στον οργανισμό σου, δηλαδή ψυχικά σε χτυπάει φουλ, και μετά από ένα σημείο σου βγαίνουν και ζωικά ένστικτα, οπότε αν γίνονται τέτοιου είδους ενέργειες γίνονται και γι αυτό τον λόγο, δεν είναι 100% λόγω θρησκείας, δηλαδή κι ένας Έλληνας θα μπορούσε να κάνει κάτι αντίστοιχο.

Φοιτητής/ρια 5

00:05 00:08 00:11 Γνωρίζεις κάποιο άτομο που είναι Μουσουλμάνος/α;

00:12 Όχι

Πόσο πιθανό θα ήταν να αναπτύξεις σχέσεις με μουσουλμάνους/ες;

00:28 οι ίδιες πιθανότητες που θα είχα να αναπτύξω με τον οποιονδήποτε άλλον άνθρωπο.

00:37 Ακολουθείς κάποιο άτομο,...

00:47 που ποστάρει σίγουρα όχι, τώρα αν ακολουθώ κάποιον διάσημο και είναι και δξεν το ξέρω...

00:56 Α, εννοώ που να το ξέρεις.

00:56 όχι όχι

Οκ θα σε ενδιέφερε τέτοιο περιεχόμενο να βλέπεις σε σχέση με το Ισλάμ και γενικά?

01:05 ε κοίτα θα με ενδιέφερε υπό προϋποθέσεις, γενικά δεν ακολουθώ γενικά κατι που να σχετίζεται με θρησκείες γιατί έχω την δική μου άποψη πάνω σε αυτές. Τώρα εάν υπήρχε κάποιο συγκεκριμένο ποστ πιο ιστορικό ας πούμε δηλαδή όπως αντίστοιχα είναι και για τον χριστιανισμό ξέρω γω να έχει κάποια πράγματα που δεν γνωρίζει, πως έχουμε εμείς τα απόκρυφα ευαγγέλια, πχ θα ήθελα να μάθω κάτι τέτοιο. 01:42 τελείως για τη φάση της γνώσης [εγκυκλοπαιδικά] ναι [εγκυκλοπαιδικά] ναι, μπράβο.

01:45 Γνωρίζεις διάσημο η ιστορικό πρόσωπο.....

01:55 ναι απλα, 01:59 ιστορικό...

02:04 κοιτά το θέμα είναι ότι ας πούμε κινηματικά υπάρχουνε άτομα τα οποία είναι ισλαμιστές απλά εκεί τώρα υπάρχει η λεπτή διαφορά του ας πούμε, πως και καλά κι εγώ έχω βαφτιστεί Χριστιανή,

A. Και καλά επειδή, γεννήθηκαν και μεγάλωσαν...

02:33 ναι εντάξει οι περισσότεροι ας πούμε είναι στην τυπικότητα.

02:44 Γνωρίζεις γενικά πράγματα για .....02:52 εννοείς για τα βασικά της θρησκείας ως Ισλάμ?

02:59 ναι και για την κουλτούρα την ισλαμική ρε παιδί μου οτιδήποτε μπορεί να σου έρθει

03:07 ναι οκ γνωρίζω τύπου βασικά κηρύγματα του Μωάμεθ, βέβαια δεν έχω διεισδύσει πάρα πολύ στο Ισλάμ, αλλά και επίσης τα βασικά τις βασικές αρχές να το θέσω έτσι ρε παιδί μου. Της υποταγής, υποταγής εντός εισαγωγικών, υποταγή στο Θεό.

03:35 Έχεις ακουστά για τους 5.....

03:42 ε, όχι νομίζω

03:47 ωραία μπορείς να μαντέψεις ποιοί θα ήτανε? σαν ε πιο επιγραμματικά ρε παιδί μου

03:54 φαντάζομαι οτι θα ήτανε αποκλειστική υποταγή στο Θεό, αποκλειστική υποταγή στον Άνδρα, τι άλλο, να σκεφτώ λίγο κάτι αντίστοιχο, όχι ακριβώς κεφάλαιο αλλά το είδος του εξουσιαστή, εν πάσει περιπτώσει τι εννοείς για ανάπτυξη λίγο.

04:30 του ανωτέρου ρε παιδί μου

04:37 α γενικά την ιδέα της εξουσίας.

04:46 04:50 04:51 άμα μπορούσα να πω και κάτι, δεν ξέρω αν σχετίζεται τα βασικά με την πίστη τύπου, ας πούμε αυτοί όταν είναι να προσευχηθούνε δεν προσεύχονται μαμαμ στη Μέκκα και τέτοια ξερωγώ κοιτάνε προς τη Μέκκα. Ξέρωγώ αυτά είναι όλα μαζί η προσευχή τους αυτά η πίστη τους αυτά τα έβαλα βέβαια μαζί με την πίστη δεν ξέρω αν μπορώ να τα κάνω ξεχωριστά. ναι ας πούμε οτι η προσευχή είναι σάνταρ 100 τοις εκατό πρπ να γίνει όταν πρέπει να προσευχηθούνε όπου κι αν είναι σταματάνε τα πάντα να κοιτάζουν προς τη Μέκκα, /05:34 πόσες προσευχές μέσα στη μέρα ξέρεις πόσες έχουν? /05:38 νομίζω είναι είναι αρκετές, νομίζω είναι σίγουρα πάνω απο 10, νομίζω. 05:49 σίγουρα πάνω από 10 οκ. 05:50 ναι έτσι έχω την εντύπωση. 05:57 αλλά μπορεί να λέω και βλακεία./ 06:05 δεν έχει σωστή και λάθος απάντηση εγώ κοιτάω να δω πως έχεις τι εντύπωση έχεις ας πούμε /06:09 ναι οκ αλλά γενικά νομίζω οτι αυτοί προσεύχονται σίγουρα, οτι υπάρχουν οι σάνταρ προσευχές που πρέπει να κάνουνε 06:19 τύπου πρωί μεσημέρι βράδυ και ενδιάμεσα ξέρωγώ άτυπα υπάρχουνε κι άλλες και νομίζω οτι γενικά στην καθημερινότητα τους φροντίζουν να είναι κι άλλες, άσχετα με το οτι πρέπει σάνταρ να είναι αυτές, άτυπα είναι πάρα πολλές./ 06:36 Αχα, ωραία. 06:40 γνωρίζεις ποιο είναι το κεντρικό δόγμα του Ισλάμ, καταλαβαίνεις τι εννοώ κεντρικό δόγμα? /06:46 ε ναι ουσιαστικά εννοείς στο τι θέλει να, τύπου, το κοράνι 06:57 ναι ουσιαστικά είναι μια πρόταση που είναι πολύ σημαντική στη ζωή του μουσουλμάνου που είναι συγκεκριμένη, αλλά μπορείς να μαντέψεις ας πούμε ποιά θα ήτανε αμα θες. μια φράση ξέρω γώ που είναι πολύ κεντρική κάτι πολύ βασικό, που το ακούς και λες α, Ισλάμ, αυτό. 07:27 δεν ξέρω... να μαντέψω.. τώρα μου περνάνε πάρα πολλά πράματα απ' το μυαλό που δεν ξέρω αν θέλω να τα πω η όχι. Μπορώ να μην απαντήσω ας πούμε εκεί?

07:47 ναι, ναι μπορείς να μην απαντήσεις. Σου είναι γνωστές οι παρακάτω λέξεις? θα σου λέω λέξεις και θα μου λες αν τις ξέρεις. 07:58 Μέκκα και Κάαμπα. -ναι, -τη Μεκκα την είπες και μόνη σου. 08:04 η Κάαμπα ξέρεις τι είναι 08:08 αν δεν κανω λάθος έχει να κανει με την ομολογιας της πιστης. το χιτζαμπ νομίζω είναι αντίστοιχο του κορανιού είναι σαν... πως λέγεται πως μπορώ να χρησιμοποιήσω αυτή τη λέξη. τύπου σ' αυτα που στηρίζεται. 08:40 α οκ οι αρχές ας πούμε του Κορανίου. 08:44 ναι αλλά δεν είμαι σίγουρη/ -δεν πειράζει. 08:46 το γουντου? /08:51 όχι/ -χαραμ και χαλαλ? /08:55 το χαλαλ το' χω ακουστό αλλά δεν.. όχι. / Τζάνα 09:03 09:07 αυτό κοινότητα δεν είναι?09:11 είναι το επόμενο που θα πω, το σύμμα.. 09:16 α οκ. 09:20 ναι σύμμα είναι η κοινότητα Τζάνα είναι ο παράδεισος. 09:25 Αυτοπροσδιορίζεσαι ως ελληνίδα? 09:29 ε, ναι.. ναι. Ναι αφού ελληνίδα είμαι. 09:34 και αυτό τι σημαίνει σαν ταυτότητα για σένα? 09:39 οτι έχω γεννηθεί στην Ελλάδα, οι δύο γονείς είναι Έλληνες, έχω πάει σε ελληνικό σχολείο έχω πάρει ελληνική παιδεία, 09:50 οκ. 09:52 γνωρίζω ελληνική ιστορία, ακολουθώ την καθημερινότητα που ακολουθεί ένας Έλληνας καταλαβαίνεις τι εννοώ από διασκέδαση μέχρι... και τα λουπά... 10:03 γνώμη για την Ελλάδα σαν χώρα; 10:10 βέβαια εγώ γενικά προτιμώ λίγο την φάση βαλκάνια, αλλά εντάξει οκ. 10:18 δηλαδή αν υπήρχε τώρα παρένθεση αυτό. αν υπήρχε κάποιος άγνωστος τελείως και έπρεπε να με ρωτήσει, θα έλεγα Ελλάδα- Βαλκάνια, τύπου ένα κατάλαβες μαζί. 10:38 γνώμη για την Ελλάδα... γνώμη για την Ελλάδα γεωπολιτικά... ε, πως το θες; γεωφυσικά; 10:48 γενικά γνώμη για την Ελλάδα ρε παιδί μου θεωρώ οτι αποκλειστικά και μόνο σαν χώρος 10:56 γεωγραφικά έχει πολύ δυνατούς συνδυασμούς, είναι πολύ όμορφη χώρα, έχει τα βουνά της, τις θάλασσες, έχει πανέμορφα τοπία, 11:10 πολύ ωραία τοποθεσία στο χάρτη, γενικά πολύ καλά μέχρι εκεί. Τώρα όλα τα υπόλοιπα 11:17 11:20 είναι προβληματικά. Προβληματική πολιτική, προβληματική οικονομία, 11:25 11:28 είμαστε λίγο κομπλεξικοί άνθρωποι οι Έλληνες και μιας και ας πούμε μιλάμε για το Ισλάμ ξερωγώ, όλα αυτά που κάποτε και καλά λέγανε οι Έλληνες όταν ήταν αυτοί ξενιτεμένοι, ας πούμε, βασικό τους πρόβλημα εκεί που δεν υπήρχε ο Χριστιανισμός, ήταν ο Χριστιανισμός έτσι, εκεί που υπήρχε απλά μπορούσαν να ενταχθούν πιο εύκολα. 11:56 Όμως όταν αντίστοιχα στην Ελλάδα ήρθαν άνθρωποι οι οποίοι δεν ήτανε χριστιανοί, ήταν ακόμα ένα μεγαλύτερο εμπόδιο ρατσισμού, στην αποδοχή εντος της Ελλάδας. 12:11 δηλαδή ας πούμε κλασσικό παράδειγμα είναι οι Αλβανοί. οι Αλβανοί κατα κόρων είναι άθεοι έτσι όταν οι Αλβανοί βαφτίζονται Χριστιανοί, γιατί έχουν έρθει στο Πήλιο ξέρω γω και μένουν και βαφτίζονται χριστιανοί, αυτόματα γίνονται ένα τικ πιο αποδεκτοί. 12:29 κατάλαβες τι εννοώ? 12:39 έχουμε και καλά πράγματα στην κουλτούρα μας, έχουμε και άσχημα. 12:46 τώρα για τους ανθρώπους δε σου μίλησα αλλά κράτα αυτό οτι έχουμε καλά πράγματα αλλά έχουμε και πολλά αρνητικά. 12:54 ε οι άνθρωποι κάπως εντάσσονται στην κουλτούρα δηλαδή αυτό που είπες οτι αποδεχόμαστε πιο εύκολα βαφτισμένους Χριστιανούς και λουπά,

οπότε δε χρειάζεται να μιλήσεις για το κάθε άτομο υποθέτω. 13:13 Ακολουθείς κάποια θρησκεία, μου είπες όχι. 13:13 ε έχω βαφτιστεί χριστιανή αλλά γενικά δεν πιστεύω 13:21 σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρουν .....? 13:31 κοίτα η ισλαμική απ' τη χριστιανική κουλτούρα έκτος ότι είναι θέμα θρησκείας γιατί μιλάμε για την ίδια τη θρησκεία, διαφέρουν και σε θέματα ανάπτυξης έτσι, 13:49 ας πούμε, προφανώς και η μόρφωση είναι πολύ βασική. Τώρα όταν εννοείς ελληνική, εγώ θεωρώ ότι μιλάμε και για χριστιανική ταυτόχρονα έτσι, 14:05 ναι ε μπορείς να το εκλάβεις έτσι απλά εγώ το είπα σαν ισλαμική vs ελληνική γιατί ας πούμε πιστεύω μπορείς να μιλήσεις για την ελληνική κουλτούρα πιστεύω ξεχωριστά γιατί εντάσσεται σε μία χώρα, η ισλαμική κουλτούρα δηλαδή, θα δεις πολλές ισλαμικές χώρες να μοιάζουν σε πράγματα κουλτούρας αυτό εννοώ. που είναι διαφορετικές χώρες με διαφορετικές συνήθειες. 14:39 Κοίτα καταρχάς ρε φίλε βασικά είναι ότι ο ισλαμισμός, η λέξη βασικά ισλαμ σημαίνει υποταγή, βασικό αυτό, που από κει μπορεί να ξεκινήσω και αυτά που μας μάθαιναν, άσχετα απ' το αν ισχύει -αυτά που μας μάθαιναν μικροί- παύλες αυτό εκεί πέρα σε παρένθεση -ότι οι Έλληνες λίγο πολύ ήταν ανεξάρτητοι – έτσι. τώρα κάνω μια νοητική ακροβασία αλλά κατάλαβες νομίζω τι εννοώ 15:14 και καλά είχανε την αντιπαράθεση μόνιμα ότι και καλά προασπιζόταν αυτά που θέλαν να προασπιστούνε και ούτω καθ εξής, 15:28 άλλα βασικά για την ελληνική κουλτούρα είναι ότι και καλά προάγει τη δημοκρατία, κάτι που θεωρώ μέσω του Ισλάμ, δεν γίνεται. Δε γίνεται για πολλά πράγματα. άσχετα που αν αυτά που θέλουνε να πούνε χρησιμοποιούνε μέσα ελευθεριακές λέξεις αλλά έχουν αλλοιώσει την έννοια τους την έχουν φέρει σε κάτι τελείως διαφορετικό. Αυτό το έχει κάνει η θρησκεία η ίδια ως θρησκεία, δηλαδή ας πούμε για αυτούς, αν δηλώνω ότι είμαι ελεύθερος σημαίνει ότι είμαι τόσο πιστός που είμαι και ελεύθερος ας πούμε. 16:13 τώρα εσύ λες για το χριστιανισμό? όχι τώρα λέω για τον ισλαμισμό. 16:22 αυτό και το άλλο απλά το παίρνω πιο πολύ στην ελληνική κουλτούρα, αυτό που μου είπες, που σου είπα πριν, ενώ ας πούμε στον ελληνισμό, σου λέω προάγεται η δημοκρατία με διαφορετικές έννοιες και όπως και ο ισλαμισμός χρησιμοποιεί ελευθεριακές λέξεις αλλά τους έχει δώσει άλλη έννοια. 16:43 αυτό. 16:46 16:49 σε ποια πράγματα θεωρείς ότι διαφέρουν η ισλαμική από την χριστιανική πίστη, σαν θρησκείες. 16:57 ω! καυστική ερώτηση. εε, 17:04 σι, 17:08 καταρχάς δε μιλάμε τώρα για βασικές διαφορές, δηλαδή ότι αυτοί ασχολούνται με το κήρυγμα του Μωάμεθ, ενώ εμείς με τον ΙΧ έτσι. 17:21 ναι και αυτό είναι μια διαφορά ρε συ σίγουρα γιατί λέμε για τη θρησκεία σαν θρησκεία και για την πίστη σαν [διακοπή] 18:04 οκ, αυτό επίσης αν δεν κάνω λάθος το Ισλάμ είναι μονοθεϊστική θρησκεία ενώ αντίθετα ο χριστιανισμός, εμείς μιλάμε για τριάδα, Άγιο Πνεύμα, Ιησούς και Θεός δηλαδή εμμέσως πλην σαφώς την κάνει να μην είναι αν και δεν μπορείς να την πεις πολυθεϊσμό αλλά μιλάμε για αυτή την τριάδα ας πούμε. Τώρα, 18:51 τι άλλο θα μπορούσα να πω, γενικά οι κοινότητες στο Ισλάμ θα μπορούσα να πω ότι είναι πολύ πιο συγκροτημένες, η πίστη έχει εφαρμοστεί πλήρως μες την ζωή τους και είναι αναγκασμένοι να ζουν μέσω της πίστης τους, ενώ στο χριστιανισμό σου αφήνει κάποια παραθυράκια στα οποία μπορείς να ξεφύγεις απ' αυτό, επίσης 19:25 τώρα αυτό είναι κοινό και διαφορά ταυτόχρονα ας πούμε δεν ξέρω. 19:32 Οκ, θα σε ρωτήσω μετά τα κοινά οπότε ναι. ξέρεις τι 19:39 εδώ ήθελα να πω για τους πολέμους που μπορεί να δημιουργήσει μια θρησκεία, γιατί αντίστοιχα και ο χριστιανισμός έχει κάνει σταυροφορίες δεν είναι αυτό το θέμα μου αλλά δεν υπάρχει ρητά στην Βίβλο, έναντι όπως υπάρχει μέσα στο Κοράνι, κάτι που να σχετίζεται με τον Ιερό Πόλεμο. 20:02 αυτό το λές σαν διαφορά? 20:04 το λέω σαν διαφορά αλλά άτυπα είναι και ένα κοινό. 20:16 και μετά κοίτα ας πούμε διαφορές είναι και για τη θέση της γυναίκας, δηλαδή τώρα η χριστιανική, δηλαδή και η χριστιανική έχει την γυναίκα πολύ κατώτερη, τουλάχιστον δεν έχει αυτές τις ακραίες που συναντάμε μέσα στο Ισλάμ 20:33 επίσης είναι αυτό που σου είπα κιόλας ότι έχει να κάνει λίγο με το επίπεδο μόρφωσης τώρα ας πούμε κι αυτό με τις μικρές ηλικίες και τι τελετές γίνονται ειδικά στα κορίτσια και τα λοιπά είναι... είναι πολύ πιο ακραία από ότι στον χριστιανισμό. 20:55 για τους γάμους λες? /ναι ναι /ωραία. 21:04 21:05 και πράγματα κιόλας που τηρούνται μέχρι τον 21ο αιώνα. 21:18 21:21 πιστεύεις ότι η αύξηση .....εγκληματικότητας και γιατί. 21:36 ε όχι όχι απλά εδω θα κάνω μια παρένθεση και θα πω ότι ο μόνος λόγος που πολλές φορές σ αυτούς τους ανθρώπους με βάση τους δικούς μας νόμους και κανόνες δηλαδή στη νομοθετική κατάσταση [που ανήκει η Ελλάδα, έρχονται αντίθετοι λόγω της δικιάς τους πίστης και γι αυτό εμείς τους βάζουμε και ως εγκληματίες, δηλαδή ας πούμε όταν βλέπουμε περιστατικά να υπάρχουνε 2-3 άντρες ισλαμιστές και να την πέφτουνε σε ένα 13χρονο, με βάση τους δικούς μας νόμους και κανόνες και επίπεδο μόρφωσης είναι προφανώς κατά, 22:13 αλλά αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν αυτό το επίπεδο μόρφωσης εκεί πάει το θέμα, κατάλαβες.

22:23 ότι εμείς εκλαμβάνομαστε πράγματα που εκείνοι θεωρούν φυσιολογικά ως εγκληματικά, οπότε εκεί έγκειται, αυτό λες

22:34 έρχεται και με το τι κοινότητες θα δημιουργήσουν αυτοί οι άνθρωποι, πως ήρθαν ας πούμε οι πόντιοι και φτιάξανε ποντιακές κοινότητες, και κανένας ρε παιδί μου δεν είπε ποτέ ότι οι πόντιοι έχουνε κάνει εγκληματικά πράγματα και ότι ανέβασαν την εγκληματικότητα. Αντίστοιχα με τους αλβανούς όταν είχαν ανοίξει τα σύνορα και ήρθαν και άτομα που ήταν μες τις φυλακές, δηλαδή δεν ήρθαν εγώ κι εσύ, καθημερινοί Αλβανοί που είχαν την οικογένεια τους κτλ. εκεί είπαν ότι ανέβηκε η εγκληματικότητα γιατί οι άνθρωποι που ήρθαν ήταν όντως εγκληματίες, όχι επειδή ήταν Αλβανοί. εκεί αυτοί, θέλω να πω ότι είναι ανάλογα και τι κοινωνίες θα δημιουργηθούνε, εκεί είναι το θέμα μου... τώρα και επίσης και τι πρόθεση θα έχουν αυτοί οι άνθρωποι γιατί γενικότερα εγώ είμαι της άποψης ότι όταν πας στη Ρώμη φέρσου σαν τους Ρωμαίους, καλώς η κακώς ρε παιδί μου αυτοί οι άνθρωποι, να πιστεύουνε δεν έχω θέμα με το να πιστεύουνε και αυτό το λέω και για όλες τις θρησκείες όχι μόνο για το Ισλάμ, απλά πρέπει όλες οι θρησκείες να επανεξεταστούν δηλαδή τα κακώς κείμενα πρέπει να διαγραφούν, δηλαδή όταν μπαίνεις σε μια αναπτυσσόμενη χώρα που σου έχει πει ρε παιδί μου ότι η περίοδος εξηγείται, χίλια δυο πράγματα κάποιον πράγματα απο τη θρησκεία τους πρέπει να τα αφήσουνε, κατάλαβες; Πρέπει για αυτούς να τα αφήσουνε 24:15 ναι απλά αυτό δεν είναι πολύ εύκολο στην πράξη γιατί θα σου πουν "οκ το κοράνι είναι ο λόγος του

Θεού κι αν το έχει πει ο Θεός δε μπορούμε εμείς να βγάλουμε ό,τι θέλουμε απ' το κεφάλι μας δηλαδή είναι πολύ περίπλοκη κατάσταση αλλά να καταλαβαίνω τι λες [διακοπή] [αρχή δεύτερης ηχογράφησης] 00:03 σε φάση όπως γίνεται και με τουςτσιγγάνους οι κοινότητες τους πολλές φορές είναι, δεν μπορείς εύκολα να μπεις μέσα σ αυτές, δηλαδή κατάλαβες τι εννοώ δεν είναι ότι οιτσιγγάνοι αποκλειστικά ανεβάζουν την εγκληματικότητα απλά στην κουλτούρα τους οιτσιγγάνοι έχουν το να κλέβουν δηλαδή οιτσιγγάνοι μπορεί να έχουνε 15.000 επιδόματα αλλά αν είναι να κλέψουν θα κλέψουν πως να στο πω. αυτό είναι φακτ, δε μπορείς να κάνεις κάτι γιαυτό είναι φακτ. 00:53 σωστά ναι ναι είναι ο τρόπος που λειτουργεί αυτή η κοινότητα 00:57 όσα χρόνια και να περάσουνε θα είναι μες την κουλτούρα τους, γιατί καταρχάς αναπαράγονται μεταξύ τους, οπότε κατάλαβες. δηλαδή η μόνη φάση που θα μπορούσα να πω να αυξηθεί η εγκληματικότητα θα ήταν αυτή, αλλά γενικά δε το πολυπιστεύω. 01:17 ωραία. θα μπορούσε δηλαδή υπό συγκεκριμένες συνθήκες / πολύ συγκεκριμένες συνθήκες και τώρα μιλάμε για μια αύξηση τρομερή του πληθυσμού, που οκ με τα χρόνια αυτό θα εκφυλιστεί. 01:31 τέλεια, λοιπόν, υπάρχει πιστεύεις κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων σε περιοχές με αυξημένο μουσουλμανικό πληθυσμό; 01:47 θα έλεγα το αντίθετο / μειωμένο; / ε, μειωμένο, κατά... εκεί που δεν υπάρχουνε πάρα πολλοί, γιατί εκεί που υπάρχουν πολλοί τα βρίσκουν μεταξύ τους, αυτοί. κατάλαβες δηλαδή όταν έχουν το έντονο αίσθημα μειονότητας δημιουργούνται τέτοια πράγματα. Δηλαδή πες στο Βόλο υπάρχουνε πολύ ανεπτυγμένες κοινότητες, ωραία; το κρούσμα δε θα το δεις στο Βόλο, θα το δεις ξερωγώ στη Λάρισα. κατάλαβες? / ναι. αν και... στη Γαλλία ας πούμε με τον Σαρλί Εβντο, δεν ξέρω αν θυμάσαι, το δύο χιλιάδες... 5? δε θυμάμαι τέλος πάντων, που είχε γίνει η επίθεση, στην Γαλλία υπάρχουν πολύ μεγάλες κοινότητες μουσουλμάνων ας πούμε. Βέβαια θα μου πεις εξαρτάται κι απ'την περιοχή. 02:51 καλά η Γαλλία όμως φιλοξενεί και πολλές άλλες κοινότητες, αλλά και σ αυτό που λες δίκιο έχεις ναι. 03:08 οκ, αλλά δε θεωρείς ότι εξαρτάται από τον αυξημένο μουσουλμανικό πληθυσμό, το αντίθετο θεωρείς. 03:12 όχι ακριβώς το αντίθετο, θεωρώ ότι πάλι εκεί πέρα έχει να κάνει με την κρίση του καθενός, δηλαδή και το ότι στη Γαλλία έγινε αυτό, διακινούνταν αυτές οι ιδέες μεταξύ των κοινοτήτων, κατάλαβες? Δεν θα πάει η κάθε κοινότητα να κάνει ιερό πόλεμο, δηλαδή είναι το που πέφτεις ρε παιδί μου, με τι ασχολείται η κάθε κοινότητα. και επίσης γενικά στη Γαλλία τα πράγματα είναι πολύ πιο όξινα σε διάφορα θέματα οπότε υπήρχε και το περιβάλλον να γίνει μια τέτοια κίνηση. Δηλαδή έχουν να κάνουν και οι συνθήκες, αν αυτούς δηλαδή εσύ την κοινότητα την είχες πολύ καταπιεσμένη, είτε 10 είτε χίλιοι δέκα, θα είχες το ίδιο αποτέλεσμα. Σωστό. 04:12 και υπήρχε και ας πούμε προ, πως το λένε ρε παιδί μου 04:20 πχ οι γάλλοι είχανε θέμα δηλαδή τη μπούρκα-τους κάνανε λίγο 'τζάμπ', δηλαδή και με την κατάρησηση του χιτζάμπ και των συμβόλων γενικά και τέτοια και το περιοδικό που επιτέθηκαν ήταν πάρα πολύ ισλαμοφοβικό και τέτοια δηλαδή υπήρχε κι από την άλλη πλευρά, αυτό. Να πάμε παρακάτω? 04:48 Μπορούν οι Μουσουλμάνοι να ενσωματωθούν στην σημερινή ελληνική κοινωνία? 04:53 εμ... θέλει πολλές προϋποθέσεις αυτό. Γιατί κοίτα θεωρώ οι μεγάλοι σε ηλικία πολύ δύσκολα. πολύ δύσκολα. κι αυτό ισχύει και για τον καθέναν έτσι. Πολύ δύσκολα δεν, πρώτον γιατί κι αυτοί έχουνε μια άλλη αίσθηση του εγώ τους, που όπως σου λέω αντίστοιχα παρατηρούμε και σε άλλες κοινότητες, δηλαδή οιτσιγγάνοι ζούνε χρόνια στην Ελλάδα και δεν έχουν ενσωματωθεί, ενώ αντίθετα οι Αλβανοί πχ. όσοι ήρθαν στην Ελλάδα τα παιδιά τους έχουν πάει σε σχολείο κανονικότητα δηλαδή αν παρατηρήσεις πλέον δεν υπάρχει παιδί που να είναι οι γονείς του Αλβανοί, να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα και να πει δε θέλω να πάω σχολείο, αντίθετα οιτσιγγάνοι ακολουθούνε άλλη κουλτούρα. Βέβαια αυτό είναι και πολύ συγκεκριμένο παράδειγμα γιατί οιτσιγγάνοι το έχουνε στην κουλτούρα τους ότι δεν θα στείλουμε τα παιδιά μας στο ελληνικό σχολείο. / Ναι, ναι. / Έχουνε στάση πάνω σε αυτό. / Ναι ακριβώς. / Κοίτα τα παιδιά προφανώς και μπορούνε πιο εύκολα ειδικά μέσω του σχολείου 06:20 τα παιδιά και τα σκυλιά εντός εισαγωγικών που λέει μια παροιμία είναι όπως τα μάθεις. έτσι? τώρα οι μεγάλοι από μόνοι τους θεωρώ θα έχουνε πρόβλημα, γιατί πολλά πράγματα που κάνουμε εμείς τα θεωρούν ανήθικα και κτλ. και από την άλλη υπάρχει και ο ρατσισμός από τη δική μας μεριά. Εδώ βλέπουμε να το φέρουνε άτομα της ηλικίας μας πόσο μάλλον να το φέρουνε μεγαλύτεροι. Είναι αυτός ο διχασμός, που δεν έχει να κάνει στη συγκεκριμένη περίπτωση ο διχασμός από τη μεριά των δικών μας δεν είναι μόνο θρησκευτικός, κατάλαβες είναι και στον τρόπο ζωής. 07:26 Θα οδηγήσει η έλευση Μουσουλμάνων στην Ελλάδα στην αύξηση ισλαμοφοβικών στάσεων; 07:32 εννοείται. όπως σε όλα τα κύματα μετανάστευσης. Παντού. Εντάξει αυτό έχει να κάνει πρώτον από ε, σ αυτό υπάρχει και λογική και άλογη εξήγηση, δηλαδή και ενστικτωδώς από μόνοι μας ως ζώα, όταν έχεις κατοικήσει την περιοχή σου και έχεις το χώρο σου και έρχεται ένα άλλο κοπάδι, προφανώς και θες να διατηρήσεις την περιοχή σου, αυτό είναι το ζωώδες ένστικτο, και μετά από την άλλη ως άνθρωποι, επειδή, είναι το μη μας πάρουν τα χαρακτηριστικά μας, παντού έτσι γίνεται είναι κλασσικό αυτό. 08:24 Πιστεύεις ότι πρέπει να γίνει κάτι γι αυτό και εάν ναι, από ποιά πλευρά? 08:31 λοιπόν κοίτα θα υπήρχε η συμβατική απάντηση του να γίνει και από τις δύο, έτσι? που οκ, καλό είναι να γίνει και απ τις 2, αλλά θα έλεγα ότι το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης πάντα το έχει εντός εισαγωγικών ο πιο έξυπνος, που καλώς ή κακώς αυτή τη στιγμή η Ελλάδα βρίσκεται σε ένα άλλο προνόμιο το οποίο είτε είναι η Ευρώπη είτε είναι ευρωπαϊκή γνώση, που αυτά τα πάω στα θετικά της Ευρώπης, του αναπτυγμένου πολιτισμού, δε το πάω ότι α είμαστε ευρωπαίοι, κατάλαβες πως το λέω, οπότε από μεριάς μας επειδή κιάλας σαν Έλληνες δεν είναι η πρώτη φορά που δεχόμαστε μετανάστες, δηλαδή καλώς ή κακώς η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει φιλοξενήσει πολλούς μετανάστες κι όταν λέω πολλούς, εννοώ πολλών διαφορετικών ειδών μετανάστες και πρόσφυγες, οπότε αυτή κατέχει τη γνώση στο πως... και επίσης θα είναι και η χώρα φιλοξενίας οπότε προφανώς αυτή θα έχει την γνώση στο πως θα κάνω μία κοινότητα να ενσωματωθεί ομαλά μέσα στη δικιά μου, κατάλαβες δηλαδή προφανώς πρέπει να γίνει και η προσπάθεια απ'τους άλλους, στο ότι έχω έρθει εδώ. Εδώ πέρα υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες μπορεί να μη μπορεί να τα φέρω όλα εις πέρας, αλλά κάποια πρέπει να τα φέρω αναγκαστικά έτσι, προφανώς αυτοί πρέπει να κάνουν αυτή την κίνηση. Αλλά και από μεριάς μας πρέπει να γίνουν πολύ μεγαλύτερες κινήσεις. και ως χώρα που έχει τη γνώση

κατάλαβες καλώς η κακώς την έχουμε σε κάποια πράγματα. 10:26 η έλευση μουσουλμάνων προσφύγων..... τρόπο ζωής μας...; 10:34 εεε, αλλάζει τον τρόπο ζωής μας, κοίτα θα σου πω, πρώτα έχει να κάνει με την περιοχή στην οποία θα πάνε οι πρόσφυγες, δηλαδή ας πούμε στην Μυτιλήνη πχ με το μεταναστευτικό, υπάρχει αλλαγή στον τρόπο ζωής, είτε αυτός είναι καλός είτε είναι κακός, δηλαδή ας πούμε υπάρχει μια μεριά ανθρώπων που δε τους θέλει, αυτή η άρνηση στο να μη τους θέλω καλώς η κακώς αλλάζει τον τρόπο ζωής σου. Η η κίνηση των ανθρώπων που προσπαθούν να βοηθήσουν αυτούς τους ανθρώπους πάλι αλλάζει τον τρόπο ζωής. Γιατί μέσα στη ζωή σου βάζεις ένα κίνημα. 11:21 Άρα λες, σόρρυ ε, ότι αλλάζει ο τρόπος επειδή έχουμε να αντιμετωπίσουμε το μεταναστευτικό, όχι επειδή ας πούμε παίρνουν στοιχεία που- 11:36 Τώρα με το πέρασ του χρόνου προφανώς και η ανταλλαγή συνηθειών είναι σίγουρη, έτσι αυτό είναι θέμα εξέλιξης και όπως γίνεται σε κάθε σχέση, ακόμα και με τον εχθρό σου ανταλλάσσεις πράγματα έτσι... Τώρα να αλλάξει τις συνθήκες ζωής μας δύσκολο... δύσκολο. Τώρα προσπαθώ να σου δώσω μια λογική απάντηση στο γιατί δεν το πιστεύω, γιατί είναι και πληθωρικό το θέμα δηλαδή όσοι μετανάστες κι αν έρθουν εσύ διατηρείς τον πληθυσμό στα 121 εκ., για να αλλάξει πρέπει να έρθουν τουλάχιστον 12 εκ., κατάλαβες τι εννοώ /ναι ναι. Θα έπρεπε να είναι πλειονότητα δηλαδή.12:33 τώρα μετά το σημείο είναι στις περιοχές που έχουν μεγαλύτερη προσέλευση εκεί πέρα απλά θα γίνει η ανταλλαγή, αυτό που έλεγα πριν. / Στα νησιά κυρίως.. /12:47 Ναι εγώ που δεν έχω πες καμία σχέση με το προσφυγικό λόγω χώρου, κι αν έχω είναι ελάχιστη, πως να αλλάξει η συνήθεια μου, δύσκολο κατάλαβες, πάρα πολύ δύσκολο. 13:04 ακατόρθωτο ναι /ωραία αν υποθέσουμε ότι γινόταν αυτή η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, που γίνεται. που θα άλλαζε ριζικά τον τρόπο ζωής, θα ήτανε κάτι θετικό ή αρνητικό, κοίτα τώρα αυτό είναι κάτι που υπόκειται στην κρίση του καθενός, γιατί? γιατί ας πούμε μπορεί εγώ σα χριστιανός ρε παιδί μου μπορεί να είμαι ο καλύτερος. Να είμαι καλύτερος εννοώντας και καλά να έχω τα θετικά συναισθήματα του χριστιανισμού και να δώσω και θετικά στους άλλους. Μπορεί όμως και σα χριστιανός να είμαι ο μόνο χριστός ξέρεις να έχω τα αρνητικά και να δώσω τα αρνητικά στους άλλους. Δηλαδή, το πως θα γίνει η ανταλλαγή και με το ποιούς θα γίνει η ανταλλαγή είναι κάτι πολύ υποκειμενικό. Και επίσης ρε παιδί μου θεωρώ ότι κάποιος δε θα πάρει κάτι ποτέ αν πραγματικά δε το έχει μέσα του να το πάρει. Δηλαδή ας πούμε αυτό που σου είπα εγώ στην πρώτη ερώτηση, στο να αποδεχτώ θα αποδεχτώ έναν ισλαμιστή όπως θα αποδεχτώ κι έναν άλλον άνθρωπο, έχει να κάνει με τις δικές μου ηθικές και αξίες, δηλαδή, εγώ σου λέω ότι είμαι άθρησκα, αν υπάρχει ένας άθεος που μου λέει όλη μέρα μη καπνίζεις, με ενοχλεί το κάπνισμα κτλ κι εγώ καπνίζω σα φουγάρο δε θα τον κάνω φίλο μου δε θα τον αποδεχτώ, ωραία? Όπως αντίστοιχα και αν υπάρξει ένας ισλαμιστής που μου μιλάει όλη μέρα για το Θεό κι εγώ είμαι άθεα και δε μπορώ, αντίστοιχα δε θα τον αποδεχτώ, κατάλαβες, ότι έχει να κάνει με αυτό, θα πάρεις μέχρι εκεί που αντέχεις να πάρεις κάποια πράγματα και όταν υπάρχει και πολύ μεγάλο χάσμα κι εκεί δύσκολα ρε παιδί μου, που θεωρώ ότι έχουμε χάσμα, τουλάχιστον για τους παλιούς μιλώντας. 15:26 Ωραία, συνεχίζω 15:32 και τώρα σου λέω για τους παλιούς και τέτοια βάζω αυτό το πλαφόν γιατί μιλάω και για το μέσο όρο γιατί κι εμείς οι Έλληνες υπάρχουν πολύ φανατικοί Χριστιανοί, που καλώς ή κακώς φτάνουν στο μέσο όρο, είναι ένα θα έλεγα όχι απλά ικανοποιητικό, μεγάλο ποσοστό της Ελλάδας, δε μιλάω τώρα για μένα που έχω κάποιες συγκεκριμένες απόψεις και για σένα και για το, κατάλαβες τι εννοώ έτσι. /ναι ναι ναι, κατάλαβα 16:03 οκ ωραία 16:06 θέλω να μου πεις σε τι πιστεύεις ότι μοιάζουν η ελληνική με την ισλαμική κουλτούρα, που σου είπα πριν ότι θα σε ρωτήσω ομοιότητες, 16:14 εε, πρώτον, ο θεός είναι πάνω από όλα. 16:23 με την ελληνική όχι με τη χριστιανική οκ? / ναι! γιατί ακόμα και ρε παιδί μου ακόμα και οι έλληνες δεν πιστεύουν ακόμη κι εγώ που δεν πιστεύω θα πω Αχ, παναγία μου... / Ναι, ναι. / Καμία σχέση δεν έχω με την παναγία, θα πω αχ παναγία μου ξέρω γω. Έτσι? Καλώς η κακώς είναι πάνω από όλα, θα πω ορκίζομαι στον Χριστό και την Παναγία ξερω γώ. / Ναι ναι, στο σταυρό που σου κάνω.. / Στο σταυρό που σου κάνω σου λέω εγώ, με πιστεύεις εσύ, δηλαδή όντως ο Θεός κι η πίστη μας είναι πάνω από όλα. 17:00 Μετά θα πω την φάση της οικογένειας. Το δέσιμο της οικογένειας, αν και όχι τόσο οι Έλληνες, στο Ισλάμ είναι πολύ είναι η οικογένεια φίλε είναι κράτος, είναι πολύ βασικό, 17:26 κι ο γάμος είναι πιο.. prominent, ας πούμε έτσι? / είναι ναι. Κοίτα βέβαια στην Ελλάδα κάποια πράγματα ας πούμε αρχίζουν και εκφυλίζονται, αλλά καλώς ή κακώς υπάρχουνε. Μπορεί να μην είναι στον μαξ βαθμό, αλλά είναι ρε παιδί μου και η έννοια της οικογένειας και του γάμου και της αποκατάστασης και της καθαρότητας ας πούμε, στη γυναίκα. Να μη βλέπουμε και κάποια πράγματα πολύ μακριά μας, πριν 10 χρόνια αν η άλλη δεν ήταν παρθένα δεν την παντρευόσουν. Δεν είναι και πολύ μακριά μας τα 10 και τα 20 χρόνια. Η γενιά των πατεράδων μας ,δεν είναι μακρινή γενιά, και την καθαρότητα της γυναίκας, τη θέση της γυναίκας στο σπίτι, δεν είναι μακριά μας, επειδή εμείς προσπαθούμε να τα πολεμήσουμε και να μην τα έχουμε στην καθημερινότητά μας, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν. Αυτά είναι ομοιότητες. 18:26 Να σε ρωτήσω τώρα σε τι μοιάζουν οι πιστοί του Ισλάμ και οι πιστοί του χριστιανισμού? 18:36 βασικό, ότι δεν έχουν τι να κάνουνε στη ζωή τους, μη το γράφεις έτσι αλλά γενικά η άποψή μου εντάσσεται και λίγο περισσότερο γενικά στις θρησκείες είναι ότι γενικά ο άνθρωπος έχει δημιουργήσει την ανάγκη την έμφυτη ανάγκη να πιστέψει σε κάτι ανώτερο. Κι αυτό το ανώτερο που έχει την ανάγκη να πιστέψει για μένα προέρχεται από δύο βασικούς πυλώνες. Ο ένας είναι ο φόβος του για το θάνατο. προσπαθεί να αποκαταστήσει δηλαδή τη ζωή του και την υστεροφημία του, γιατί φοβάται τον θάνατο, λέει ότι ναι θα ζήσω εδώ πέρα σε έναν μέσο όρο ζωής, μετά τι. Βασικός στόχος που έχουνε δημιουργηθεί όλες οιπίστες είναι ο θάνατος. Και το δεύτερο είναι η ελπίδα του από μηχανής θεού, είναι καθαρή η έννοια της ελπίδας, του μέχρι εδώ φτάνει η ανθρώπινή μου δύναμη, μετά τί θα κάνω ρε φίλε; δηλαδή μετά έρχεται η ελπίδα. / ότι τα χει σχεδιάσει όλα ο θεός ρε παιδί μου / ναι, είναι αυτά τα βασικά, γι αυτό το λόγο και οι άνθρωποι έχουνε την ανάγκη της πίστης. 19:54 πολύ ωραία. 20:01 Τώρα επίσης ταιριάζουν, όλες οι θρησκείες ταιριάζουν σε πολλά πράγματα αλλά πχ. κι ο Χριστιανισμός την προσευχή, τη νηστεία, τι άλλο όχι τη θυσία, της κάθαρσης αυτό που, θέλω ξέρεις, να καθαρίσω τις αμαρτίες μου είναι κοινά έτσι, ότι πρέπει να προσευχηθώ, ότι δε θέλω να έχω αμαρτίες, θέλω το συγχωροχάρτι μου, τέτοια

πράγματα είναι κοινά είναι σπάνια. Αυτό ήθελα να συνδυάσω ότι η νηστεία είναι ένα είδος θυσίας, που κάθαρση προσπαθείς να κάνεις μέσω της νηστείας. Το προσκύνημα, πχ καλώς ή κακώς, εμείς δε πρέπει να πάμε στη Μέκκα ως Χριστιανοί, αλλά καλό θα ήταν στα Ιεροσόλυμα να πάμε μια φορά. Πως να σου το πω, όχι στα Ιεροσόλυμα μακριά, στο Άγιο Όρος. Ότι κι εμείς έχουμε ιερά πράγματα. Ναι δε μπορώ τώρα να σκεφτώ κάτι άλλο, γενικά στα λέω έτσι τώρα εξειδικευμένα... /Εντάξει κουβέντα κάνουμε... /Ναι 21:31 Ωραία δηλαδή οι περισσότερες ομοιότητες εσύ λες ότι προέρχονται από το ότι είναι αβρααμικές θρησκείες στην ουσία τους ρε παιδί μου./ Ναι. και η διδασκαλία είναι μέρος αυτής έτσι, ότι όλες οι θρησκείες έχουν ένα μέρος διδασκαλίας, που είτε μπορεί να προέρχεται από τον κληρικό, είτε από... αλλά είναι διδασκαλία. Α επίσης κι εμείς πρέπει να είμαστε αφοσιωμένοι στον νόμο του Θεού, δηλαδή κι εμείς έχουμε τις 10 εντολές ξέρω γω κι αυτό είναι ότι έχουμε 10 εντολές, έχουμε 10 κανόνες. Τώρα έτσι μου σκάνε ένα-ένα και στα πετάω. 22:38 Θα πρέπει πιστεύεις να χριστούν περισσότερο τζαμιά σε αστικά κέντρα της Ελλάδας; 22:44 εκεί να σου πω την αλήθεια πιστεύω πως ναι και καταρχάς θα κάνω μία ένα intro και θα χαρακτηρίσω ότι είναι χυδαίο ότι σαν Έλληνες καταστρέψαμε τζαμιά για πολλούς λόγους πρώτον πολιτιστικής κληρονομιάς, υπήρχαν τζαμιά τα οποία ήταν αριστουργήματα, είχανε μέσα κοσμήματα είχανε μέσα χρυσάφια, ήτανε τρομερά έργα τέχνης έτσι. 23:26 Ας πούμε εγώ είμαι απ' τα Γιάννενα, στα Γιάννενα υπό τον Αλί Πασά υπήρχαν πολλά τζαμιά. Μέχρι να καταλάβουν οι γιαννιώτες ότι αυτό το πράγμα τους φέρνει λεφτά, μέσω τουρισμού, τα τζαμιά τα χανε λαχαναγορές, τώρα αυτό το λέω παρένθεση ασκώ μια κριτική στο πόσο σάπιοι είμαστε, μέχρι να αντιληφθούμε ότι κάτι πουλάει, δεν το σεβόμαστε, δεν το σεβόμαστε, / μετά γίνεται πολιτιστική κληρονομιά. / ναι και να σου πω και κάτι τώρα καλώς ή κακώς ρε φίλε αν θες, όχι και καλά για θέματα ότι και καλά προάγω την ανεξιθρησκία, αλλά αν θες ρε φίλε ο άλλος να είναι καλά στον ίδιο χώρο με σένα δεν πρέπει να απαιτείς να είναι ίδιος με σένα. και αν θες να τον σέβεται οφείλεις και να σέβεται αυτά που θέλει αγαπάει και πιστεύει. όπως εγώ, όχι εγώ κατάλαβες τι εννοώ, γενικότερα, είμαι Χριστιανός και έχω την ανάγκη ρε παιδί μου να μπω στην εκκλησία να ανάψω ένα κερί, αντίστοιχα την έχει ένας ισλαμιστής, και από τη στιγμή που θέλουμε να θεωρούμε τον εαυτό μας ότι έχουμε ένα πολιτισμικό επίπεδο, ένα επίπεδο γνώσεων και ούτω καθ' εξής, πρέπει να αφήνουμε σ' αυτούς τους ανθρώπους ένα μέσο πρόσβασης και επίσης και για να στο παίξω και ύπουλα, αν θες κιόλας να ελέγξεις κάποιον για να μην εξαγριωθεί και καλά για να καλύψεις αυτά που πολλοί φασίστες λένε, ε δε πρέπει να τον έχεις στο τζίνα-τζίνα τον άλλον, αν δεν τον αφήνεις να προσευχηθεί τι θες να κάνει ρε φίλε δε θα σε βρῖσει; το λιγότερο, προφανώς δηλαδή, ok / από όλες τις πλευρές δηλαδή και σαν τακτική... /Ναι μπράβο από όλες τις πλευρές, όχι μόνο ελευθερίας του ατόμου. 25:48 θα εργαζόσουν η θα ..... ? 26:01 κοίτα η αλήθεια είναι ότι θα ένιωθα πιο άνετα στο δεύτερο, τώρα σου μιλάω χωρίς να γνωρίζω και καλά ποιός είναι ο απέναντί μου, δηλαδή μπορεί οι άθεοι αυτοί να ήταν οι χειρότεροι άνθρωποι, να μη θέλω να τους βλέπω, 26:20 ναι με μόνη βάση το ότι θα ήταν.. / με μόνη βάση αυτό θα ήτανε στο πρώτο για, είτε για ήδη κοινά που έχουμε, που αυτό σου διευκολύνει το εργασιακό σου περιβάλλον, το να έχεις με κάποιον κοινά και να έχετε μεγαλώσει με κάποιους βασικούς ίδιους κανόνες και ούτω καθ' εξής, προφανώς και σε βοηθάει κι εσένα καλύτερα να εγκλιματιστείς. Επίσης η αλήθεια είναι ρε φίλε ότι θα ήθελα γενικά να νιώθω ότι αυτά που λέω και κάνω πιάνουν και κάπου τόπο, δεν αναιρώ ότι στην πρώτη περίπτωση θα μπορούσε να συμβεί, απλά, βασικά να είναι αυτό ότι, υπάρχει το καλύτερο μέσο επικοινωνίας, δηλαδή θα ένιωθα πιο άνετα για τον ίδιο μου τον εαυτό, όχι πηγαίνοντας προκατειλημμένη ότι με τους ισλαμιστές θα αποκτήσω πρόβλημα, 27:27 οι ίδιοι οι μουσουλμάνοι θα μπορούσαν να υπάρξουν ομαλά.....; 27:43 κοίτα, ουτοπικά, πρέπει να απαντήσω ναι. 27:47 αλλά, ρεαλιστικά, θα πω όχι ρε φίλε, δεν, είναι πολύ δύσκολο. Δηλαδή, το σκέφτομαι, σκέφτομαι και απλοϊκό παράδειγμα να σου δώσω ξέρω γώ. Έρχεται το παιδάκι σου απ' το σχολείο και σου λέει η τάδε φοράει μπούρκα, ο τάδε κάνει κάτι τέτοιο, αυτόματα αυτά τα παιδάκια έχουν δει μια διαφορετικότητα για την οποία κανένας δε τους έχει μιλήσει. Δε φταίει το παιδάκι, σου χρησιμοποιάω ένα παράδειγμα με παιδάκι που καταλαβαίνεις την [...] του, τότε αυτό το παιδάκι έχει δει κάτι ξενικό, που το βλέπουν κι άλλα παιδάκια παρέα του, προφανώς εκεί βλέπει την πρώτη διαφορά με τον άνθρωπο τον άλλον. 28:40 επίσης παντού και πάντα υπάρχουνε άτομα που φοβούνται τη διαφορετικότητα. Παντού και πάντα, οπότε παράλληλα υπάρχουν και άτομα που όχι απλά τη φοβούνται, θέλουν και να την καταστρέψουνε, οπότε δε μπορώ να σου πω ρε φίλε ότι θα ζήσουνε και ζωή και κότα, όχι δε θα τη ζήσουνε, και είναι θέμα ρατσισμού αυτό, δηλαδή όσο καλά, όσους κοινωνικούς λειτουργούς και να έχεις παντού, όχι μόνο σε σχολεία, το ρατσισμό θα τον φάει, για μένα η σωστή έκφραση δε θα ήτανε ότι κάποια στιγμή θα μπουνε στην ομαλή κοινωνικοποίηση, η σωστή έκφραση είναι ότι κάποια στιγμή καλώς ή κακώς θα μπουνε, ομαλή δε θα' ναι. 29:55 Το Ισλάμ ως θρησκεία, αν είχες να διαλέξεις θα έλεγες ότι είναι περισσότερο βίαιο ή περισσότερο ειρηνικό? 30:02 ε θα έλεγα περισσότερο βίαιο. / Οκ, γιατί; 30:09 πολύ οπισθοδρομικό, γενικά δεν χωράει πως να το πω, δεν δέχεται τις αλλαγές, δηλαδή ας πούμε τώρα για παράδειγμα, καλώς ή κακώς ο Χριστιανισμός τους γκέι δε τους δέχεται, αλλά πολλοί παπάδες, που εγώ τους κράζω τους παπάδες, επειδή είδαν ότι χάνουνε μεγάλο ποσοστό των πιστών, αναγκάστηκαν να το ψιλό-αλλάξουνε και να πουνε ότι ok δε τους δεχόμαστε αλλά δεν έχουμε και πρόβλημα, το παίξανε πιο διαλλακτικά, ενώ στο Ισλάμ αυτό το πράμα δεν έχει, κομμένο, τώρα σου λέω και λίγο τις απαντήσεις μου μέσω παραδειγμάτων για να μην μακρολογώ κιόλας. 31:02 ποιά είναι η γνώμη σου για τη θέση των γυναικών στο Ισλάμ, αυτή η ερώτηση είναι καυστική όπως λες κι εσύ. / Η ερώτηση αυτή έχει να κάνει με το ότι δεν είναι γυναίκες, είναι κτήματα! Ανήκουν στο κτηματολόγιο, υπάρχει ο τσιφλικάς και το τσιφλίκι, υπάρχει ο άντρας, είναι άνθρωπος και η γυναίκα είναι το, το τσιφλίκι, είναι η ιδιοκτησία, 31:38 και για πες γνώμη για ας πούμε φλέγοντα θέματα, χιτζάμπ ξέρω γω, μαντίλα και λοιπά. 31:48 ωραία, κοίτα γενικά εμένα η θέση μου δεν είναι ότι φταίνε οι άνθρωποι που έχουν ασπαστεί μια θρησκεία, γιατί οι θρησκείες καλώς ή κακώς έχουν μπει στη ζωή μας από τη στιγμή που γεννιόμαστε, φταίει πρώτον το δημιούργημα της θρησκείας κι αυτοί που δεν έχουνε πάρει το θάρρος και το θράσος να

απαλλαγούν απ' αυτό. ό,τι αφορά την υποταγή που προάγει το Ισλάμ, εμένα με βρίσκει τελείως αντίθετη, όπως με βρίσκουν και πάρα πολλές θρησκείες, όπως ο Χριστιανισμός, εγώ τον Χριστιανισμό τον κράζω πάρα πολύ, γιατί υπάρχουνε πράγματα που οι άνθρωποι δεν ξέρουνε για τον Χριστιανισμό, και μιλάνε ότι είναι καλός, ενώ δεν είναι καλός ο Χριστιανισμός, τώρα το ίδιο το Ισλάμ έχει δημιουργήσει αυτούς τους κανόνες που έχει δημιουργήσει, είναι καθαρά θέμα "πολιτικής". Όσο πιο στενή είναι η αλυσίδα, τόσο πιο καλά κρατάς τους πιστούς μέσα σ' αυτή. Με ενοχλεί η μπούρκα. Στην ισλαμίστρια πιθανότατα να μη την ενοχλεί. Είναι και επιλογή κατάλαβες, οπότε η ίδια η θρησκεία έχει φτάσει σε ένα κοινωνικό πλέον επίπεδο που επιδρά τόσο πολύ πλέον στη ζωή σου καταπιεσμένα, δηλαδή είναι και μέσο πολιτικής αυτό το πράγμα, σε κρατάει με χαμηλό το κεφάλι γενικά. Δηλαδή θα σου κάνω μια νοητική ακροβασία, το ότι φοράω μπούρκα και είμαι καλυμμένη από πάνω μέχρι κάτω δεν έχει να κάνει μόνο με την εμφάνισή μου, έχει να κάνει με το τι είμαι εγώ, μεταφέρεται και στο ίδιο μου το σώμα αυτό το πράγμα, ότι εγώ σαν γυναίκα πρέπει να είμαι καλυμμένη γενικά, πρέπει να είμαι καλυμμένη που, απο τον άντρα μου! πρέπει να είμαι μέσα στο σπίτι μου, πρέπει να αφοσιώνομαι μόνο στα παιδιά μου. Το ότι στον άντρα έχει δώσει τη δυνατότητα να είναι ο αγάς, με ότι γυναίκα θέλω, με ότι θέλω το θέλω είμαι η κολόνα του σπιτιού, έχει να κάνει και με τον τρόπο ζωής του παραέξω. Οτι δεν είμαι μόνο για την πίστη μου έτσι, κοινωνικά συμπεριφέρομαι έτσι. /Για λόγους ελέγχου λες εσύ. /Ναι, ε λόγους ελέγχου, εντός εισαγωγικών. Όλες οι πίστες έχουν τον έλεγχο μέσα, γιατί αλλιώς θα έφευγες από αυτή αν δε μπορούσαν να σε ελέγξουνε. 34:34 ωραία, πάω στην τελευταία. Πιστεύεις ότι το Κοράνι περιέχει κομμάτια που μπορούν.....? 34:49 ε ναι, θεωρώ. Θεωρώ γιατί γενικά το Κοράνι έχει θέση το κοράνι αποκλειστικά και μόνο ως το θεϊκό βιβλίο και ότι όλα τα άλλα όχι απλά δε μου κάνουνε, δεν πρέπει να υπάρχουνε, είναι αμαρτήματα που έχει φέρει ο σατανάς, οπότε πρέπει να τα καταστρέψω. /εννοείς τις υπόλοιπες γραφές 35:20 ναι αυτό εννοώ. Και υπόλοιπες συμπεριφορές γενικά. 35:38 Ωραία, έχεις να συμπληρώσεις κάτι γενικά..... να σημειώσεις κάτι που θέλεις να συμπεριλάβω ή και όχι... 35:53 εγώ το μόνο που θέλω να πω είναι ότι γενικά εγώ έχω θέμα με τις θρησκείες, όσες έχω ψάξει ρε παιδί μου, πάντα θα βρω κακώς κείμενα, για το Χριστιανισμό παράδειγμα τον έχω... τον έχω λιώσει, βρίσκω πάρα πολλά. Γιατί θέλω να ξέρω σε τι δεν πιστεύω ρε παιδί μου. Το πρόβλημα όμως που ας πούμε γενικά με ενοχλεί και εξαγριώνομαι ρε παιδί μου εν τέλει, απέναντι των θρησκειών, είναι γιατί σε κρατάει καταπιεσμένο, και ο λόγος που εξαγριώνομαι όχι απέναντι στον ισλαμιστή, αλλά στο Ισλάμ, είναι αυτή η υποταγή, το θέμα μου δεν είναι το πρόσωπο είναι αυτά που έχουν δημιουργήσει αυτοί που θέλουν να δημιουργήσουν αυτό το πράγμα. Δεν έρχομαι αντίθετη στο Χριστιανό, έρχομαι αντίθετη στο Χριστιανισμό.